

Tartalom

Bevezetés	3
Főbb megállapítások	4
1. A jövedelmi helyzet	6
1.1. A háztartások jövedelmének alakulása.....	6
1.2. Jövedelemszerkezet.....	7
1.3. Jövedelmi tizedek szerinti különbségek.....	8
1.4. Háztartástípusok szerinti különbségek	9
1.5. Regionális és településtípus szerinti különbségek	10
1.6. A háztartások jövedelemelvárásai	11
1.7. A jövedelemeloszlás társadalmi-területi egyenlőtlenségei.....	11
2. Szegénység, társadalmi kirekesztődés	18
2.1. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés mérése	18
2.2. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés összetett mutatója.....	19
2.3. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának leginkább kitett társadalmi csoportok.....	20
2.4. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés három dimenziója.....	24
2.4.1. Relatív jövedelmi szegénység.....	24
2.4.2. Súlyos anyagi depriváció.....	25
2.4.3. Nagyon alacsony munkaintenzitás.....	26
2.5. Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés az Európai Unióban	27
2.6. A tartós jövedelmi szegénységi arány fogalma, mérőszáma és elemzése	30
3. A háztartások fogyasztása.....	34
3.1. A háztartások fogyasztási kiadásai, nagysága és szerkezete.....	34
3.1.1. A fogyasztás nagyságának, belső szerkezetének időbeni alakulása.....	34
3.1.2. A háztartások fogyasztási kiadásai, 2014	37
3.1.3. A háztartások fogyasztása különböző társadalmi csoportokban	40
3.1.4. A háztartások tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottsága.....	44
3.2. Az egy háztartásra jutó kiadások nagysága és szerkezete az Európai Unió országaiban.....	44

3.3. A háztartások kiadásainak új megközelítése: a teljes kiadás számbavétele.....	46
3.3.1. A háztartások fogyasztási kiadásai, a COICOP és a „teljes kiadás”	48
3.3.2. A teljes kiadás időbeli alakulása, szerkezete.....	49
3.3.3. A háztartások lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelmei.....	51
3.3.4. Teljes kiadás az eltérő társadalmi csoportokban.....	52
4. Szubjektív jóllét	54
4.1. Az élettől való elégedettség.....	54
4.2. Az élet tartalmassága	56
4.3. Bizalom.....	57
4.4. Biztonságérzet közterületen	58
5. Az anyagi depriváció mérésének kiegészítő jelzőszámai.....	59
Fogalomtár	62

Táblák (Stadat)

Elérhetőségek

Bevezetés

Kiadványunk célja, hogy átfogó képet nyújtson a magyarországi háztartások életszínvonaláról, illetve életkörülményeiről a KSH *Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétele* (HKÉF) alapján. A KSH e felvétel révén évről évre gyűjt adatokat a háztartások jövedelmi viszonyairól, fogyasztási szokásairól, illetve egyéb jellemzőiről. Ezek egyrészt alapját képezik az Európai Unió harmonizált jövedelemre, illetve életkörülményekre vonatkozó statisztikáinak (EU-SILC), másrészt részletes információkat szolgáltatnak a háztartások kiadásairól, illetve fogyasztási jellemzőiről is.

A kiadvány elemzése a felvétel célkitűzéseivel összhangban három fő területre összpontosítanak. Az első fejezetben a főbb jövedelemtípusokat, illetve a jövedelem eloszlásának változását, valamint a különböző társadalmi csoportok jövedelmi helyzetét mutatjuk be. A második fejezet tárgya a szegénység és a társadalmi kirekesztődés. Ebben a fejezetben az Európai Unió tagországaiban alkalmazott különböző szegénységi mutatók alapján azt vizsgáljuk, hogy miként változott a lelegelettebbek helyzete Magyarországon. Bemutatjuk a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés indikátorát, ami az EU2020 stratégia keretében a szegénység elleni küzdelemre vonatkozóan megfogalmazott célok monitorozásának legfontosabb mérőszáma. A harmadik fejezetben a háztartások kiadásaiból kiindulva vizsgáljuk a fogyasztás színvonalának és szerkezetének változását, továbbá azt, hogy a különböző jövedelmi helyzetű csoportok, illetve egyéb társadalmi kategóriák fogyasztási jellemzői miként alakultak.

A három fő téma mellett két további fejezet a háztartások életkörülményeinek valamely különös aspektusát érinti és a felvétel egy-egy tematikus moduljához kapcsolódik. Külön elemezzük az anyagi életkörülmények objektív, valamint a szubjektív jóllét indikátorainak összefüggéseit, a 2013-ban és a 2015-ben végrehajtott adatfelvétel tematikus jóllét modulja és a 2015-ös kérdőíven szereplő, az anyagi depriváció különféle típusainak elterjedtségét felmérő kérdéssor alapján.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően a jövedelmi és fogyasztási adatok a felvételt megelőző évre vonatkoznak. Kiadványunkban következetesen azt az évet említjük, amelyre az adott adat vonatkozik. Ez annyiban eltér az Eurostat adatközlési gyakorlatától, hogy az Eurostat mindig a felvétel évét tünteti fel és nem a vonatkozó időszakot.

Adataink teljeskörűsítésében nagyrevíziót hajtottunk végre. 2014 decemberéig a 2001. évi népszámlálásból kialakított és továbbvezetett népességszámot használtuk sarokszámként a lakossági felvételek teljeskörűsítéséhez. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a 2011. október 1-jei időpontra kialakított lakossági felvételekhez használt sarokszámok azonban eltértek a továbbvezetett népességszámtól, ami a lakossági felvételek újrasúlyozását, revízióját tette szükségessé. A revízió kiterjed az összes rendszeres lakossági felvételre, a 2011 októberétől publikált időszakokra vonatkozóan. A 2011. évi népszámlálást figyelembe vevő új sarokszámrendszer kialakításának módszertanát lásd *A lakossági felvételek nagyrevíziója – A 2011. évi népszámlálás szerinti új sarokszámok* című kiadványunkban.

A revízió keretében a Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvételtől származó korábbi becsléseket 2011-ig visszamenően módosítottuk. Elemzéseink így már e módosult eredményeken alapulnak, s változtak a KSH honlapján található statikus táblákban (STADAT) elérhető fogyasztási, jövedelmi, illetve szegénységre és társadalmi kirekesztődésre vonatkozó adatok is. Az új becsléseket megküldtük az Európai Unió statisztikai hivatalának, az Eurostat validálja azokat és egy későbbi időpontban a honlapján közzéteszi a végleges adatokat.

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Jövedelmi viszonyok

2014-ben a magyar háztartások jövedelmi helyzete összességében javult. Az egy főre jutó éves nettó jövedelem átlagosan 1 millió100 ezer forint volt, ami 4,8%-kal haladta meg az előző évit. Mindez – a 2014. évi 0,2%-os fogyasztóiár-csökkenés figyelembevételével – egy főre vetítve átlagosan 5,0%-os reáljövedelem-növekedést jelentett 2014-ben.

A legnagyobb mértékben (6% körül) a középső jövedelmi tizedekben, a legszegényebbekében (legalsó tized) az átlaggal megegyező mértékben, a legfelső tizedben pedig attól elmaradva, 3,6%-kal emelkedtek a jövedelmek.

2014-ben az átlagos megélhetéshez a magyar háztartások havi nettó 114 ezer forint fejenkénti összeget tartottak szükségesnek, a nagyon szűköshöz 63 ezer forintot, míg a nagyon jó szinthez havi 210 ezer forintot jelöltek meg. A tényleges jövedelmi helyzet jelentősen befolyásolta az elvárásokat.

A területi egyenlőtlenségekben országos szinten az elmúlt tíz évben ellentétes folyamatok játszódtak le, hiszen míg az időszak első felében az egyenlőtlenségek csökkentek, addig 2009–2010-től kezdődően azok növekedtek, ami a legutóbbi két évben stagnálásba vagy csökkenésbe váltott. Az ország egyes régiói között jövedelmi szempontból jelentős volt a különbség, legmagasabb jövedelemből Közép-Magyarországon (az egy főre jutó átlagos jövedelem 1 millió 254 ezer forint volt), a legalacsonyabból pedig Észak-Alföldön (fejenként átlagosan 910 ezer forintból) éltek az emberek.

Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés

2014-ben Magyarországon a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 28,2% volt, ami 3,6 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábbinál. A legveszélyeztetettebb társadalmi csoportok a gyermekek és a fiatalok, az egyszülős családok, a munkanélküliek és a roma származásúak.

2014-ben az éves szegénységi küszöb 844 ezer forint volt, a teljes népesség 14,9%-a, azaz 1 millió 450 ezer fő élt ennél kevesebb jövedelemből éves szinten. Ez 2013-hoz képest minimális, 0,1 százalékpontos csökkenés, azaz megállt a korábbi évek növekedési trendje.

A jövedelmi szegénység mellett a szegénység vagy a kirekesztődés másik fontos megjelenési formája az anyagi nélkülözés. 2014-ben a népesség 19,4%-át, 1 millió 880 ezer főt érintett a súlyos anyagi depriváció, amely 4,6 százalékpontos csökkenést jelentett az előző évhez képest.

A harmadik tényező a munkaerő-piaci kirekesztődés, vagyis a munkaszegénység. 2014-ban a teljes népesség 7,1%-a, 690 ezren éltek nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban, 2,6 százalékponttal kevesebben, mint 2013-ban.

Az uniós tagállamokhoz viszonyítva Magyarország a tartós jövedelmi szegénységi arány tekintetében az átlagnál kedvezőbb helyzetben van, a tartós és relatív jövedelmi szegénységi arány viszonyszáma szerint pedig megközelíti az átlagot. Magyarországon 2014-ben annak a veszélynek, hogy tartósan a szegénységi küszöb alatt ragadnak, leginkább a gyermekeiket egyedül nevelők, a fiatalok, valamint a pályakezdő és/vagy az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkező háztartások vannak kitéve a leginkább.

A fogyasztás alakulása

2014-ben folytatódott a háztartások fogyasztásának bővülése, az egy főre jutó összes személyes célú kiadás reálértéken – csökkenő fogyasztói árak mellett – 4,4%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az elmúlt két év növekedése elég volt ahhoz, hogy a 2014-ben mért 908 ezer forintos egy főre jutó fogyasztási kiadás megközelítse a 2008-as válság kirobbanásakor mért szintet.

2014-ben a háztartások éves szinten egy főre vetítve élelmiszerekre és alkoholmentes italokra átlagosan 210 ezer forintot, a lakásfenntartás és háztartási energiára 209 ezer forintot, közlekedés és szállításra 114 ezer forintot fordítottak.

Az elmúlt időszakban többször jelentősen módosult a fogyasztás szerkezete. A lakásfenntartás és háztartási energián kívül szinte minden fogyasztási csoportban bővült a lakossági fogyasztás, amiből arra következtethetünk, hogy a lakosság az energiaköltségen megtakarítottakat eddig elhalasztott, egyéb szükségletei kielégítésére fordította. Legnagyobb mértékben – egy főre jutóan csaknem 10 ezer forinttal – a hírközlési kiadások nőttek. A rezsicsökkentés hatására a lakásfenntartásra és háztartási energiára fordított kiadások 1,6%-kal csökkentek.

Legszorosabban a jövedelemmel függ össze a fogyasztás, minél több egy háztartás jövedelme, annál többet költ. 2014-ben a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók 3,4-szer annyit fordítottak személyes célú fogyasztási kiadásra, mint a legalsó ötödben élők. 2013-ban ugyanez az arány 3,1-szeres volt, vagyis nőtt a kiadások egyenlőtlensége. 2013-hoz képest ugyanakkor minden jövedelmi réteg fogyasztási szerkezete javult, csökkent a létfenntartási kiadások (az élelmiszer és a lakásfenntartás) súlya az összes fogyasztáson belül.

A lakosság eladósodottsága indokoltá teszi, hogy a háztartások életkörülményeinek mélyebb feltárása érdekében a fogyasztási kiadásokon túl a jelzáloghitelek törlesztőrészeit is megfigyeljük a lakosság költségei között. Ez a megközelítés rávilágít arra, hogy mely háztartástípusok azok, amelyek költségeire a hitelek torzítóan hatnak. A hitelek számbavétele 2014-ben 3,8%-kal növelte meg a „hagyományos” fogyasztási kiadást, így az egy főre jutó teljes kiadás 942 ezer forintot tett ki.

A szubjektív jóllét

A szubjektív jóllét vizsgálata megmutatja, hogy az emberek hogyan élik meg mindennapjaikat, hogyan érzik magukat. Az étellel való elégedettségre adott válaszok átlagértéke 2015-ben – 0–10-es skálán mérve – a felnőtt lakosságra 6,1 pont volt, ami lényegében megegyezik a 2013. évivel. Az étellel való elégedettség a fiatal felnőttek körében a legmagasabb, ami a 45–54 éves korcsoportig az életkor előrehaladtával jelentősen csökken. A településtípus szerint 2013 és 2015 között változott az étellel való elégedettség átlagértéke. A nagyobb városokban, megyeszékhelyeken vagy megyei jogú városokban élők elégedettsége a 2013-ban is magas 6,3 pontos átlagértékről 6,4 pontra változott. A községekben élők esetén ugyanakkor a 2013-ban mért legalacsonyabb átlagérték tovább csökkent, 2015-ben 5,9 pontra.

Az iskolai végzettség meghatározza az egyén tevékenységei tartalmasságának, azok hasznosságának megítélését. Minél magasabb a megkérdezett iskolai végzettsége, annál tartalmasabbnak érzi azokat a dolgokat, amikkel foglalkozik.

Az emberekbe vetett bizalom tekintetében a nagyvárosokban élőkhez magasabb átlagérték tartozik. A Budapesten, a megyeszékhelyeken és a megye jogú városokban élők átlagértéke egyaránt 5,1 pontos, míg a kisvárosokban (4,9 pont) és a községekben élők esetében ennél valamivel alacsonyabb (5,0 pont).

A lakosság biztonságérzete 2013-hoz képest nőtt Magyarországon. 2015-ben a válaszadók 74%-a számolt be arról, hogy biztonságban érzi magát sötétedés után az utcán, ami a két évvel korábbihoz képest közel 10 százalékpontos javulás.

1. A JÖVEDELMI HELYZET

1.1. A háztartások jövedelmének alakulása

A háztartások jövedelmének alakulását számos makrogazdasági tényező közül elsődlegesen a GDP nagysága és növekedési üteme, a foglalkoztatottság, az infláció, valamint az államháztartás külső és belső egyensúlya befolyásolja. Az elmúlt évtized adatai jól mutatják a GDP és a lakossági jövedelmek alakulása közötti szoros kapcsolatot.

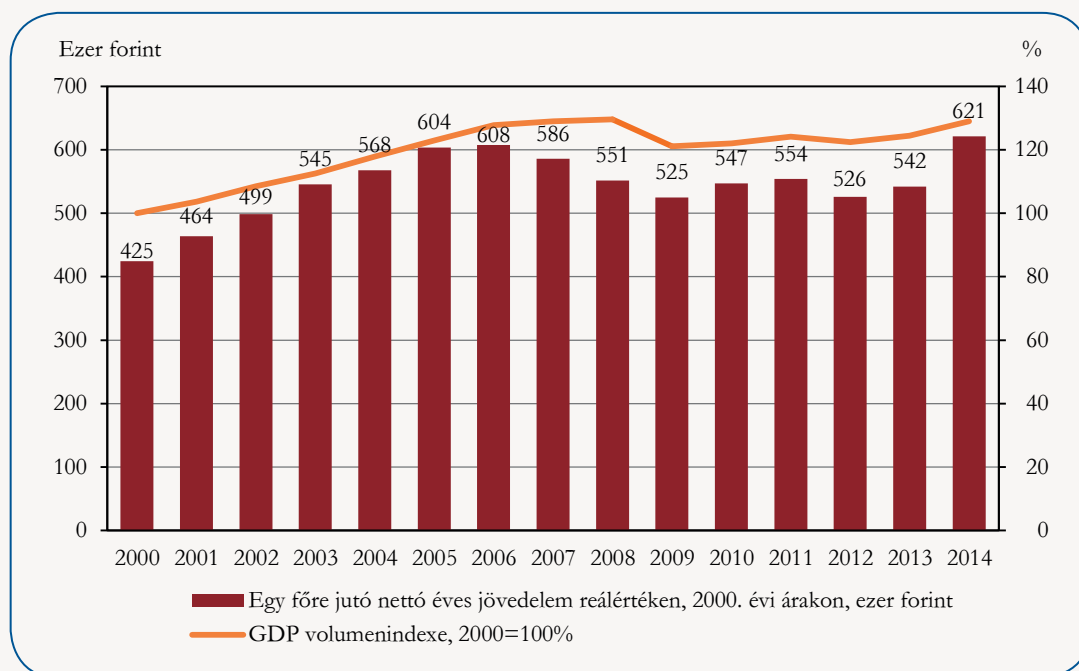
A 2000-es évek első éveiben a korábbi stabilizációs trend megtorpant, és erősödő egyensúlytalansági helyzet alakult ki. Ennek oka – többek között – a gazdaság teljesítőképességét meghaladó bérnövekedési ütem, valamint a belföldi jövedelmekből nem finanszírozható kiterjedt jóléti intézményrendszer fenntartása volt. Így Magyarország a válság előtti években is már nehéz helyzetben volt erős külső pénzügyi kitétsége és gyenge növekedési potenciálja miatt. Következésképpen 2008-ban az elsők között szembesült a csőd kockázatával. A pénzügyi segítség, valamint a helyzet stabilizálódását követően, 2009 második felében megindult a gazdasági növekedés. A szerény mértékű javulás 2010-ben és 2011-ben is folytatódott, a GDP 2010-ben 0,7, 2011-ben pedig 1,8%-kal nőtt. 2012-ben azonban újabb, 1,7%-os visszaesés következett be, ami elsősorban a fogyasztásra és a beruházásokra vezethető vissza. 2014-ben a magyar gazdaság már 3,7%-kal bővült, a 2013-as 1,9%-os növekedést követően.

Az országos munkaerő-piaci helyzet a gazdaság teljesítőképességének alakulása szerint változott. A foglalkoztatási ráta 2006-ban érte el az adott évtized legmagasabb értékét, a teljes népességre vonatkozóan 50,9%-ot, majd azt követően 2011-ig csökkentés következett be. 2012-től kezdődött a foglalkoztatási helyzet javulása. A 2014-es 54,1%-os ráta az elmúlt 25 év legmagasabb értéke volt, a foglalkoztatottak száma meghaladta a 4,1 millió főt. A munkanélküliségi ráta 2014-ben 7,7%-ra mérséklődött.

A fenti folyamatok visszatükröződnek a háztartások jövedelmi pozíciójában is. A lakossági jövedelmek az ezredfordulót követő első években nominális és reálértékben is növekedtek. A reáljövedelmek növekedési ütemének visszaesése 2004-ben kezdődött, majd 2007-től a reáljövedelem tényleges csökkenése következett be. A makrogazdasági környezet pozitív irányú változásaival összefüggésben 2013–2014-ben jelentősen javult a háztartások jövedelmi helyzete, a reáljövedelmek ismét növekedtek.

1.1. ábra

A GDP és az egy főre jutó éves nettó jövedelmek alakulása

2014-ben az egy főre jutó éves átlagos bruttó jövedelem 1 millió 373 ezer forintot tett ki, ami 3,8%-kal magasabb a 2013. évinél. Az egy főre jutó éves nettó jövedelem átlagosan 1 millió 100 ezer forint volt, ami 4,8%-kal haladta meg az előző évit. Mindez – a 2014. évi 0,2%-os fogyasztóiár-csökkenést figyelembe véve – egy főre vetítve 5,0%-os reáljövedelem-növekedést jelentett 2014-ben.

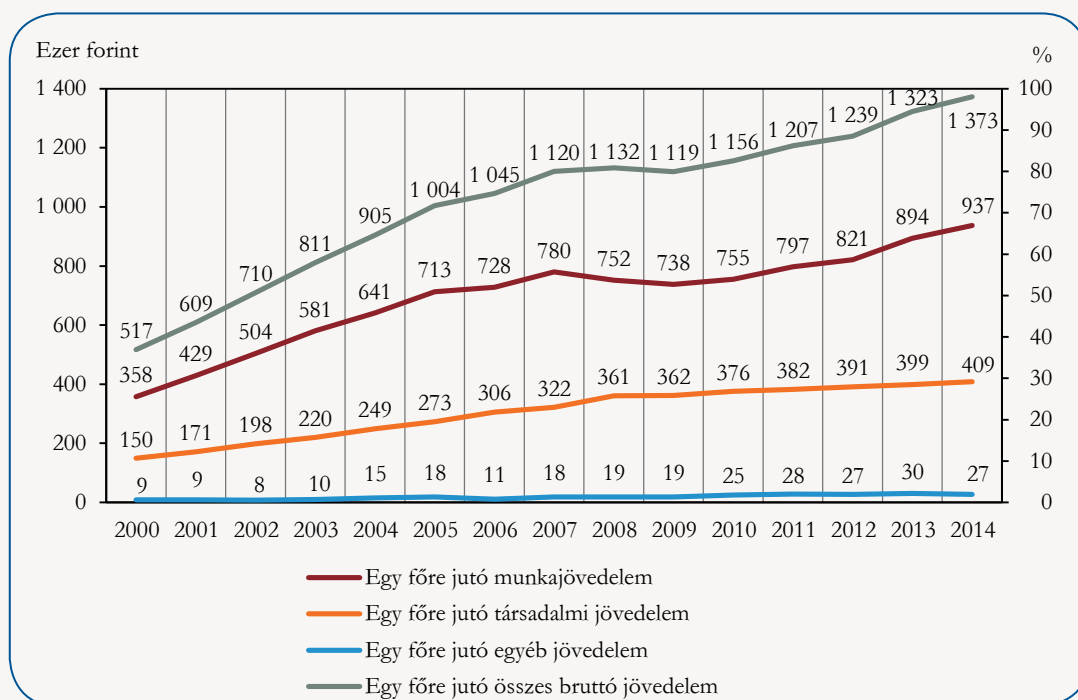
1.2. Jövedelemszerkezet

A lakossági jövedelem három legjelentősebb csoportját a munkajövedelem, a társadalmi jövedelem, valamint az egyéb jövedelem alkotja. A háztartások megélhetésének továbbra is a munkajövedelem a legfontosabb forrása. A foglalkoztatottság bővülésével párhuzamosan a munkajövedelem teljes jövedelemen belüli részaránya 2010 óta folyamatosan növekedett. Minél nagyobb az összes jövedelemen belül a munkajövedelmek aránya, annál kedvezőbb a jövedelemszerkezet. 2014-ben a háztartások összes jövedelmének több mint kétharmada (68,2%-a) származott munkajövedelemből. 2013-hoz képest minimálisan (0,4 százalékponttal) csökkent a társadalmi jövedelmek részaránya, és az összes jövedelem 29,8%-át tette ki. A fennmaradó 2,0%-os hányadot pedig az egyéb jövedelmek adták.

2007-ig a munkajövedelmek növekedési üteme volt a legnagyobb (69,2-ről 71,0%-ra), majd 2007 és 2010 között a válság hatására, a munkanélküliség emelkedésével összefüggésben, a társadalmi jövedelmek aránya növekedett (28,8-ről 32,4%-ra). Ezt követően ismét megfordult a tendencia, és 2010 óta a munkajövedelmeknek évről évre egyre nagyobb a részesedése az összes jövedelemből. Az egyéb jövedelmek (amelyek elsősorban befektetésekből származó bevételeket, illetve háztartások egymás közötti pénzmozgásából eredő jövedelmeket jelentenek) részaránya 2010 óta 2% körüli.

1.2. ábra

Az egy főre jutó éves bruttó jövedelmek alakulása

2014-ben a háztartások egy főre vetített¹⁾ bruttó munkajövedelme 937 ezer forintot tett ki, ami 4,8%-os növekedés 2013-hoz képest. A munkajövedelmek 88,2%-a munkaviszonyból származó jövedelem volt, egy főre vetítve évi 826 ezer forintos összeggel. A vállalkozói jövedelmek aránya 11,8%, ami egy főre vetítve éves szinten 110 ezer forint volt.

¹⁾ A teljes népességre vetítve, beleértve a jövedelemmel nem rendelkezőket is.

Az egy főre jutó társadalmi jövedelmek átlagosan 409 ezer forintot tettek ki, aminek túlnyomó részét (81,4%) a nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások képezték. Az egész népességre számítva a lakosság összes jövedelmének közel egynegyede (24,2%) nyugdíjbevételeiből származott. A társadalmi jövedelmek másik jelentősebb, az utóbbi években egyre növekvő hányadát a családdal, gyermekekkel kapcsolatos juttatások jelentették. Éves szinten, egy főre vetítve átlagosan 58 ezer forint volt, ami 8,9%-kal haladta meg a 2013. évi. A munkanélküli-ellátások egy főre jutó éves összege az utóbbi években folyamatosan csökkent, egyrészt a folyósítási feltételek szigorítása, az ellátási összegek csökkentése, valamint a munkanélküliek számának visszaesése miatt. 2014-ben a fejenkénti éves átlagos ellátás összege 8 082 forint volt, szemben az egy évvel korábbi 9 410 és a 2012. évi 10 961 forinttal.

1.3. Jövedelmi tizedek szerinti különbségek

2014-ben az egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelem 4,8%-kal nőtt, és 1 millió 100 ezer forintot tett ki. A legnagyobb mértékben (6% körül) a középső jövedelmi tizedekben nőtték a jövedelmek, míg a legalsó tizedben az átlaggal megegyező mértékben, a legfelső tizedben élők jövedelmei attól elmaradva, 3,2%-kal emelkedtek.

A nettó jövedelmi pozíció legnagyobb mértékben, 2,6 százalékponttal, a legalsó tizedben javult, de országosan is 0,8 százalékponttal nőtt a nettó jövedelem aránya a bruttó jövedelemhez képest.

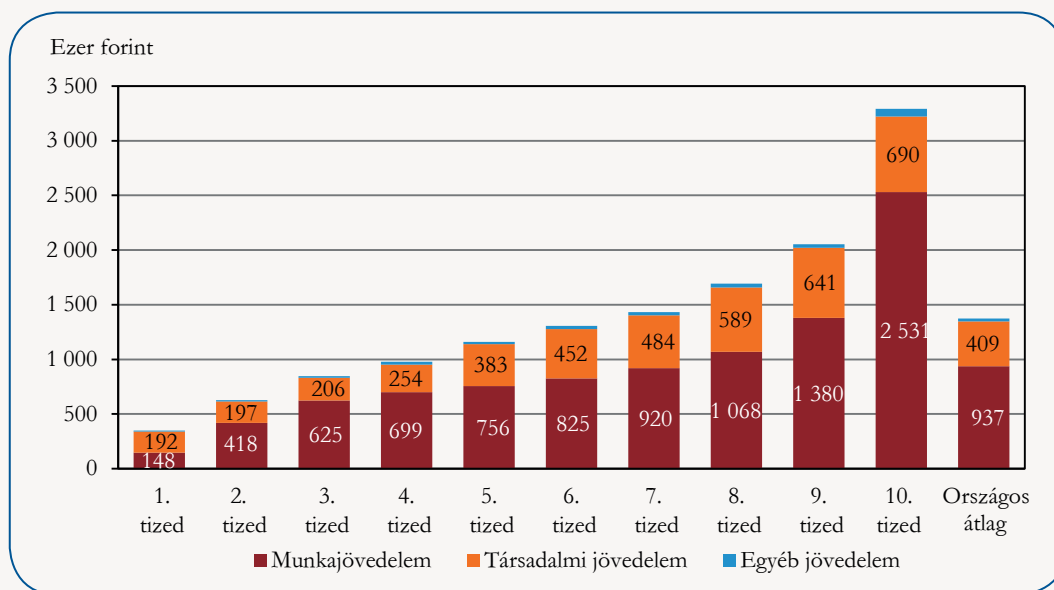
A két szélső jövedelmi tizedben mind a jövedelem színvonala, mind a szerkezete igen nagy eltérést mutatott. A legalsó tizedbe tartozók egy főre jutó éves nettó jövedelme (a teljes népességre, nemcsak a foglalkoztatottakra számolva) átlagosan 317 ezer forintot tett ki, ami alig haladta meg az országos átlag egynegyedét, míg a legfelső tizedben élők az országos átlag 2,4-szeresével rendelkeztek, egy főre vetítve átlagosan 2 millió 645 ezer forinttal.

Az egy főre jutó jövedelmek nagyságának összehasonlításakor figyelembe kell venni, hogy a szegényebb háztartások átlagos taglétszáma számottevően meghaladja a magasabb jövedelemmel rendelkezőkét. Az alsó két tizedben átlagosan 3,3 fő élt egy háztartásban, míg a két felső tizedben ugyanez 1,9, illetve 1,7 fő.

A legalsó tizedbe tartozók bevételeinek kicsivel több mint fele (55%) társadalmi jövedelemből származott, míg ez az arány a legfelső tized esetében 21% volt.

1.3. ábra

Az egy főre jutó éves bruttó jövedelmek források szerinti összetétele jövedelmi tizedek szerint, 2014

1.4. Háztartástípusok szerinti különbségek

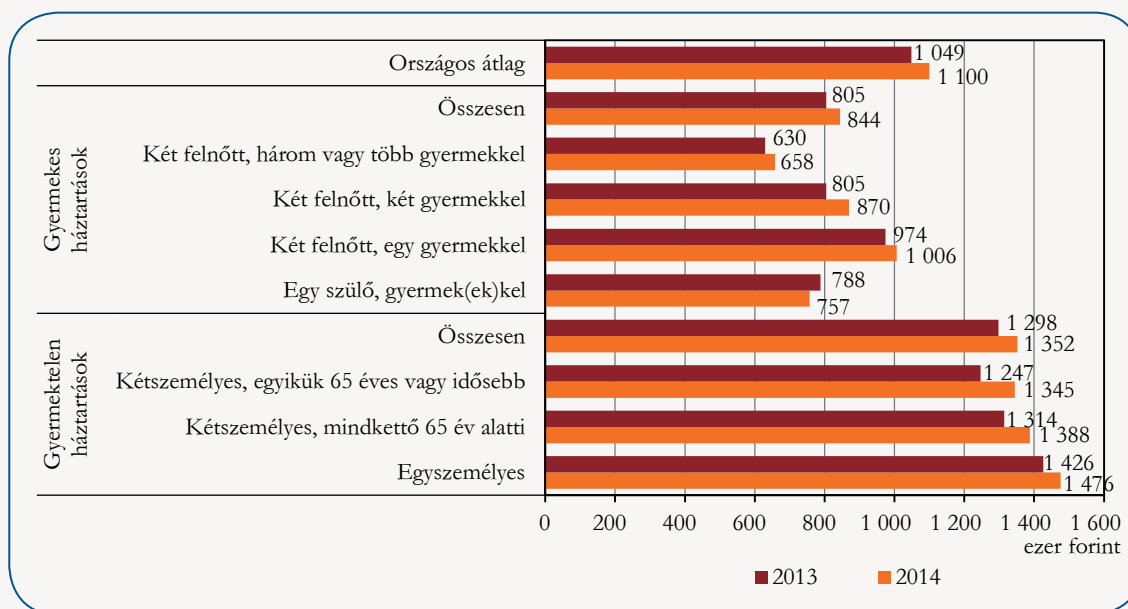
A háztartások jövedelmi helyzetét jelentősen meghatározza és differenciálja a háztartás mérete, azon belül is az, hogy nevelnek-e gyermeket az adott háztartásban.

2014-ben 1 millió 251 ezer háztartásban neveltek gyermeket, azaz a háztartások 30%-ában. A gyermekes háztartások jövedelmi színvonala az elmúlt években javuló tendenciát mutatott, 2014-ben az egy főre jutó nettó jövedelmük átlagosan 4,8%-kal nőtt 2013-hoz képest. A javuló trend elsősorban a családi adókedvezmény igénybevételei lehetőségének bővülésével magyarázható. Mindezek ellenére jövedelmi színvonaluk még mindig elmaradt az országos átlagtól, 2014-ben a gyermekesek egy főre jutó átlagos nettó jövedelme 844 ezer forintot tett ki, ami az országos átlag több mint háromnegyede (76,7%). Továbbra is jelentős a lemaradásuk a gyermektelen háztartások jövedelmi helyzetéhez képest is, amely háztartásokban egy főre vetítve az éves átlagos nettó jövedelem a gyermekesekének 1,6-szeresét tette ki, annak ellenére, hogy a gyermektelen háztartások nettó jövedelme lassabban, 4,2%-kal növekedett 2013-hoz képest. A legnagyobb jövedelmi hátrányban továbbra is a három- és annál több gyermekesek, valamint az egyszülős háztartások voltak. A három- és annál több gyermekesek egy főre jutó nettó átlagjövedelme 658 ezer forintot tett ki, ami 4,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, viszont az országos átlagnak mindössze 60%-át jelentette. 4%-kal csökkent az egy főre jutó átlagos nettó jövedelem az egyszülős családok körében, és 757 ezer forintot tett ki. Ez az országos átlagnak valamivel több mint kétharmada (68,8%), és az összes gyermekes háztartás átlagjövedelmétől 10,3%-kal elmaradt.

A gyermektelen háztartások egy főre vetített átlagos jövedelmi színvonala 22,9%-kal haladta meg az országos átlagot, és 1 millió 352 ezer forintot tett ki. Háztartástípusonként jövedelmi helyzetük a gyermekes háztartásokéval összehasonlítva kiegyenlítettebb volt.

1.4. ábra

A gyermekes és a gyermektelen háztartások egy főre jutó éves nettó jövedelmének alakulása

2014-ben 1 millió 285 ezer **nyugdíjas** háztartásban²⁾ 1 millió 888 ezer nyugdíjas személy élt. Egy főre jutó éves nettó átlagos jövedelmük 1 millió 245 ezer forint volt, amely az országos átlagot 13,2%-kal haladta meg. Az öregségi ellátás – inflációkövető értékállósága miatt – továbbra is stabil jövedelemnek számít.

²⁾ A nyugdíjas háztartások közé azok a háztartások tartoznak, amelyeknek van nyugdíjas tagja és nem él közöttük egyetlen aktív kereső sem.

1.5. Regionális és településtípus szerinti különbségek

A háztartások jövedelmi színvonala az ország különböző területein a legtöbb vonatkozásban jelentős különbséget mutatott, az egyenlőtlenségek számottevőek voltak az ország különböző régiói között.

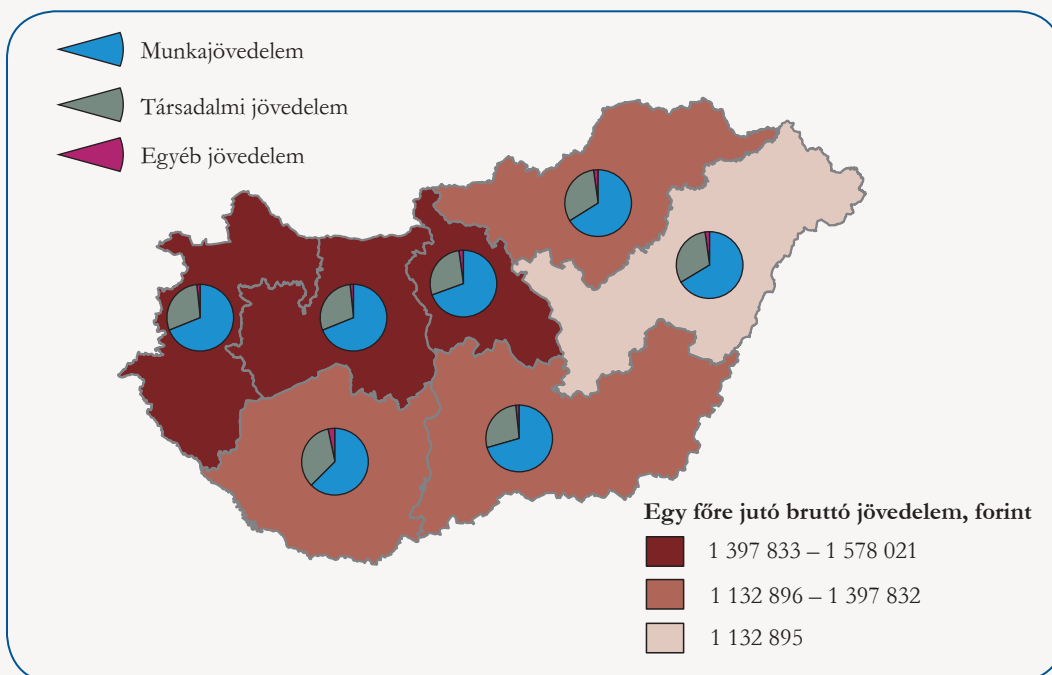
2014-ben a háztartások jövedelmi helyzete továbbra is Közép-Magyarországon volt a legkedvezőbb, az itt élő emberek egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelme 1 millió 254 ezer forint volt, ami 14%-kal haladta meg az országos átlagot. Közép-Magyarország átlagát a főváros átlagosnál jóval magasabb jövedelmi színvonala javította, ugyanis Budapesten az egy főre jutó éves nettó jövedelem az országos átlagot 31,9%-kal haladta meg, míg Pest megyében az egy főre jutó éves nettó jövedelem 10,9%-kal elmaradt az átlagtól. Két további régióban, Közép-Dunántúlon (2%-kal) és Nyugat-Dunántúlon (4,9%-kal) haladta meg az országos átlagot az egy főre jutó éves nettó jövedelem.

2014-ben a legkevesebb jövedelemből Észak-Alföldön éltek az emberek, fejenként átlagosan évi 910 ezer forintból. Észak-Magyarország és Dél-Alföld lakosságának nettó jövedelme 8%-kal maradt le az országos átlagtól.

A jövedelmek régiók szerinti megoszlása azt az általános tendenciát mutatta, miszerint a szegényebb, valamint a munkanélküliség által jobban sújtott területeken a lakossági jövedelmek egyre kisebb hányadát tették ki a munkajövedelmek, és egyre nagyobb arányban éltek az emberek szociális juttatásokból. 2014-ben Budapesten a háztartások jövedelmének 71,3%-át tette ki a munkajövedelem, és 26,1%-át a társadalmi jövedelem. Legkedvezőtlenebb volt a jövedelmek összetétele Dél-Dunántúlon, ahol a háztartások bevételeinek több mint egyharmada (34,3%) származott társadalmi jövedelmekből. Az egy főre jutó munkanélküli-ellátások Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön voltak a legmagasabbak.

1.5. ábra

Az egy főre jutó éves bruttó jövedelem és összetétele régiónként, 2014

A háztartások jövedelmi helyzetében a települési hierarchia is megmutatkozik. 2014-ben a teljes népesség 17,5 %-a élt Budapesten, 19,3%-a megyei jogú városokban, 32,2%-a egyéb városokban és 31%-a községekben. Az országos átlaghoz képest kiemelkedően magas volt a jövedelmi színvonal Budapesten (132%), és a megyei jogú városokban is meghaladta az országos átlagot, 9%-kal. Minél kisebb a lakóhely, átlagosan annál kevesebb a munkalehetőség, amely alapvetően negatív hatással van a megélhetésre. A kisebb városokban az egy főre jutó átlagos jövedelem 7,3, a községekben pedig 16,1%-kal maradt el az országos átlagtól.

1.6. A háztartások jövedelemelvárásai

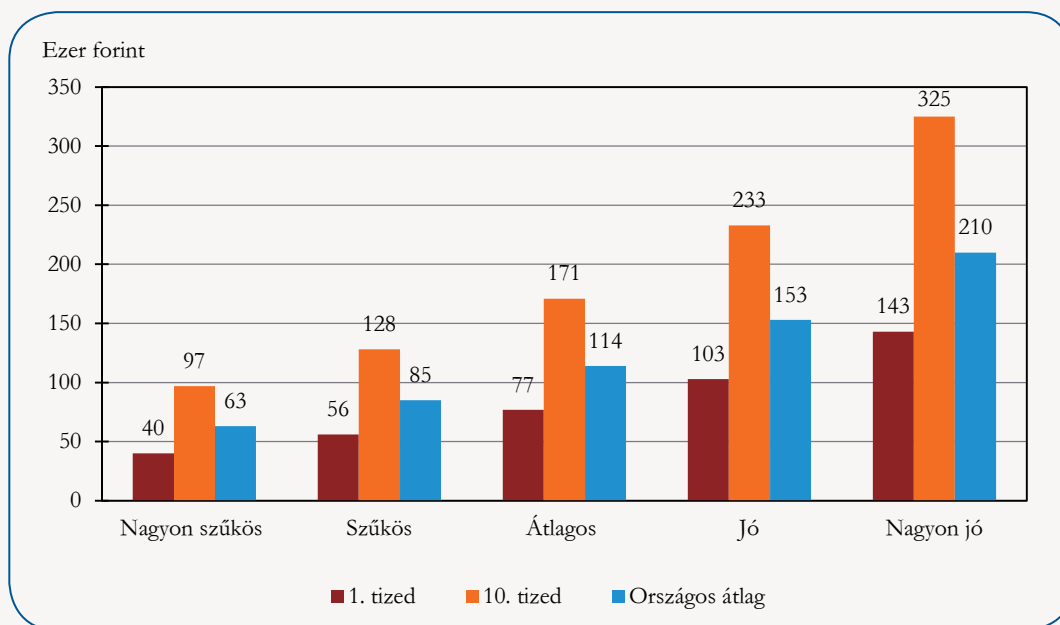
Az éves adatfelvétel keretében a háztartások arra is választ adtak, hogy mekkora havi nettó jövedelemre lenne szükségük bizonyos szintű megélhetéshez. A válaszok jól tükrözik, hogy az elvárás szoros kapcsolatban van a háztartás tényleges jövedelmi helyzetével. Minél magasabb jövedelmi színvonalon él egy háztartás, annál nagyobb összegű jövedelmet tart szükségesnek a kérdésben szereplő életszínvonal eléréséhez.

2014-ben az átlagos megélhetéshez a magyar háztartások havi nettó 114 ezer forint fejenkénti összeget tartottak szükségesnek, míg a nagyon jó szinthez havi 210 ezer forintot jelöltek meg.

A nagyon jó megélhetéshez a lakosság leggazdagabb 10%-a havi nettó 325 ezer forint egy főre jutó jövedelmet tartott szükségesnek, míg a legszegényebb 10%-hoz tartozók számára már a havi 143 ezer forintos jövedelem is nagyon jó megélhetést biztosítana.

1.6. ábra

A különböző megélhetési szintekhez szükségesnek tartott egy főre jutó havi nettó jövedelem, 2014

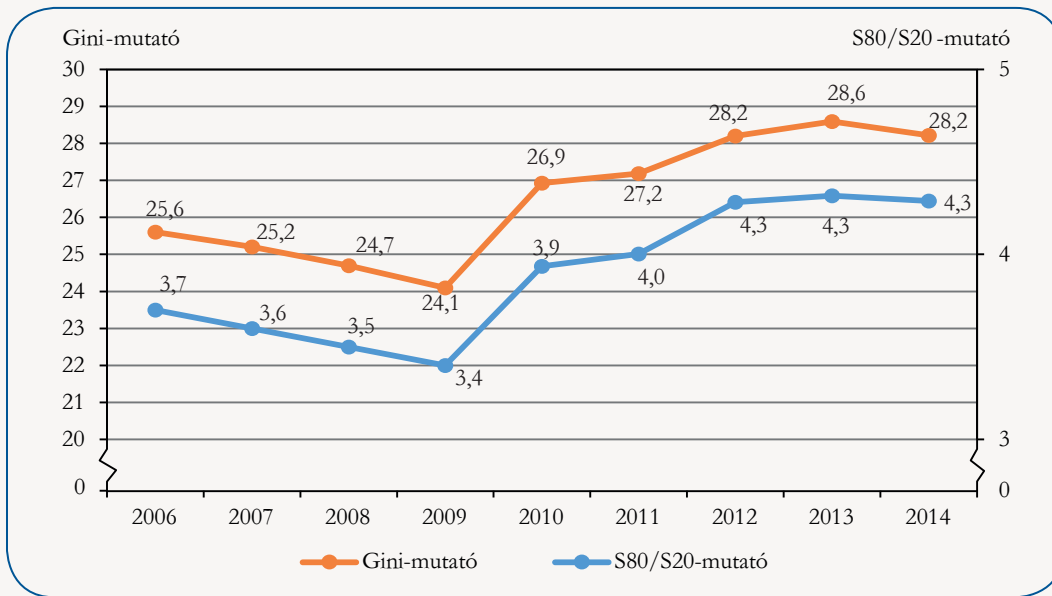
1.7. A jövedelemeloszlás társadalmi-területi egyenlőtlenségei

A gazdaságiérték-termelésből a különböző társadalmi csoportok eltérő mértékben részesednek. Az egyenlőtlenségek alakulásában az állami redistribúciónak jelentős szerepe van. A jövedelem eloszlása ugyanakkor nemcsak társadalmilag, de területileg is differenciált, sőt e kettő gyakorlatilag együttesen alkotja az egyenlőtlenségi rendszer két legfontosabb elemét, mely által a „szegény” és „gazdag” társadalmi rétegek, valamint a „fejlett” és „elmaradott” területek beazonosíthatók.

Az egyenlőtlenségek nagyságának közel egy évtizedes alakulását először **országos** szinten vizsgáljuk a jövedelemeloszlás szélsőértékeit felhasználó S80/S20 (felső és alsó jövedelmi ötöd hányadosa), valamint a teljes eloszlásra érzékeny Gini-együttható segítségével. Míg 2000-es évek második felében az egyenlőtlenségek monoton csökkenése volt jellemző, addig 2009-et követően – a válság kiteljesedésének hatására – mindkét mutató a jövedelemeloszlásban megfigyelhető egyenlőtlenségek növekedéséről tanúskodik; 2012 óta ezzel szemben mindkét mérőszám stagnálást jelez. A Gini értéke 2012 és 2014 között 28,2 és 28,6 között alakult, az S80/S20 mutató pedig egyaránt 4,3 körüli értéket vett fel mindhárom említett évben.

1.7. ábra

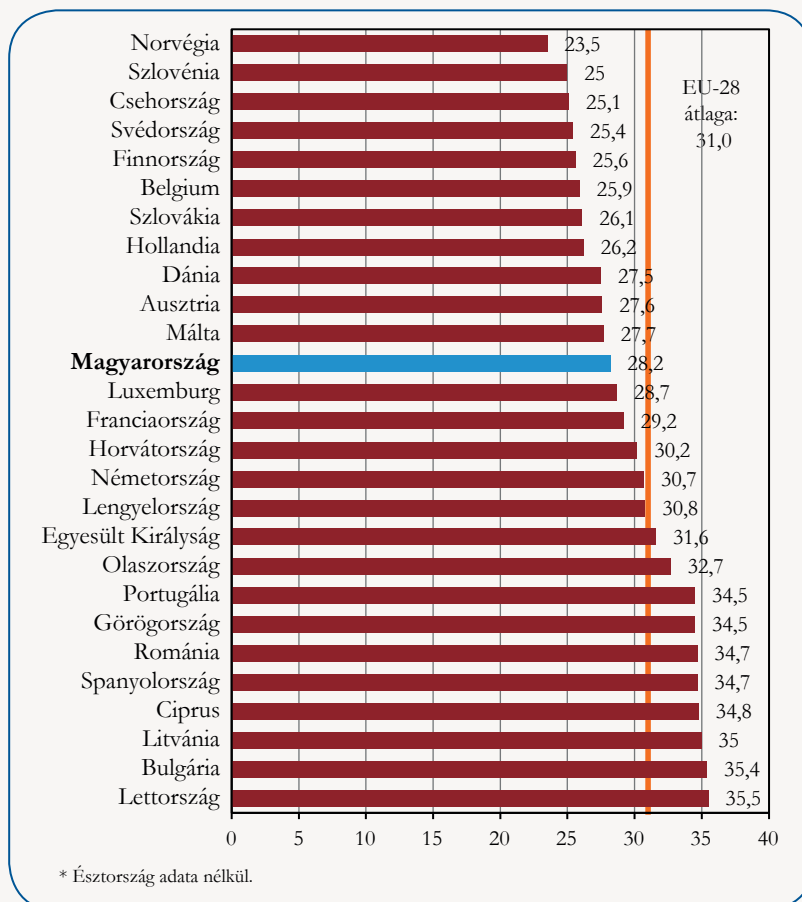
A jövedelemeloszlás társadalmi egyenlőtlensége a Gini-, illetve az S80/S20-mutatók alapján

Hazánk európai összehasonlításban az említett jövedelmi egyenlőtlenségi trendekkel a **közepesen egyenlőtlen országok közé sorolható**. A Gini-index értéke kedvezőbb az uniós átlagnál. Az Európai Unióban Lettországban és Bulgáriában voltak a legmagasabbak a jövedelmek eloszlásában mutatkozó egyenlőtlenségek, míg Norvégiában és Szlovéniában a legalacsonyabb a Gini-index értéke.

1.8. ábra

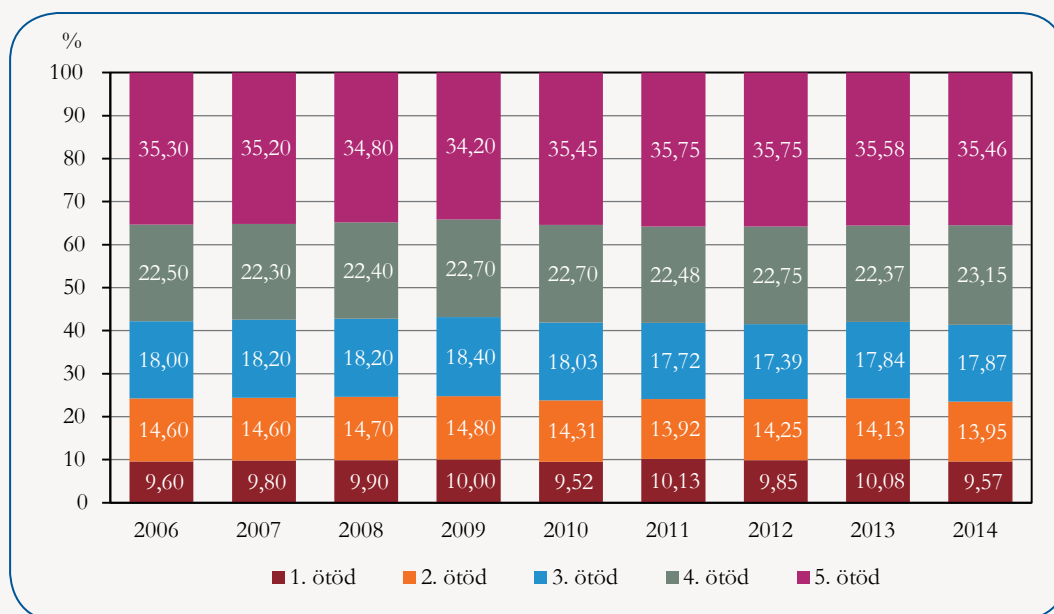
Gini-mutató* európai összehasonlításban, 2014

Az említett indikátorok a jövedelmi egyenlőtlenségeknek csupán a mértékét jelzik, azt azonban nem mutatják, hogy az egyenlőtlenségek változása a *társadalmon belüli* jövedelmegosztás mely sajátosságai-ból fakadt. Ezek feltárásában segít annak a vizsgálata, hogy hogyan változott az egyes jövedelmi ötödök részesedése az ország összes jövedelméből. A jövedelemelosztás e tekintetben az elmúlt bő egy évtized folyamán stabil volt, habár az egyenlőtlenségek alakulásában néhány fontos jellemző meghatározható. A legfelső jövedelmi ötöd részesedése 2009 után hirtelen megugrott, az alsóbb jövedelmi ötödek részesedése egyenként mintegy 0,5 százalékponttal csökkent, míg a negyedik ötödé nem változott (22,7%). 2010-től kezdődően ez a jövedelemelosztás csak kismértékben módosult: míg a 4., az 5. és az 1. (alsó) ötöd részesedése az elmúlt öt év egészét tekintve alig növekedett, a középső és a 2. ötödé kismértékben csökkent. 2013-hoz viszonyítva egyértelmű mértékű változás csak a 4. és az 1. ötöd esetében volt megfigyelhető; előbbi esetben növekedett, utóbbiban viszont csökkent az országos jövedelemből való részesedés.

1.9. ábra

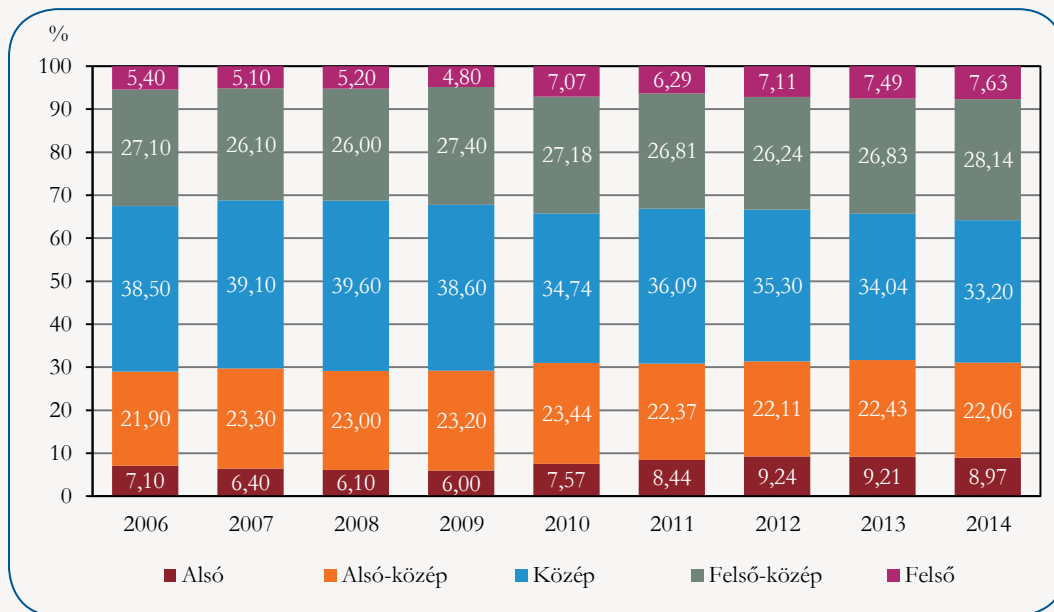
Az egyes jövedelmi ötödök összjövedelemből való részesedése

A jövedelemegyenlőtlenségek alakulásának vizsgálata nemcsak a társadalom tagjainak jövedelemnagyság szerinti egyenlő méretű csoportokra bontásával történhet. Vizsgálható az is, hogy a népesség mekkora hányada tartozik bizonyos, előre definiált jövedelmi kategóriákba. A mediánjövedelemtől mért távolságuk alapján öt rétegbe soroltuk a társadalom tagjait (ld. fogalomtár). A legszembetűnőbb változás az elmúlt nyolc évben a középréteg súlyának jelentős csökkenése, ezzel párhuzamosan az alsó-közép réteg aránya kismértékben, az alsó, a felső-közép, valamint a felső réteg részaránya jelentősebb mértékben növekedett, ami az egyes társadalmi csoportok jövedelmi polarizációját jelzi, összhangban az egyenlőtlenségek alakulásával.

1.10. ábra

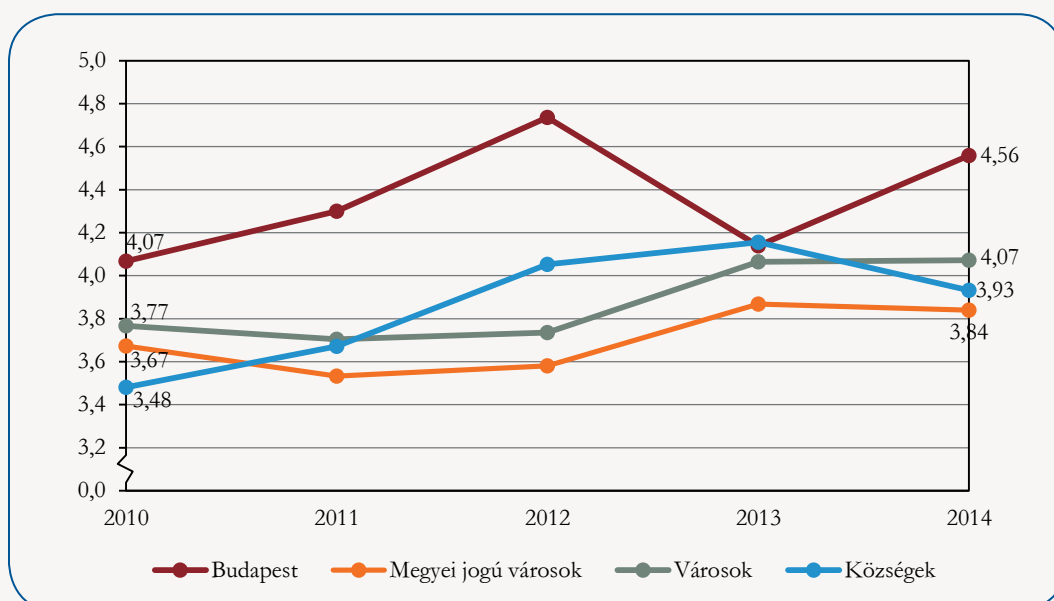
A különböző jövedelmi rétegek aránya a népességben belül

A bemutatott országos tendenciák mögött mind **településtípusonként**, mind regionálisan jelentősek az eltérések. Ha az előbbi dimenziót vizsgáljuk, az S80/S20 mutató 2010 és 2014 közötti alakulása összességében az országos tendenciát követi. Budapest esetében az egyenlőtlenségek növekedése 2012-ben megállt, míg 2014-ben a mutató értéke újból magasabb volt, mint az azt megelőző évben. A községek esetében a növekedés 2013-ig tartott, majd 2014-re csökkent, míg a megyei jogú városok és a többi város esetében 2011 és 2013 között volt jellemző a felső és alsó jövedelmi ötöd közötti differenciák növekedése, 2010–2011 között enyhe csökkenés, míg az utolsó két évben stagnálás volt megfigyelhető. 2014-re tehát a fővárosban voltak a legnagyobbak a különbségek: a legfelső ötöd jövedelme közel 4,6-szorosa volt a legalsóénak. Ennél valamivel kisebb egyenlőtlenségek mutatkoztak a városi jogállású települések (4,1) és a községek (3,9) esetében, míg a jövedelmi szélsőértékek vizsgálatakor a megyei jogú városok mutatkoztak a legkiegyenlítettetebbeknek, ahol a legfelső és legalsó ötöd átlagjövedelme között 3,8-szoros a különbség.

1.11. ábra

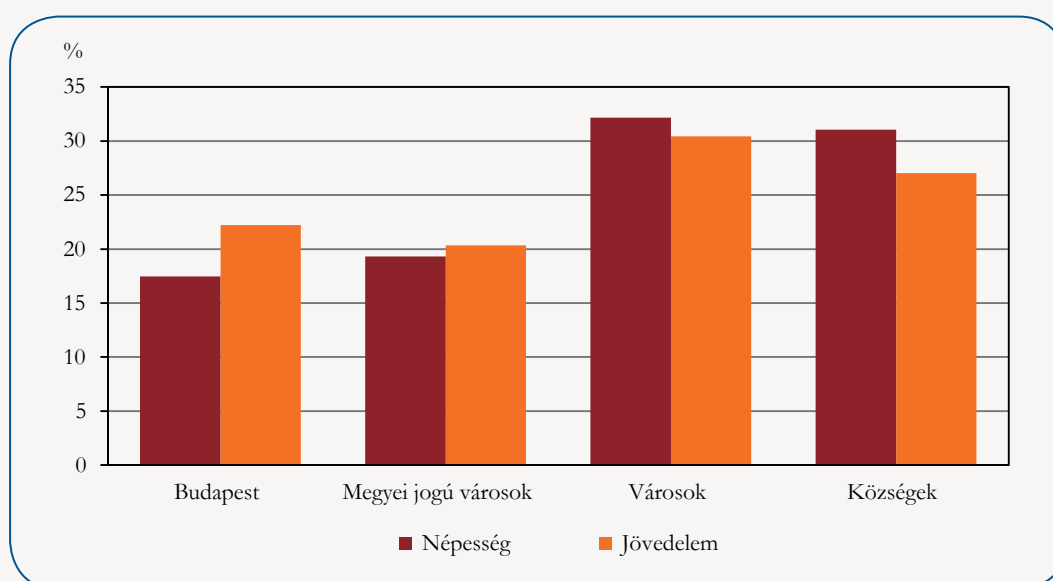
Az S80/S20-mutató alakulása településtípusonként

A Robin-Hood index³⁾ településtípusokra számolt értéke 2012-ig jelzi az egyenlőtlenségek növekedését (2010-ben 6,4%, míg 2012-ben 6,9% volt a mutató értéke), míg azt követően a mérőszám monoton csökkenése volt jellemző (2014: 5,8%). A népesség és a jövedelmek területi eloszlásában az elmúlt négy évben hasonló tendenciák voltak. Budapest és a városok jövedelmi és népességi súlya nőtt (utóbbi esetében jelentősebben), míg a megyei jogú városok és a községek vesztek súlyukból. 2014-ben a településtípusok közül a városok részaránya volt a legnagyobb mind a jövedelmeket (az összjövedelemből 30,4%-kal részesültek), mind a népességet tekintve (32,2%). Őket a községek követik a sorban (27, illetve 31%), míg a megyei jogú városok és Budapest súlya egyaránt 20% körüli mind a jövedelmek, mind a népesség esetében. Ami szembetűnő, hogy a főváros és a megyei jogú városok esetében a jövedelmekből való részesedés meghaladja a népességi részarányt, ami a jövedelmi egyenlőtlenségek tekintetében a magasabb települési szinteknek kölcsönöz nagyobb súlyt.

1.12. ábra

Az egyes településtípusok össznépességből és összjövedelemből való részesedése, 2014

A régiók közötti egyenlőtlenségek vizsgálata – elsősorban a területegységek nagyobb elemszáma miatt – adekvátabb lehetőséget kínál a jövedelemeloszlásban megfigyelhető területi különbségek feltárására, elemzésünkhöz jelen esetben is az S80/S20 mutatót, illetve a Robin-Hood indexet használjuk.

A felső és alsó ötöd jövedelmeinek egymáshoz viszonyított aránya – amennyiben csak az elmúlt öt év kezdő és záró évét tekintjük – Pest megye kivételével mindenhol növekedett, a legnagyobb mértékben Észak-Magyarországon (3,67-ről 4,72-re), mellyel 2014-re ez a régió lett a legegyenlőtlenebb a jövedelmi szélsőségek szempontjából. 2010 és 2014 között az egyenlőtlenségek alakulása nem minden régióban volt azonos lefutású: Nyugat-Dunántúl, valamint Dél-Alföld esetében eleinte csökkentek, majd meredeken nőttek az egyenlőtlenségek, és 2013 után ismét csökkentek. Ezzel szemben például Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon, valamint Budapesten – egy-egy évben megfigyelhető csökkenéstől eltekintve – összességében a teljes időszak alatt az egyenlőtlenségek növekedése a jellemző. 2014-re vonatkozólag az S80/S20 mutató értéke 3,60 és 4,72 között szóródik. A legmagasabb egyenlőtlenségeket a már említett Észak-Magyarország mellett Budapesten mértük, míg Pest megye, illetve a Balatontól északra fekvő dunántúli régiók (Nyugat- és Közép-Dunántúl) alacsonyabb egyenlőtlenségekkel jellemezhetők, ahol a legfelső és a legalsó jövedelmi ötöd között csak 3,6–3,7-szeres a különbség.

³⁾ Az index két mennyiségi ismérv területi megoszlásának eltérését mérő Hoover-index „speciális” fajtája, mely kifejezetten a jövedelem és népesség megoszlásának egyenlőtlenségeit méri. Konkrétabban azt fejezi ki, hogy a „gazdagabbak” jövedelmének hány százalékát kellene átcsoportosítani a „szegényekhez”, hogy a jövedelmkülönbségek kiegyenlítődjenek a vizsgált terület egységek között, vagyis az egy lakosra jutó jövedelem minden terület egységben azonos, az átlaggal egyenlő legyen. Minél magasabb az értéke, a két ismérv közötti eltérések annál nagyobbak egy bizonyos területi szinten.

1.1. tábla

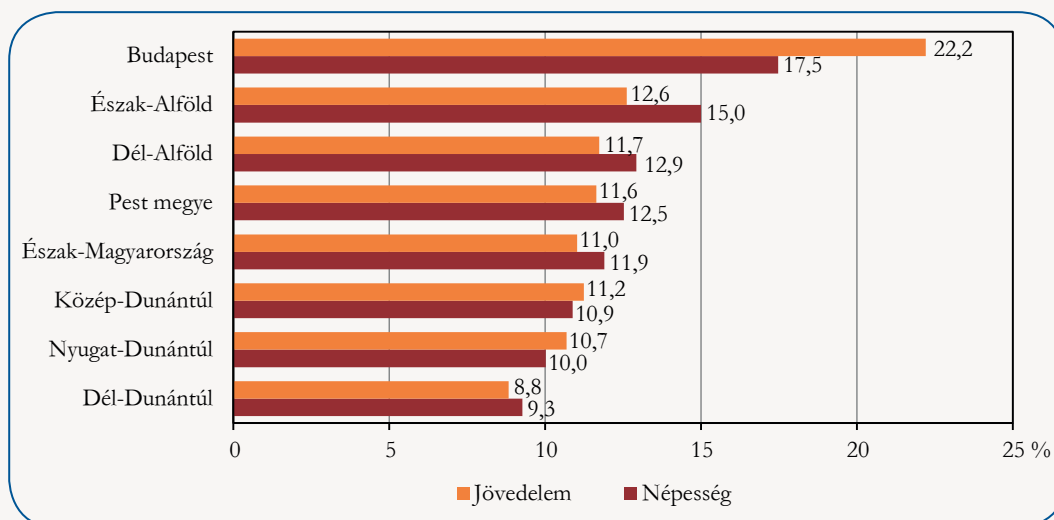
Az S80/S20-mutató alakulása régióként

Régió	2010	2011	2012	2013	2014
Közép-Dunántúl	3,58	3,38	3,55	3,34	3,64
Nyugat-Dunántúl	3,44	3,17	3,41	4,31	3,68
Dél-Dunántúl	3,47	3,80	4,15	4,28	4,23
Észak-Magyarország	3,67	3,96	3,96	4,31	4,72
Észak-Alföld	3,76	3,75	3,75	3,78	3,79
Dél-Alföld	3,51	3,34	3,57	4,21	4,08
Budapest	4,07	4,30	4,74	4,14	4,56
Pest megye	3,96	4,37	4,49	4,31	3,60

A régiók szintjére kiszámolt Robin-Hood indexek 2013-ig a jövedelemegyenlőtlenségek monoton – ugyanakkor kismértékű – növekedését jelzik (2010: 5,8%, 2013: 6%), míg 2014-ben a településtípusok szintjén mérthez hasonlóan csökkenés ment végbe, vagyis az egyes régiók országos összjövedelemből és össznépességéből való részesedése közötti egyenlőtlenségek csökkenésnek indultak (az index 2014-ben 5,8%-os értéket vett fel). Ennek háttérében több tényező áll: a legnagyobb eltérések egyértelműen Budapesten mutathatók ki, a főváros ugyanis az ország összes jövedelméből 22%-kal részesedik, míg a népességéből csak 17,5%-kal. Észak-Alföldön a jövedelmekből való részesedés 12,4–12,9% között mozgott a vizsgált öt évben, míg a régió a népesség 15%-át tömörítette. 2014-re Budapest mellett csak Közép- és Nyugat-Dunántúlon volt magasabb a jövedelmekből való részesedés, mint a népességarány, míg a többi régió esetében a népesség magasabb részarányt képvisel, de az említett szélsőségektől eltekintve az arányok relatíve kiegyenlítették.

1.13. ábra

Az egyes régiók össznépességéből és összjövedelemből való részesedése, 2014

A jövedelmek tekintetében felmerülő társadalmi egyenlőtlenségek is vizsgálhatók területi bontásban, ezért a 2014. évi jövedelemeloszlást felbontottuk, és régióként elemeztük. A mediánjövedelemtől való eltérések alapján besorolt társadalmi rétegek részaránya a teljes népességéből jelentős eltéréseket mutat az egyes régiókban. Az egyes társadalmi rétegek részarányai között a legkisebb szóródást Észak-Magyarország mutatja, ahol egyébiránt a legmagasabb az alsó réteg aránya (13,8%). A középréteg aránya

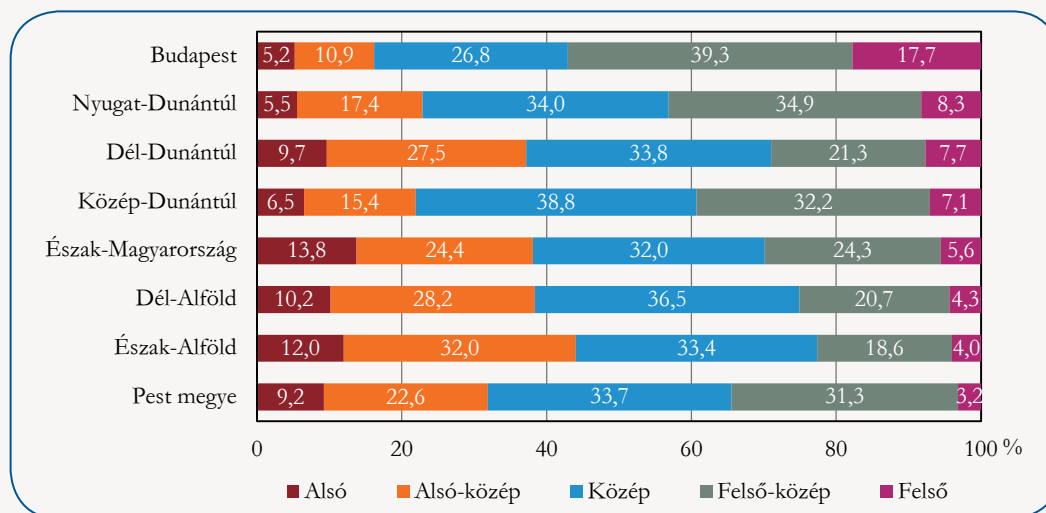

Közép-Dunántúlon a legmagasabb az összes régió közül (38,8%). Az országos átlagtól legnagyobb mértékben Budapest tér el, ahol a legalacsonyabb az alsó (5,2%), az alsó-közép (10,9%), valamint a középréteg (26,8%) aránya, ezzel szemben a felső-közép, valamint a jövedelmi hierarchia tetején lévő felső réteg is közel 10 százalékponttal haladja meg az országos átlagértékeket.

Alapvetően a régiók településszerkezete, az ott élő emberek iskolázottsága és munkaerő-piaci jellemzői tükröződnek vissza a régiók társadalmi rétegződésében.

1.14. ábra

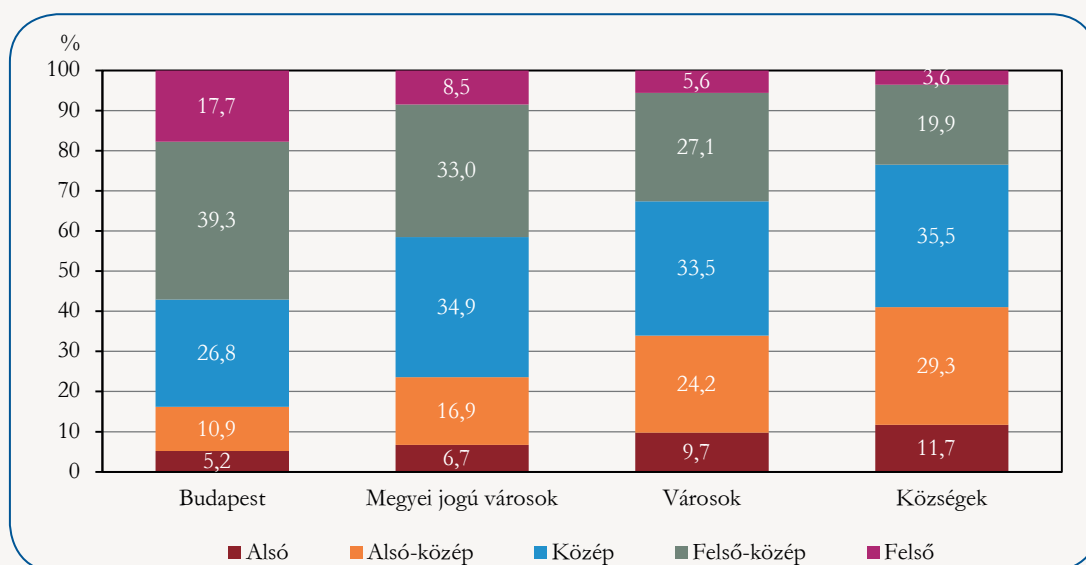
Az egyes jövedelmi rétegek részesedése az összjövedelemből régióként, 2014

A jövedelmi hierarchia a településhierarchiával erős párhuzamot mutat. Budapest kirívó esetét már említettük, e mellett felhívjuk a figyelmet arra, hogy minél alacsonyabb települési szintre lépünk (a fővárostól a városok, majd a községek felé), az alsó, valamint az alsó-közép rétegek súlya annál magasabb lesz a jövedelmi csoportok között, ezzel párhuzamosan a felső-közép és felső rétegek részaránya folyamatosan csökken. A középréteg aránya a községekben a legmagasabb (35,5%), csakúgy, mint az alsó (11,7%), valamint az alsó-közép rétegeké (29,3%), az országos átlaghoz ellenben a városok jövedelmi rétegződése hasonlít a leginkább, ahol az egyes rétegek átlagtól való eltéréseinek szóródása mindössze 1,5%.

1.15. ábra

Az egyes jövedelmi rétegek részesedése az összjövedelemből településtípusonként, 2014

2. SZEGÉNYSÉG, TÁRSADALMI KIREKESZTŐDÉS

1999-ig az Európai Unióban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok kérdéskörét, így a szegénységet is leginkább tagállami kérdésnek tartották. Ugyan 1975 és 1994 között számos projektet indítottak el a szegénység és a szociális leszakadás leküzdésére, megfelelő jogi szabályozás hiányában az e téren folytatott közösségi tevékenység nem érte el a kívánt célokat. A közös cselekvés jogszabályi alapját az Amszterdami Szerződés 1999-es hatálybalépése teremtette meg, amely a szegénység, valamint a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelmet a közösségi szociálpolitikai célok egyik fontos elemeként határozta meg. A 2000-ben elindult Lisszaboni stratégia óta a szegénység elleni küzdelem az Európai Unió kiemelt feladata. A megújított célkitűzéseket 2010-ben, az Európa 2020 stratégia keretében fogalmazták meg. Ezen célok egyike, hogy az Európai Unió egészében legalább **20 millió fővel csökkenjen azok száma, akik szegénységben vagy társadalmi kirekesztődésben élnek, illetve akik esetében a szegénység vagy kirekesztődés reális veszélyt jelent.**

A magyar nemzeti vállalás tartalmazza a szegénységben vagy társadalmi kirekesztődésben élő népesség arányának 5 százalékpontos csökkentését 10 év alatt, 2020-ig. 2014-re a ráta 3,3 százalékponttal mérséklődött.

2.1. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés mérése

Az Európa 2020 stratégia keretében az unió szakbizottságai kidolgozták a szegénység, társadalmi kirekesztődés mérésének egységes, valamennyi tagállamra vonatkozó összetett mutatóját. A kibővített, összetett indikátor (AROE)⁴⁾ kidolgozásának alapelve az volt, hogy a szegénység mérése ne szorítkozzon kizárólag a jövedelmi viszonyok vizsgálatára. Ezért az egységes mutatószám több tényezőt együttesen vizsgál: a jövedelmi helyzeten túl számba veszi az anyagilag elérhető javakat, valamint az egyének munkaerőpiaci helyzetét is. Ennek az összetett mutatónak az a célja, hogy megvizsgálja és mérje, kik azok, akik számára a szegénység vagy kirekesztődés reális kockázatot jelent. Ez a megközelítés a lehető legbővebb halmazzal számol, ebből következően nem kizárólag azokat veszi számba, akik az adott társadalomban a legrosszabb anyagi körülmények között vannak, hanem azokat is például, akik vagyonukból élnek, ezért nem dolgoznak, így beletartoznak a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartások csoportjába, de nem nélkülöznek.

2.1. tábla

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés európai összetett indikátora

	Megnevezés	Definíció
EURÓPA 2020 összetett indikátor	Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya (AROE)	Azon személyek aránya, akiket a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés három dimenziója közül <i>legalább</i> egy érint.
1. dimenzió	Relatív jövedelmi szegénységi arány	Azon személyek aránya, akik a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál (szegénységi küszöb) kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásban élnek.
2. dimenzió	Súlyos anyagi depri-váció	Azon személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, amelyekre az alábbi 9 tétel közül legalább 4 vonatkozik: 1) hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos fizetési hátraléka van; 2) a lakás megfelelő fűtésének hiánya; 3) váratlan kiadások fedezetének hiánya; 4) kétnaponta hús, hal, vagy azzal egyenértékű tápanyag fogyasztásának hiánya; 5) évi egyhetes, nem otthon töltött üdülés hiánya; 6) anyagi okból nem rendelkezik személygépkocsival; 7) anyagi okból nem rendelkezik mosógéppel; 8) anyagi okból nem rendelkezik színes televízióval; 9) anyagi okból nem rendelkezik telefonnal.
3. dimenzió	Nagyon alacsony munkaintenzitás mutató	Azon 0–59 éves személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a munkaképeskorúak (18–59 évesek) a lehetséges munkaidejüknek legfeljebb egy ötödét töltötték munkával megelőző évben.

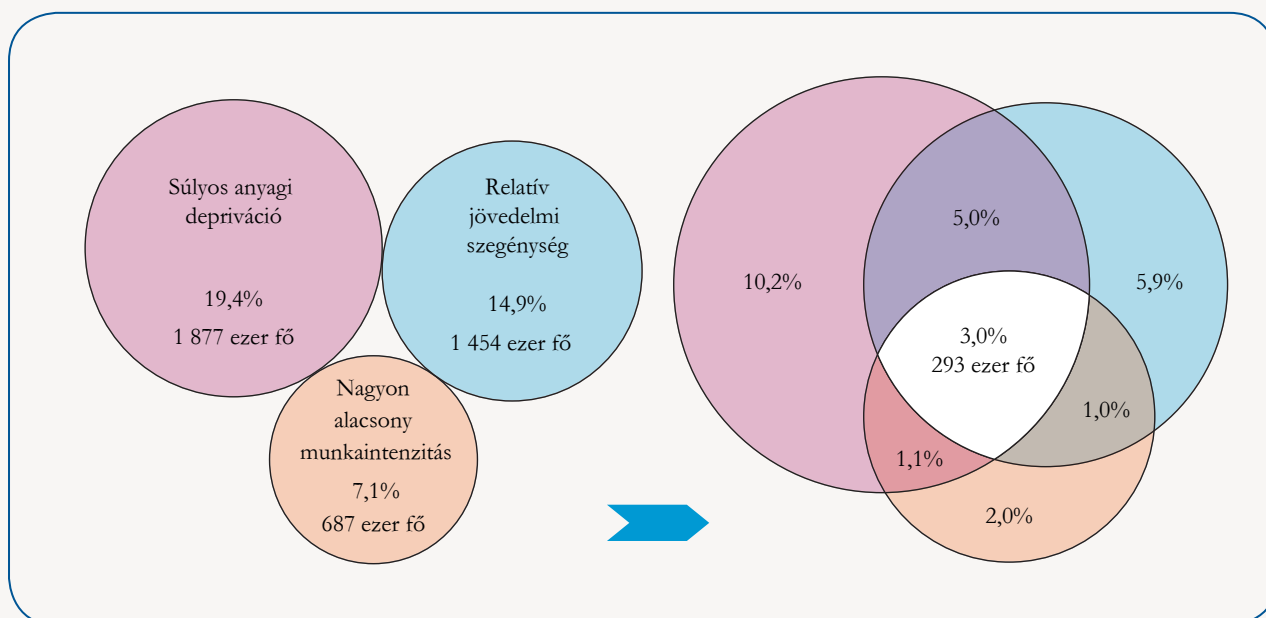
⁴⁾ At risk of poverty or social exclusion (Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya).

2.2. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés összetett mutatója

2014-ben számottevő javulás következett be a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek életkörülményében Magyarországon. A teljes lakosság 28,2%-át, azaz 2 millió 738 ezer főt érintett a relatív jövedelmi szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának legalább egy dimenziója, számuk 3,6 százalékponttal, 359 ezer fővel csökkent 2013-hoz képest. Jelentősen, 4,6 százalékponttal csökkent a súlyos anyagi deprivációban élők aránya, 2,6 százalékponttal mérséklődött a munkaszegényeké, és minimálisan, 0,1 százalékponttal csökkent a relatív jövedelmi szegénységben érintettek aránya. Az említett három csoportba tartozók között átfedések is vannak. A magyar társadalom 7,1%-a érintett egyszerre két szegénységi dimenzióban. Közülük a legnagyobb arányt, 5%-ot azok tesznek ki, akik egyszerre jövedelmi szegények és súlyosan depriváltak. A legrosszabb kilátásokkal rendelkezők, vagyis azok aránya, akik mindhárom dimenzióban együttesen érintettek, a 2013. évi 4,7%-ról 2014-re 3%-ra csökkent, ami azt jelenti, hogy közel 166 ezren kikerültek a legreménytelenebb helyzetben lévő rétegből.

2.1. ábra

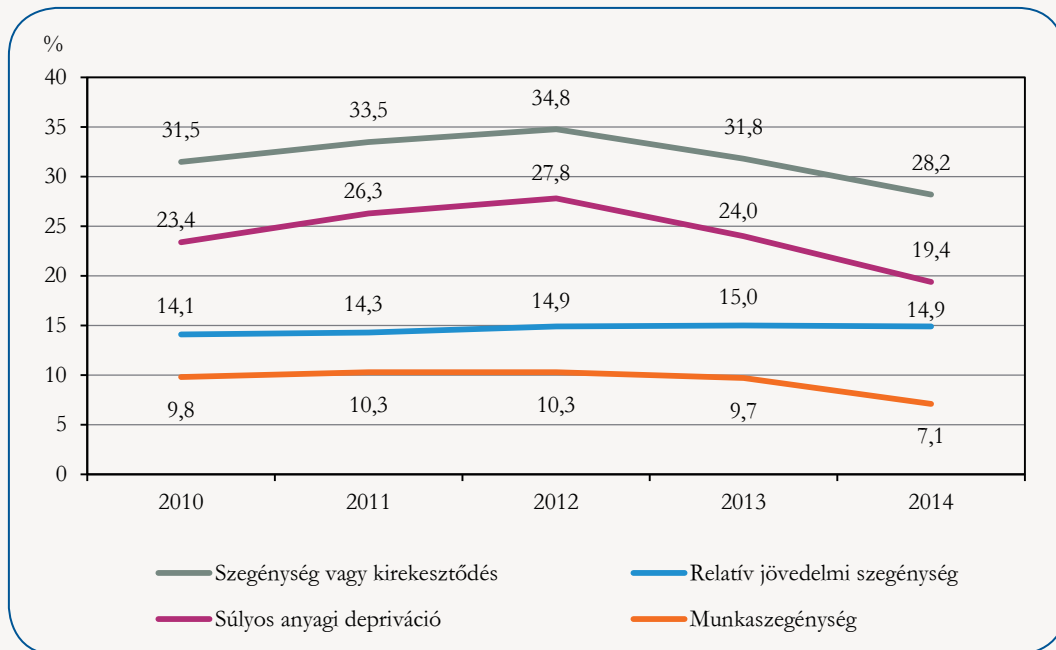
A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya dimenzióként külön, illetve a dimenziók együttes figyelembevételével, 2014

A három szegénységi dimenzió egymáshoz viszonyított összetétele az utóbbi két évben mozdult el a fejlettebb európai országokra jellemző struktúra felé. Míg az unió legtöbb országában a relatív jövedelmi szegénység a legfőbb szegénységi probléma, addig Magyarországon a súlyos anyagi depriváció jelenléte a legjellemzőbb a szegények vagy kirekesztődtek körében. Bár továbbra is a legtöbbeket a súlyos anyagi depriváció sújt, 2013–2014-ben összesen 8,5 százalékponttal csökkent az arányuk. Ez azt jelenti, hogy két év alatt összesen 824 ezer fővel csökkent a bizonyos alapvető anyagi javakat nélkülözők száma.

2.2. ábra

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya dimenzióként

A trendeket vizsgálva megállapítható, hogy a 2008-as gazdasági válság negatív hatásai 2012-öt követően enyhültek. Legnagyobb mértékben a súlyosan depriváltak aránya növekedett 2012-ig, majd a következő két évben az ő rátájuk csökkent a legnagyobb ütemben. A vizsgált öt évben jóval kisebb ütemben nőtt a jövedelmi szegények aránya, összesen 0,8 százalékponttal.

A relatív jövedelmi szegénységi arány 2009 óta tartó valós növekedése 2012-ben állt meg, azóta lényegében stagnál. A munkaszegények arányának növekedése 2012-ben maradt abba, majd azt követően, a foglalkoztatottsági helyzet folyamatos javulásával összefüggésben 2012–2013-ban jelentősen csökkent. **Az eddigiek eredményeként a szegények vagy kirekesztődöttek arányának csökkenése megkezdődött 2012-öt követően, az érintettek aránya 2014-ben visszatért a 2008-as gazdasági válság előtti szintre.**

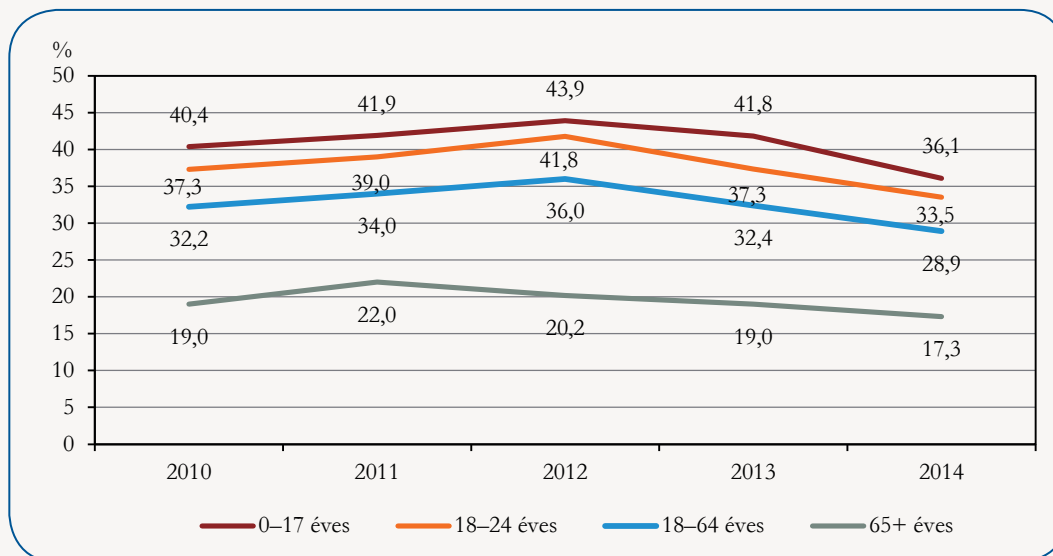
2.3. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának leginkább kitétt társadalmi csoportok

A különböző korcsoportok közül a **18 év alatti gyermekek** az átlagnál nagyobb mértékben, 8,1 százalékponttal magasabb arányban érintettek a szegénység valamely dimenziójában. 2014-ben a 18 év alatti gyermekek 36,1%-a élt olyan háztartásban, amelyek ki voltak téve a szegénység vagy kirekesztődés kockázatának. 2010 és 2012 között kismértékben (1,5, illetve 2,0 százalékponttal) növekedett a szegény vagy kirekesztődött családokban élő gyermekek aránya. 2013–2014-ben az országos átlagban is bekövetkező javuló tendencia legnagyobb arányban épp a 18 év alatti korosztályt érintette. Két év alatt összesen 7,8 százalékponttal, 147 ezer fővel csökkent a szegénységben érintett gyermekek rátája.

A gyermekek mellett a **18–24 éves fiatalok** szegénységi aránya is az országos átlag fölött van, 2014-ben 33,5%-uk tartozott a szegények vagy kirekesztődöttek csoportjába. Minden korcsoportot öszszesítve a **65 év feletiek** között van a legkevesebb szegény vagy kirekesztődött, a teljes 65 éves, vagy idősebb népesség 17,3%-a. Arányuk 2011 óta folyamatosan csökkent, és 2014-ben 11,1 százalékponttal kevesebb volt az országos átlagnál.

2.3. ábra

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya korcsoportonként

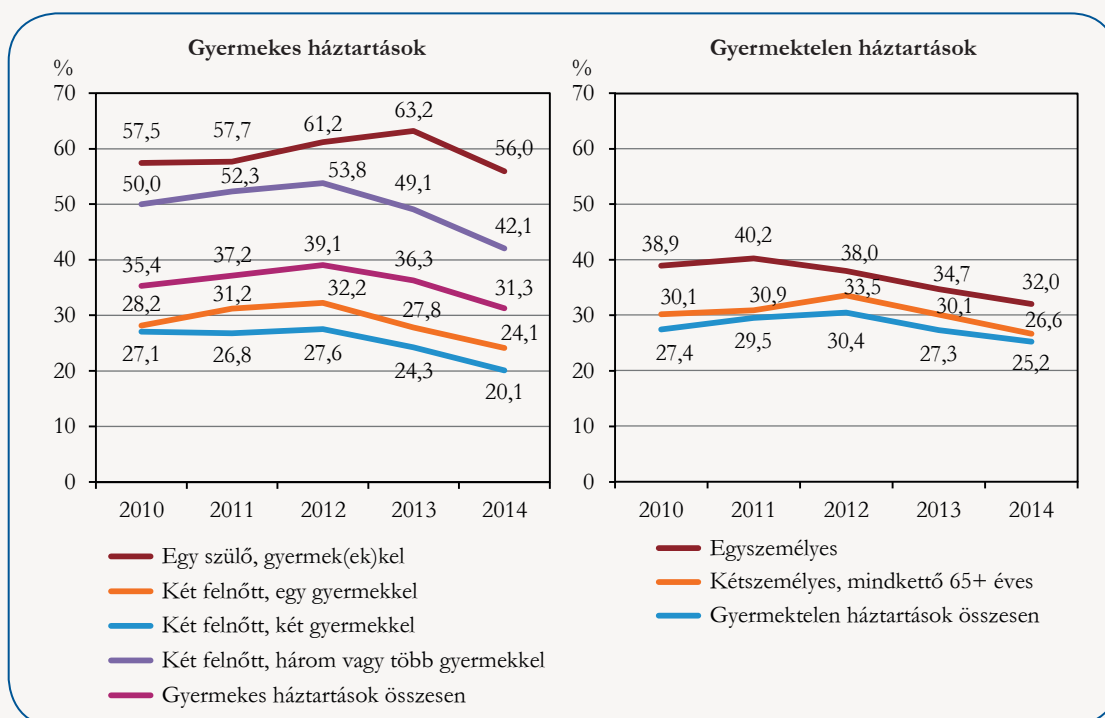

Mivel a 18 év alattiak többsége eltartott, életkörülményük elsősorban a szülők életkörülményétől függ. Közülük is legveszélyeztetettebbek az egyszülős, valamint a sokgyermekes háztartásban élők, illetve azok, ahol a szülők nem dolgoznak.

A gyermekes háztartások között továbbra is magasabb a szegények vagy kirekesztődöttek aránya, mint a gyermeket nem nevelő családok körében. A legnagyobb szegénységi kockázattal továbbra is az **egyszülős családoknak** kell szembenézniük. A 2013-hoz képest mért 7,2 százalékpontos csökkenés ellenére, 2014-ben is még minden második egyszülős háztartás ki volt téve a szegénység vagy kirekesztődés kockázatának.

2.4. ábra

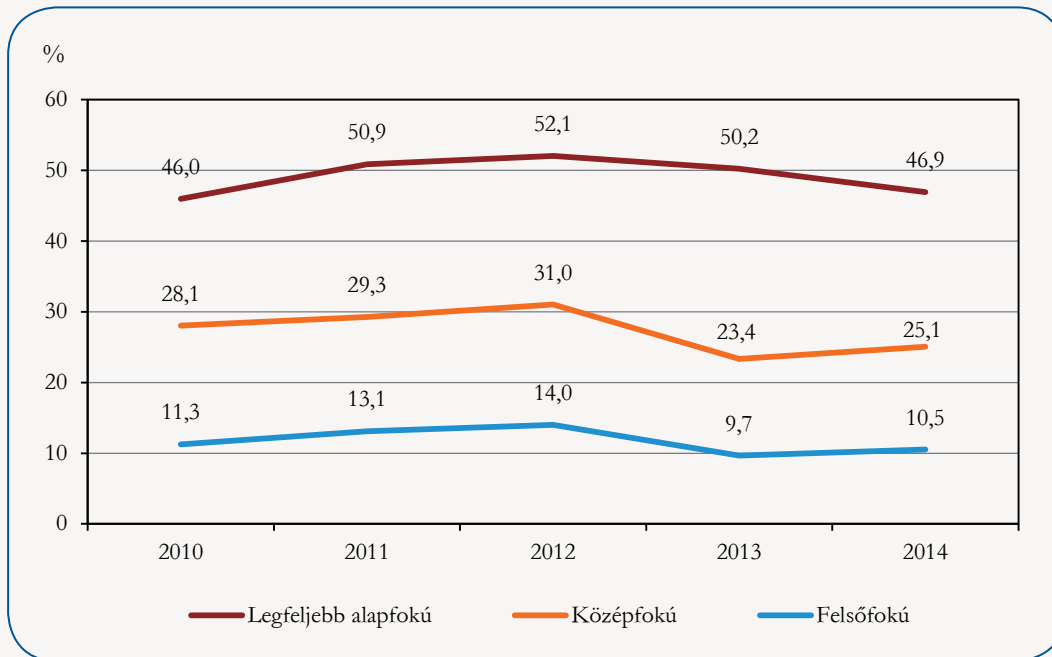
A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya egyes háztartástípusokban

A **három- vagy annál több gyermekes háztartásokat** szintén az átlagnál nagyobb mértékben érinti a szegénység vagy kirekesztődés kockázata, viszont 2012 óta csökkenő mértékben. A két év alatt összesen 11,8 százalékponttal alacsonyabb a sokgyermekes családokban élő veszélyeztetettek aránya. Összességében megállapítható, hogy 2014 folyamán kismértékben csökkent a gyermekesek hátránya a gyermektelenekéhez képest, hiszen a gyermekesek között 5 százalékponttal csökkent a szegénységben és kirekesztődésben érintettek aránya, míg a gyermektelenek esetében ez a csökkenés 2,1 százalékpont volt.

2.5. ábra

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya iskolai végzettség szerint

Az **iskolai végzettség** az egyik legmeghatározóbb jellemző, amely a szegénységgel összefügg. Minél magasabb az egyén iskolai végzettsége, annál kisebb valószínűséggel kerül a szegények vagy kirekesztődtek közé. 2014-ben a legfeljebb **általános iskolát végzettek** közül csaknem minden második volt szegény vagy kirekesztődött, míg a középfokú végzettségűek egynegyede tartozott ebbe a kategóriába. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők mindössze egytizede volt érintett.

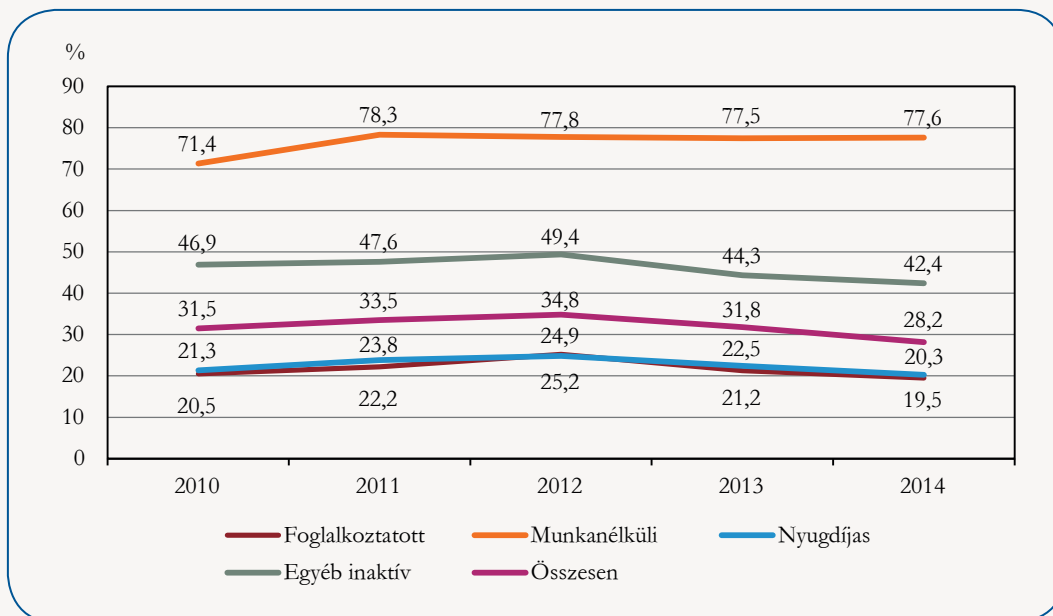
Az iskolai végzettség a munkerő-piaci helyzeten keresztül befolyásolja az emberek életkörülményét, hiszen a magasabb iskolai végzettség növeli a munkaerőpiacon való elhelyezkedés esélyét. A szegénység, vagy kirekesztődés kockázata annál kisebb, minél több aktív tagja van egy háztartásnak.

A **munkanélkülieket** közel négyszer nagyobb arányban érintette a szegénység kockázata, mint a foglalkoztatottakat, több mint háromnegyedük a veszélyeztetett csoportba tartozott 2014-ben. Szintén az átlagnál nagyobb arányban kerültek ki a szegények vagy a kirekesztődtek az **egyéb inaktívok** közül, akik közé a legnagyobb számban gyermeknevelés miatt otthon maradók, vagy fogyatékoság miatt dolgozni képtelenek tartoznak. 2014-ben 42,4%-uk volt szegény vagy kirekesztődött.

Ezzel szemben a foglalkoztatottak és a nyugdíjasok közül minden ötödik tartozott a kockázatnak kitétek csoportjába.

2.6. ábra

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya gazdasági aktivitás szerint

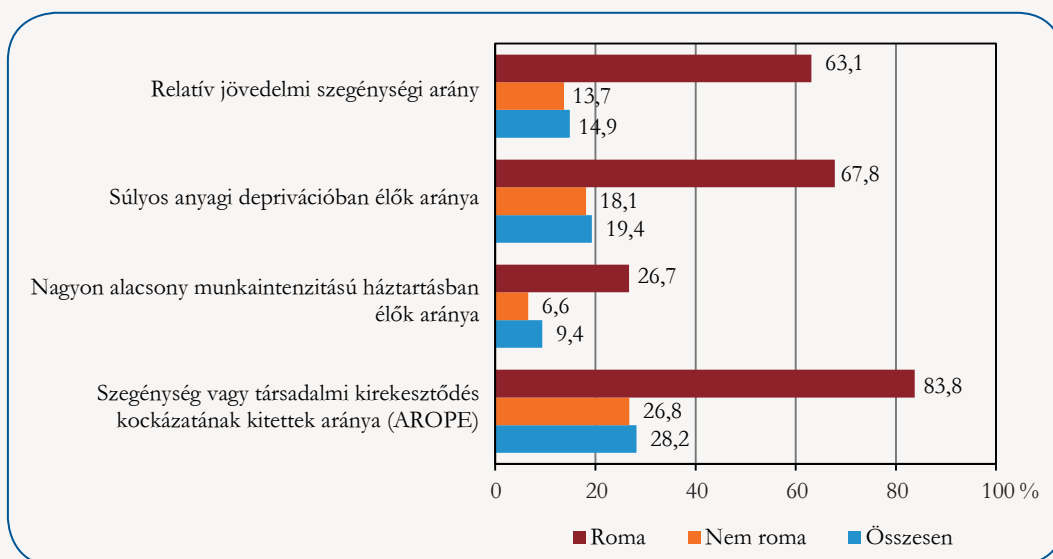

Az idősort vizsgálva megállapítható, hogy 2012-től kezdődően a munkanélkülieket leszámítva, ahol stagnálás tapasztalható, a többi csoport helyzete javult. Legnagyobb ütemben a foglalkoztatottak kockázati érintettsége csökkent, 2 év alatt 5,7 százalékponttal kisebb hányadukat érintette a szegénység vagy kirekesztődés veszélye.

A szegénység mérésének alapját adó EU-SILC adatfelvétel keretében 2013 óta vizsgáljuk a **romák** életkörülményeit. Ez alapján megállapítható, hogy a 16 évnél idősebb roma származásúak körében az országos átlagnál háromszor nagyobb arányban találhatóak a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztődésnek kitétek. Háztartásaikban több, már említett kockázati elem együttesen megjelenik, hiszen körükben a gyermekek száma jóval az átlag feletti, igen magas a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya és a munkanélküliek aránya is.

2.7. ábra

A roma és nem roma népesség szegénységmutatói a 16 éves és annál idősebb korcsoportban, 2014

2.4. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés három dimenziója

Az előzőekben a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés összevont mutatóját vizsgáltuk, ebben az alfejezetben az egyes komponenseket mutatjuk be.

2.4.1. Relatív jövedelmi szegénység

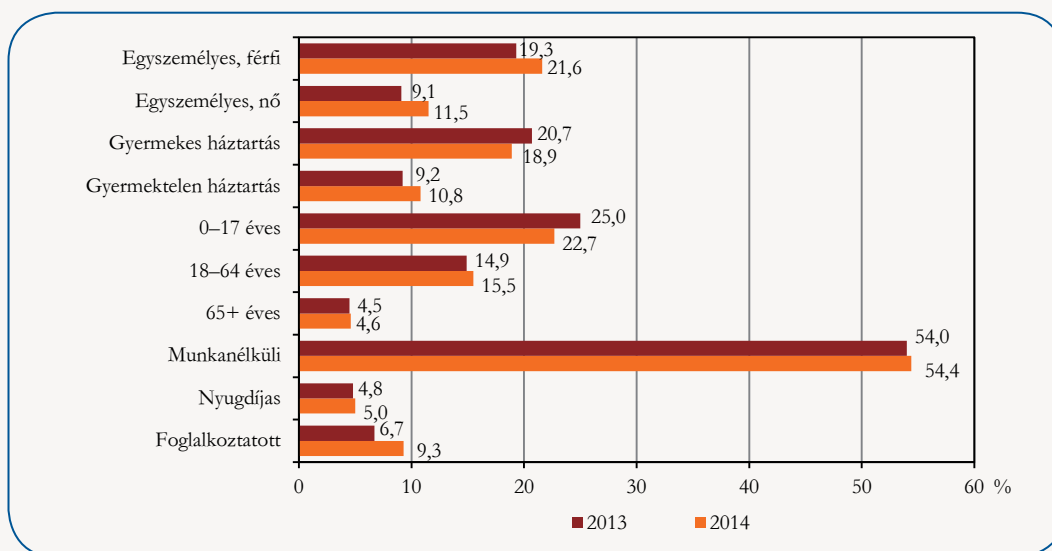
A jövedelmi szegénység mutatója relatív indikátor, amely alapvetően az adott ország jövedelemeloszlásától függ. A mutató relatív jellege abból fakad, hogy az egyes emberek szegénységét a társadalom többi tagjának jövedelmi helyzetéhez hasonlítjuk. **A mutató számítása úgy történik, hogy meghatároznak egy hivatalos szegénységi küszöböt, amely érték alatti jövedelemmel rendelkező háztartásokban élőket tekintik szegénynek.** Az Európai Unió országaiban egységesen ez a küszöb az adott országra vonatkozó ekvivalens mediánjövedelem 60%-a. A mutató nem az egyének abszolút életszínvonaláról árulkodik, hanem elsősorban a jövedelmi egyenlőtlenségről.

2014-ben az éves szegénységi küszöb az egyszemélyes háztartásokra vonatkozóan 844 ezer forint volt (más szavakkal 844 ezer forint az egy fogyasztási egységre jutó relatív szegénységi küszöb), 40 ezer forinttal magasabb, mint 2013-ban. A teljes népesség 14,9%-a, azaz 1,4 millió fő élt ennél kevesebb jövedelemből éves szinten. Ez 2013-hoz képest minimális, 0,1 százalékpontos csökkenés, azaz megállt a korábbi évek növekedési trendje. A jövedelmi szegények között 5,0%-ot tett ki azok aránya, akiket kizárólag ez a dimenzió érintett, vagyis az alacsony jövedelmi szint mellett nem voltak depriváltak, és/vagy munkaszegények.

A szegénységi arány a gyermekes háztartások tagjainak körében 18,9%-ot tett ki, ami 1,8 százalékpontos csökkenés 2013-hoz képest. Ezzel szemben a gyermeket nem nevelő háztartásokban élők közül összesen 10,8% élt a szegénységi küszöb alatt, ami 1,6 százalékpontos növekedés egy év alatt. A gyermekesek javuló helyzete elsősorban a családi adókedvezmény igénybevételei lehetőségének bővülésével magyarázható.

2.8. ábra

Relatív jövedelmi szegénységi arány néhány korcsoport, háztartástípus és gazdasági aktivitás szerint, 2014

Valamennyi szegénységi kockázat közül a legnagyobb arányú elszegényedés a munkanélkülieket sújtja. Közöttük 2014-ben minden második ember jövedelmi szegény volt, és az országos átlagnál több mint 3,5-szer többen éltek a szegénységi küszöb alatti jövedelemből.

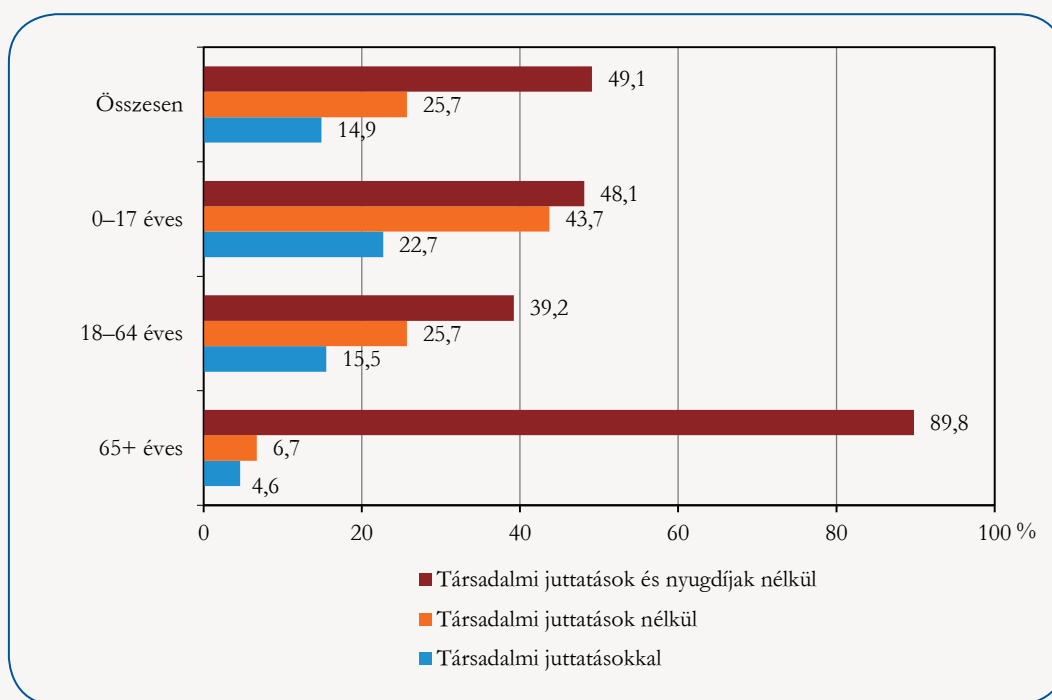
Napjaink különösen hangsúlyos problémája a dolgozói szegénység. Az a jelenség, amikor valaki alkalmazottként vagy vállalkozóként dolgozik, de jövedelme nem elegendő ahhoz, hogy a szegénységi küszöb fölé kerüljön. A dolgozói szegénység ugyan az országos átlag alatt volt 2014-ben, de 2013-höz képest 2,6 százalékponttal emelkedett. Ennek fő oka, hogy a 2014. évi foglalkoztatásbővülés egy része a közfoglalkoztatás kiterjesztéséből adódott. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező közfoglalkoztatottak munkabére alacsony, háztartásaik jövedelme éves átlagban nem érte le a szegénységi küszöböt.

Az **állam szociális transzferek** formájában jelentős szerepet vállal a jövedelmi szegénység csökkentésében. A nyugdíjakon kívüli társadalmi juttatások elmaradása a jövedelmi szegénység több mint másfélszer nagyobb előfordulását jelentené. Országos szinten a népesség 25,7%-a élne a szegénységi küszöb alatt (szemben a 14,9%-os rátával). A szociális transzfereknek a 18 év alatti korosztályban van a legnagyobb szegénységcsökkentő szerepe, amely a családtámogatási rendszeren keresztül jut el az érintettekhez. Ezen juttatások nélkül a szegény háztartásokban élő gyermekek aránya a jelenlegi 22,7-ről 43,7%-ra nőne.

Az adatok azt is mutatják, hogy a 65 év feletti korosztály szinte kizárólag nyugdíjbevéttel rendelkezik, amelynek esetleges elmaradása esetén 89,8%-uk élne a szegénységi küszöb alatt.

2.9. ábra

Relatív jövedelmi szegénységi arány társadalmi juttatásokkal és azok nélkül korcsoportonként, 2014

2.4.2. Súlyos anyagi depriváció

A jövedelmi szegénység mellett a szegénység vagy kirekesztődés másik fontos megjelenési formája a **súlyos anyagi depriváció**, vagyis az anyagi nélkülözés. A magyar háztartások anyagi javaktól való megfosztottsága jelentősen javult az elmúlt két esztendő folyamán. 2014-ben 19,4%-uk adott olyan választ, miszerint a 2.2. táblában felsorolt 9 tételből legalább 4 vonatkozik rá. 2012 óta összesen 8,5 százalékponttal csökkent a súlyosan nélkülözők aránya. Az egyes deprivációs tételekben érintettek aránya is folyamatos csökkenést mutat 2012 óta.

2.2. tábla

Az anyagi depriváció egyes tételeiben érintettek aránya

(%)

A depriváció mérésére szolgáló tételek	2010	2011	2012	2013	2014
1) Hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos hátralék	24,4	26,3	26,4	24,5	21,6
2) Váratlan kiadások fedezetének hiánya	74,4	75,0	74,8	75,0	70,7
3) Anyagi okból nincs telefonja	1,9	1,7	2,3	1,9	1,4
4) Anyagi okból nincs színes televíziója	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4
5) Anyagi okból nincs mosógépe	0,7	0,7	1,2	1,0	1,0
6) Anyagi okból nincs személygépkocsija	23,4	23,5	25,7	24,1	19,8
7) Évi egyhetes üdülés hiánya	66,3	67,3	67,2	59,4	55,1
8) Kétnaponta húsételfogyasztás hiánya	29,2	32,4	34,0	27,6	23,7
9) Lakás megfelelő fűtésének hiánya	12,2	15,0	14,6	11,6	9,6
Súlyos anyagi deprivációs ráta (minimum 4 tétel)	23,4	26,3	27,8	24,0	19,4

2014-ben a háztartások számára továbbra is a legnagyobb nehézséget egy hirtelen felmerülő váratlan kiadás fedezése jelentette, 70,7%-uk nem tudna a havi szegénységi küszöbnek megfelelő összeget, azaz 70 ezer forintot egy összegben kifizetni. A háztartások valamivel több mint fele (55,1%) nyilatkozott úgy, hogy nem tudna egy hétre elutazni pihenni. Kevesebb mint egynegyedük (23,7%) nem tudott kétnaponta húst fogyasztani, valamint 21,6%-uk rendelkezett valamilyen fizetési hátralékkal. A háztartások kevesebb mint egyötöde nem engedhetett meg magának gépkocsit. A tartós fogyasztási cikkek beszerzése vagy tartása a háztartások csak minimális hányadának jelentett nehézséget. A rezsicsökkentés, a devizaalapú lakáshitelek kivezetése és a SZÉP-kártyák széles körű használata szignifikánsan mérsékelte a nélkülözésben élők számát és arányát.

2.4.3. Nagyon alacsony munkaintenzitás

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés harmadik tényezője a munkaerő-piaci kirekesztődés, vagyis a **munkaszegénység**. Ezt a jelenséget a munkaintenzitás mutatójával mérjük.

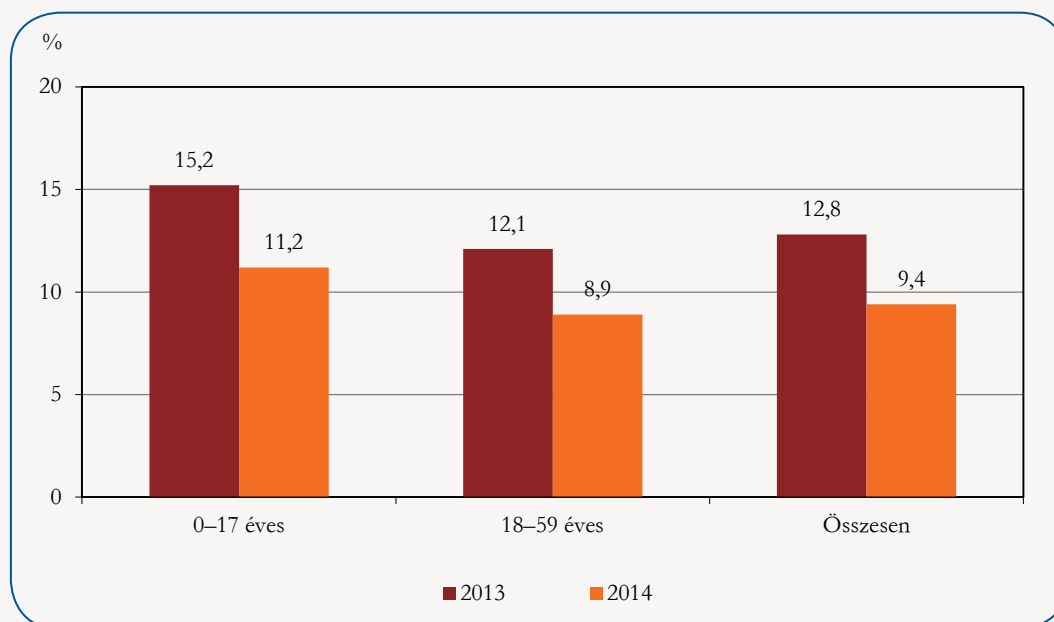
A munkaintenzitás mutató 0 és 1 közötti értéket vehet fel, ahol a 0 azt jelenti, hogy a háztartás munkaképes korú tagjai egyáltalán nem dolgoznak, 1 pedig azt, ha mindenki teljes munkaidőben dolgozik. Egy háztartás munkaintenzitás mutatója minél jobban közelít az 1-hez, annál kisebb a szegénység vagy kirekesztődés kockázata. A szegénység összetett mutatójába (AROE) a nagyon alacsony munkaintenzitás mutatóját számítják bele, méghozzá a teljes népesség arányában kimutatva. Azokban a háztartásokban élők tartoznak a nagyon alacsony munkaintenzitásúak csoportjába, amelyekben a munkaképes korú háztartástagok az előző évben a lehetséges munkaidejüknek legfeljebb egy ötödét töltötték munkával.

Ennek a számításnak megfelelően Magyarországon 2014-ban a teljes népesség 7,1%-a élt **nagyon alacsony munkaintenzitású** háztartásban, 2,6 százalékponttal kevesebben, mint 2013-ban.

A nagyon alacsony munkaintenzitás mutatóját nemcsak a teljes népesség arányában fejezzük ki, hanem a 60 év alatti, vagyis a munkaképeskorúak százalékában is. Ebben a korcsoportban a mutató értéke 9,4%, mely 3,4 százalékponttal kedvezőbb az előző évi adatnál.

2.10. ábra

A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya korcsoportonként a 60 év alattiak arányában

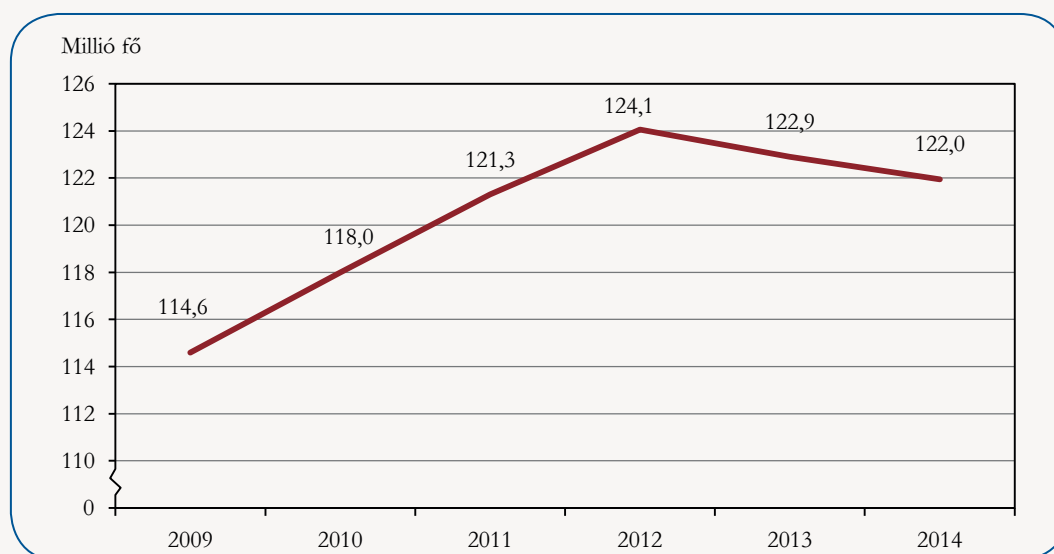
2.5. Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés az Európai Unióban⁵⁾

Az Európa 2020 stratégiában megfogalmazott közös európai célkitűzés szerint, 2020-ra 95,7 millió főre kell csökkenteni a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát az unióban.

2014-ben az Európai Unió lakosságának 24,4%-át, összesen 122,0 millió főt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata, csaknem 1 millióval kevesebbet, mint egy évvel korábban. (A 2015-ben felvett adatok, melyeket az eddigiekben mutattunk be, még nem állnak egyetlen más tagországra sem rendelkezésre, így az összehasonlítás alapjául szolgáló indikátorok Magyarország vonatkozásában nem a legfrissebbek, hanem egy évvel korábbiak.)

2.11. ábra

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma az Európai Unióban

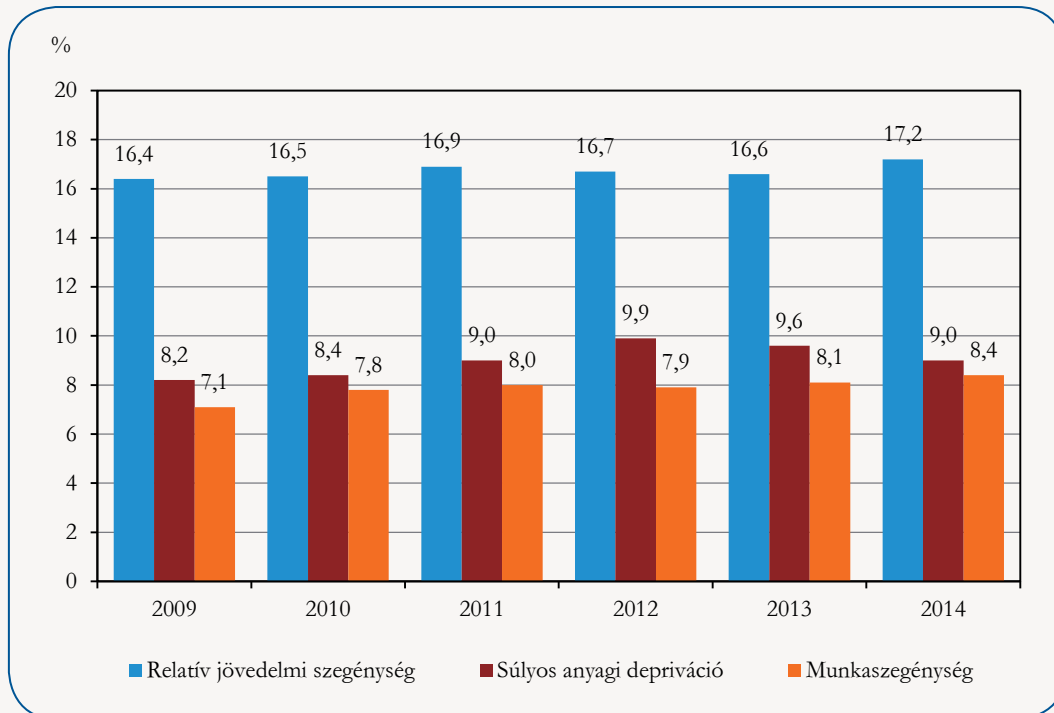

⁵⁾ Forrás: Eurostat. Ebben az alfejezetben az adatok dátuma az Eurostat gyakorlatának megfelelően a felvétel évét jelöli, amely 1 évvel későbbi, mint az adatok referencia ideje. A magyar adatok az átsúlyozás előttiék, azaz a 2001. évi népszámlálás eredményeit figyelembe vevő sarkszámrendszeren alapulnak.

Az unió egyes országait tekintve az adott ország népességéhez viszonyítva legkevesebben Csehországban (14,8%), Hollandiában (16,5%), illetve Svédországban (16,9%), legtöbben pedig Romániában (40,2%), Bulgáriában (40,1%), valamint Görögországban (36,0%) éltek szegénységben vagy kirekesztődésben 2014-ben.

2.12. ábra

A szegénység vagy kirekesztődés kockázatának kitettek aránya dimenzióként az Európai Unióban

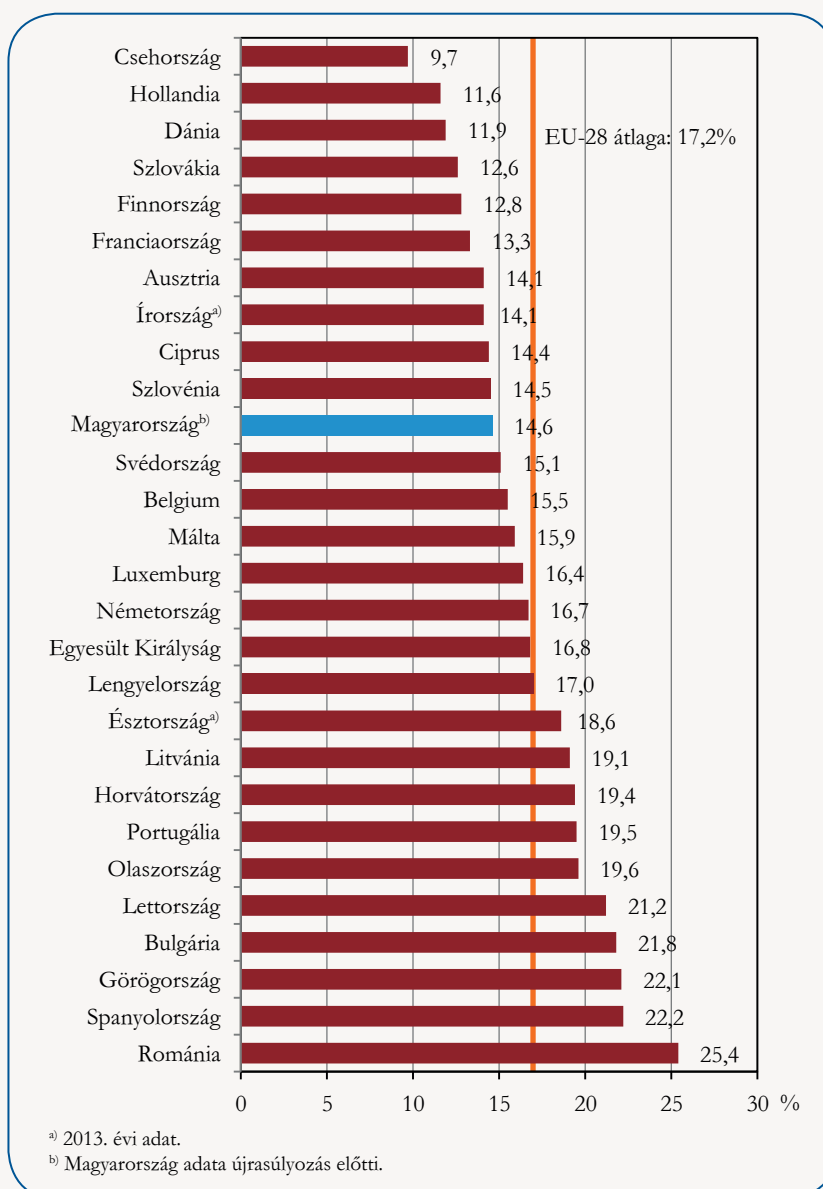
A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés egyes dimenzióit tekintve az unió átlagában a legtöbbet a **jövedelmi szegénység** érint. 2014-ben a teljes uniós népesség 17,2%-a tartozott a jövedelmi szegények közé, 0,6 százalékponttal több, mint egy évvel korábban. 2009 óta 2014-ben nőtt a legnagyobb ütemben a szegények aránya. Ezzel szemben a súlyos anyagi depriváció a népesség 9,0%-át érintette, ami 0,6 százalékpontos csökkenés. A lakosság 8,4%-a élt nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban. A teljes népesség 2,0%-a volt egyszerre jövedelmi szegény, súlyosan deprivált és munkaszegény is.

Amikor összehasonlítjuk az egyes országok jövedelmi szegénységi arány mutatóját, tekintettel kell lennünk a mutató relatív jellegére, ami abból ered, hogy a szegénységi küszöböt az adott ország nemzeti mediánjövedelének százalékában határozzák meg. A szegénységi küszöb értéke 2014-ben Luxemburgban volt a legmagasabb, 20 592 eurót tett ki, a legalacsonyabb pedig Romániában volt, 1318 eurós összeggel. Magyarországon 2738 euró volt a szegénységi küszöb 2014-ben.

2014-ben a jövedelmi szegények aránya Romániában volt a legmagasabb, a teljes népesség 25,4%-a élt a szegénységi küszöb alatt. Legkevesebben pedig Csehországban éltek jövedelmi szegénységben, ahol a szegénységi arány 9,7%-ot tett ki. A 2013. évihez képest a legnagyobb mértékben Spanyolországban és Lettországon nőtt a jövedelmi szegények aránya, mindkét országban 1,8 százalékponttal. A legnagyobb csökkenés pedig Litvániában következett be, 1,5 százalékponttal kevesebben tartoztak a jövedelmi szegények közé. Magyarországot az európai átlagnál alacsonyabb jövedelmi szegénység jellemezte.

2.13. ábra

Relatív jövedelmi szegénységi arány az EU-28 országokban, 2014

2014-ben a teljes uniós népesség 9,0%-a tartozott a **súlyosan depriváltak** közé. Ez 0,6 százalékponttal kevesebb a 2013. évinél. A súlyosan nélkülözők aránya Svédországban volt a legkevesebb (0,7%), míg Bulgáriában a legnagyobb (33,1%).

Az unió lakosságának átlagosan a két legnagyobb nehézséget a váratlan kiadások fedezése (38,2%), valamint az egyhetes nyaralás biztosítása jelentette (36,8%). Az anyagi nélkülözés egyes tételeinek tekintetében számottevő különbségek mutatkoztak az országok között. Bulgáriában például a lakosság 40,5%-ának nehézséget jelentett a lakás megfelelő fűtése, míg ugyanez a probléma mindössze 0,6%-ot érintett Luxemburgban. Horvátországban az emberek 70,1%-a nyilatkozott úgy, hogy a háztartásuk nem képes egy egyhetes pihenést finanszírozni, addig Svédországban ugyanígy csupán a lakosság 7,6%-a nyilatkozott. A háztartási gépekkel való ellátottság sokkal kiegyensúlyozottabb képet mutat az unió országaiban.

Az unió átlagában a **nagyon alacsony munkaintenzitású** háztartásban élők aránya a 60 évesnél fiatalabbak viszonylatában 11%-ot tett ki, ami 0,2 százalékponttal haladja meg a 2013-as adatot. A három szegénységi dimenziót tekintve a munkaszegények aránya mutatott a legkiegyenlített képet az egyes országokban: a két szélsőérték 17,2%-kal Görögország, valamint 6,1%-kal Luxemburg.

2.6. A tartós jövedelmi szegénységi arány fogalma, mérőszáma és elemzése

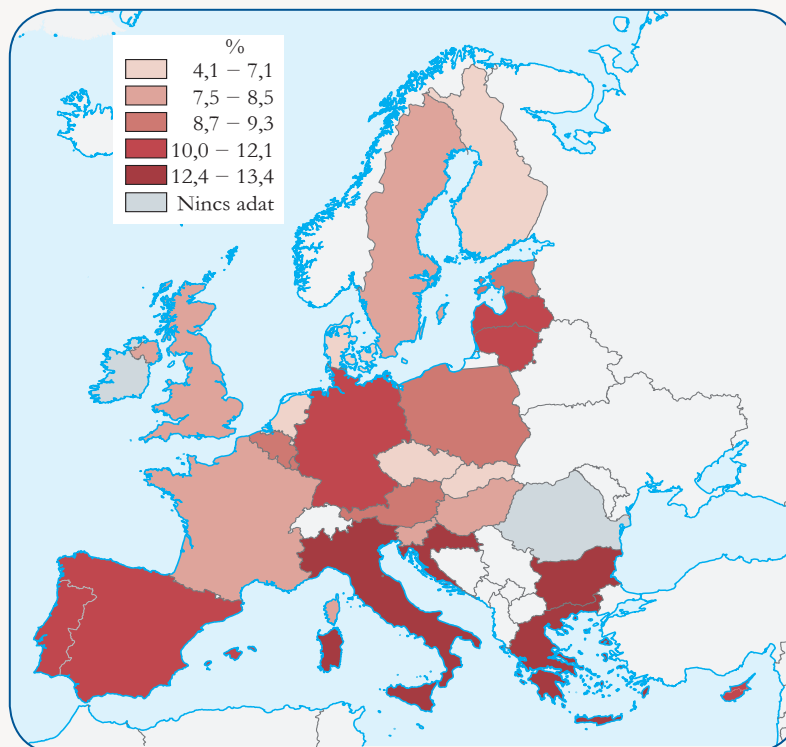
A jövedelmi szegénységi arány a társadalmi kirekesztődés mérésének egyik fő indikátora az Európai Unióban, így hazánkban is. Egy háztartás szegénységi küszöb alá kerülése, illetve annak a kockázata, hogy az alá kerül, átmeneti állapotot is tükrözhet. Ezt az átmeneti állapotot előidézheti, számos más magyarázat mellett, ha egy tagja a háztartásnak elveszíti az állását vagy kikerül a munkaerőpiacról továbbtanulási, gyermekvállalási okokból. Előfordulhat, hogy ezeknek az életeseményeknek a hatása ugyan csak pár hónapig érinti a háztartást, de így is befolyással van az éves háztartási jövedelem értékére. Ebből következik, hogy adott háztartás könnyen a szegénységi küszöb alá kerülhet. Ezek a hatások és körülmények nehezen beazonosíthatóak a keresztmetszeti adatokból, de élve azzal az adottsággal, hogy felmérésünk négyéves panelszerkezetben zajlik, információt szerezhetünk a tartós jövedelmi szegénységi kockázatú háztartásokról. Az éves felvétel során a kiválasztott minta körülbelül egy negyedét négy egymást követő évben keressük fel a kérdezőbiztosok és készítenek velük interjút. Ezt a mintaszegmenst elemezve – akikről négy évre visszamenően rendelkezünk információval – állapíthatjuk meg a tartós jövedelmi szegénységben élők arányát, illetve vonhatunk le megállapításokat azokról a faktorokról, amelyek befolyásolhatják a tartós szegénységi kockázat kialakulását. Érdemes figyelembe venni, hogy így egy relatíve kis méretű kört vizsgálunk (2014-ben 1569 háztartás), ami határokat szab a kutatásoknak.

Az Eurostat a következő definíciót adja meg a tartós jövedelmi szegénységi arány mérésére: idesorolódik minden olyan személy, aki olyan háztartásban él, amely az adott évben az ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme alapján a szegénységi küszöb alá esik, és a korábbi három év során legalább kettőben is érintve volt a relatív jövedelmi szegénység kockázatában. Ebből következően a tartós jövedelmi szegénységi arány azon személyek köréről nyújt információt, akiket hosszú távon érint a jövedelmi szegénység kockázata, megkülönböztetve őket azoktól, akik esetében ez egy rendkívüli, egyszeri eseményt jelent.

Az alfejezet az uniós tagállamokra vonatkozó kitekintés⁹⁾ után, 2010 és 2014 közötti időtávban tekinti át a tartós jövedelmi szegénység és relatív jövedelmi szegénység alakulását, majd a 2014-es év esetében vizsgálja részletesebben az ez által sújtott csoportokat.

2.14. ábra

Tartós jövedelmi szegénységi arány* az Európai Unió országaiban, 2013

* Írország és Románia adata nélkül.

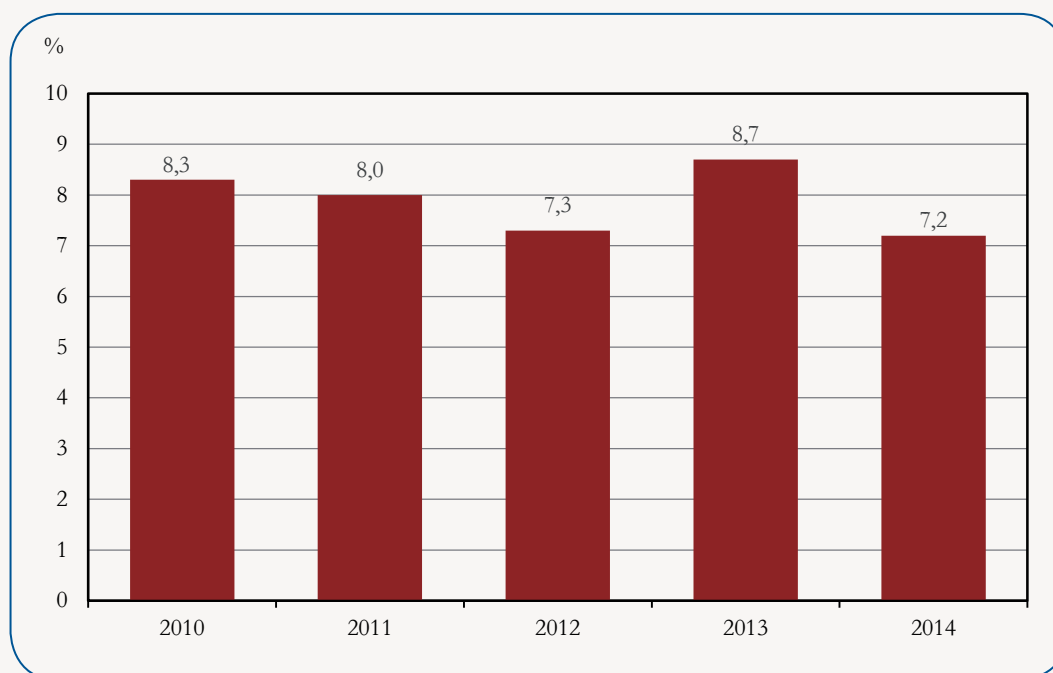
⁹⁾ Forrás: Eurostat. Ebben az alfejezetben az adatok dátuma az Eurostat gyakorlatának megfelelően a felvétel évét jelöli, amely 1 évvel későbbi, mint az adatok referencia ideje. A magyar adatok az átsúlyozás előttiék, azaz a 2001. évi népszámlálás eredményeit figyelembe vevő sarkszámrendszeren alapulnak.

A tartós jövedelmi szegénységi arány értékei az Európai Unió országaiban, 2013-as évre vonatkozóan a 2.14. ábrán tekinthetők meg. Csehországban mindössze a háztartások 4,1%-a van kitéve a tartós jövedelmi szegénység kockázatának, ez a legkisebb érték az Európai Unióban. A tagállamok közül Bulgáriában a legrosszabb a helyzet, ott a háztartások 13,4%-a él tartósan a szegénységi küszöb alatt. Magyarország az alsó-közép mezőnyben foglal helyet 8,0%-os értékével, ami az Európai Unió 28 tagállamának átlagértékénél (9,1%) kedvezőbb. A térképen kirajzolódik, hogy a gazdasági válság által leginkább sújtott déli államok népességére (Portugália, Spanyolország, Olaszország, Horvátország, Bulgária és Görögország) jelentett legnagyobb veszélyt a szegénységi küszöb alá való kerülés.

Magyarországon a tartós jövedelmi szegénységi arány az utóbbi öt évben 7,2 és 8,7% között mozgott.

2.15. ábra

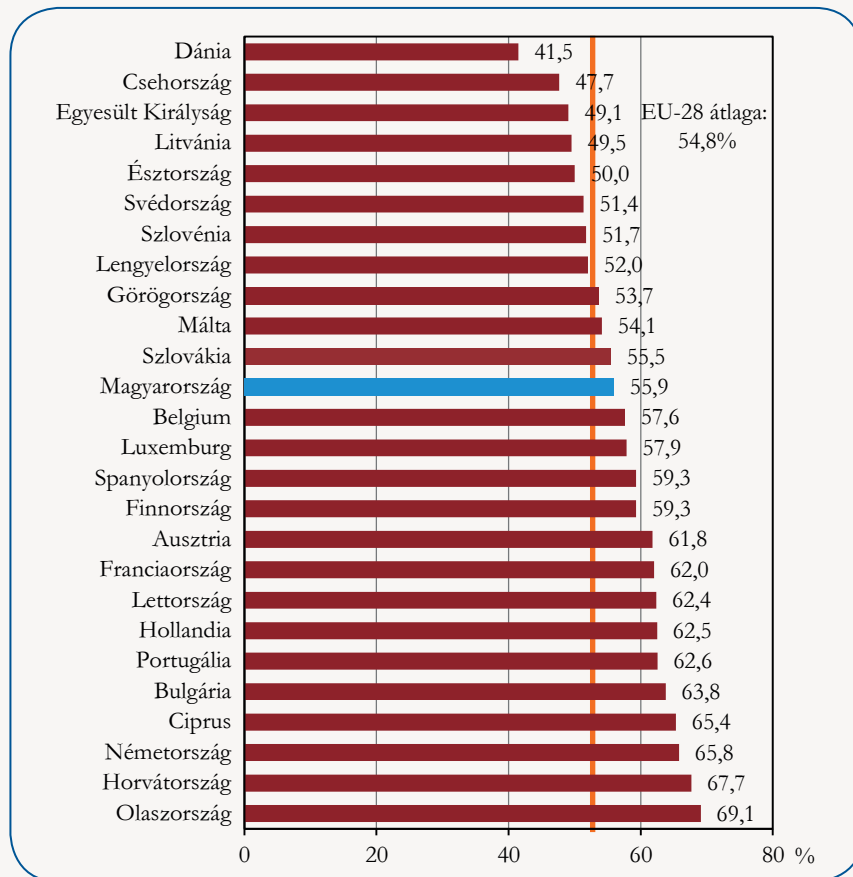
Tartós jövedelmi szegénységi arány Magyarországon

A háztartások jövedelmi helyzetének, szociális körülményeinek megértéséhez további aspektusokat nyújt, ha a tartós jövedelmi szegénységi arányt a relatív jövedelmi szegénységi aránnyal összevetjük. A két indikátor egymáshoz viszonyítása jelzi, hogy egy háztartás számára, aki a szegénységi küszöb alatt van, mekkora nehézséget vagy könnyebbséget jelent jövedelmének növelése. Minél alacsonyabb a viszonyszám értéke, annál könnyebb a háztartásoknak kitörni a szegénységi küszöb alól és növelni jövedelmüket. A 2.16. ábrán az Európai Unió tagállamai esetében látható a viszonyszám értéke a 2013-as évre vonatkozóan. Az Európai Unió tagállamaira 54,8% a viszonyszám értéke. Dániában (41,5%) fordulhat elő a legnagyobb eséllyel, hogy egy háztartás növeli jövedelmét és kikerül a szegénységi küszöb alól, nem ragad az alatt tartósan. Magyarországon az uniós átlaghoz közeli ez az érték (55,9%). A sereghajtó tagállamok élén Olaszország (69,1%), valamint Horvátország (67,7%) áll, akik esetében a tartós jövedelmi szegénységi arány is magas. Érdeemes megjegyezni, hogy Németországban 65,8% a viszonyszám értéke, tehát annak a valószínűsége kisebb, hogy kikerül valaki a szegénységi küszöb alól, viszont esetükben alacsony a relatív jövedelmi szegénységi arány (12,3%), amellyel az Európai Unió átlaga alatt jelennek meg. A társadalmi összkép jobb megértéséhez érdemes együttesen alkalmazni a tartós jövedelmi szegénységi arány, a relatív jövedelmi szegénységi arány indikátorát és a két jelzőszám viszonyszámát.

2.16. ábra

A tartós és a relatív jövedelmi szegénységi arány viszonyozása* az Európai Unió tagállamaiban, 2013

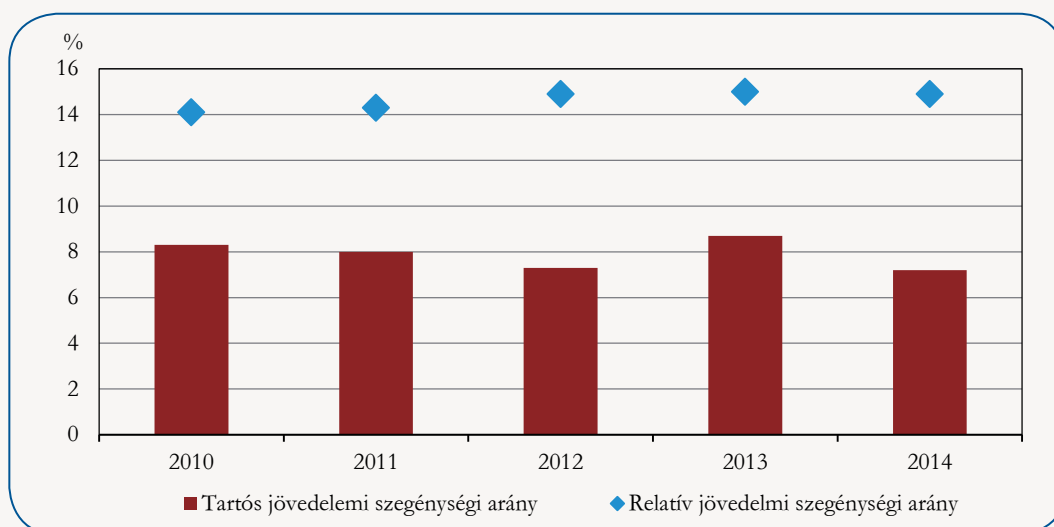

* Írország és Románia adata nélkül.

A tartós jövedelmi szegénységi arány és a relatív jövedelmi szegénységi arány magyarországi alakulása 2010 és 2014 között a 2.17. ábrán látható. Amíg a relatív jövedelmi szegénységi arány kvázi egyenletes növekedést mutat, addig a tartós jövedelmi szegénységi arány nem ilyen kiegyensúlyozott. Ebből következően a két jelzőszám viszonyozása is ingadozik, 2010-ben volt a legmagasabb 58,9%-os értékkel, az ábrán jól megfigyelhető, hogy ebben az évben esik legközelebb a tartós és a relatív jövedelmi szegénységi arány értéke. A viszonyozás 2014-ben vette fel a legalacsonyabb értéket (48,3%).

2.17. ábra

A tartós jövedelmi szegénységi arány és a relatív jövedelmi szegénységi arány alakulása

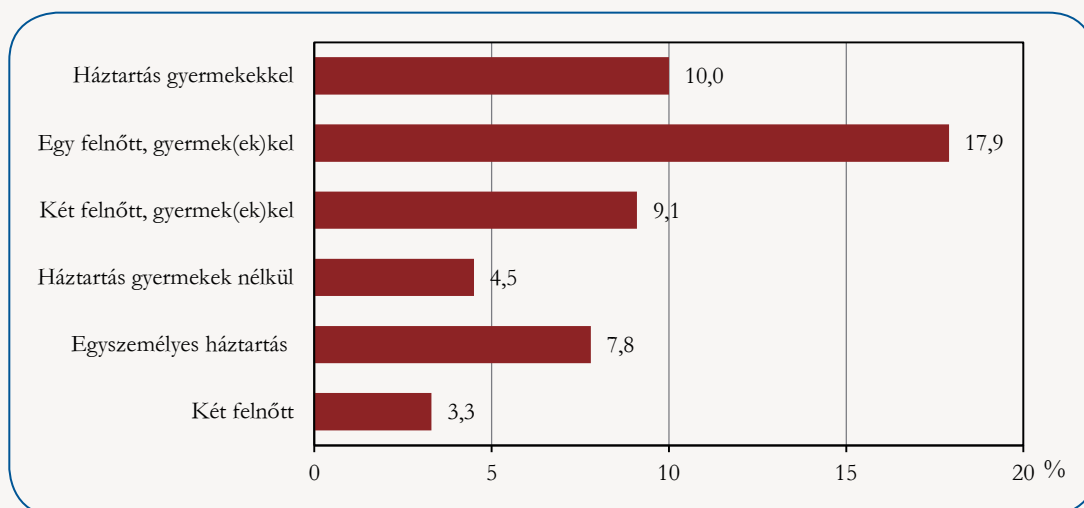

Annak érdekében, hogy megismerjük, milyen társadalmi csoportok vannak leginkább kitéve annak a veszélynek, hogy tartósan a szegénységi küszöb alá kerüljenek, különböző háttérváltozók (háztartástípus, korcsoport, iskolai végzettség) mentén elemezzük a hazai tartós jövedelmi szegénységi arányt a 2014-es évre vonatkozóan.

A tartós jövedelmi szegénység kockázatának legkevésbé azon háztartások vannak kitéve, amelyekben legalább két felnőtt él gyermekek nélkül (3,3%). A legveszélyeztetettebb csoport, akik egyedül nevelik gyermeküket vagy gyermekeiket, az ilyen típusú háztartások 17,9%-a van kitéve annak a veszélynek, hogy tartósan a szegénységi küszöb alatt ragad.

2.18. ábra

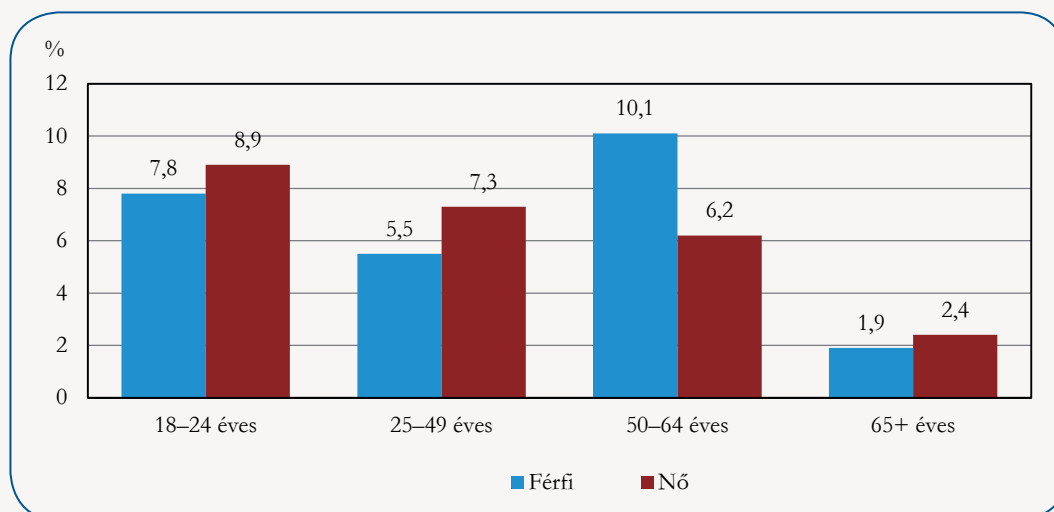
Tartós jövedelmi szegénységi arány háztartástípusonként, 2014

Korcsoportonként vizsgálva a pályakezdő fiatalok a legveszélyeztetettebbek (8,3%), míg a 65 éves és annál idősebb embereknek mindössze 2,2%-át érintheti ez a kockázat. A fiatalabb korcsoportokban (18–24 éves, 25–49 éves) a nőknek nagyobb arányát érintheti a tartós jövedelmi szegénység kockázata, mint a férfiakat. Az idősebb korcsoportokban ez megfordul, kiemelten veszélyeztetettek az 50–64 éves férfiak.

2.19. ábra

Tartós jövedelmi szegénységi arány nemenként és korcsoportonként Magyarországon, 2014

Az iskolai végzettséget tekintve az alapfokú végzettséggel rendelkezők, majdnem akkora arányban (15,4%) vannak kitéve a tartós jövedelmi szegénység kockázatának, mint a gyermeküket, gyermekeiket egyedül nevelő felnőttek. A középfokú végzettségűeknek már csak 4,7%-a, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők pedig szinte alig vannak érintve a veszély által, mindössze 1,1%-uk szembesülhet ezzel a problémával. A különböző dimenziók mentén való bontásban ez az a háttérváltozó, amelynek legnagyobb a különbsége a két szélsőérték között.

3. A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA

A fejezet első részében a lakosság fogyasztási kiadásaiban megnyilvánuló tendenciákat vázoljuk fel, jövedelmi és regionális különbségek mentén. Kitérünk a gyermekes, valamint a nyugdíjas háztartásokban élők fogyasztási lehetőségeiben és szokásaiban megnyilvánuló eltérésekre, majd ismertetjük a háztartások tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottságának mutatóit. Ezt követően röviden bemutatjuk az Európai Unió országaiban a kiadás nagyságában, összetételében jelentkező tagországi sajátosságokat. Végül a magyarországi magánháztartásokban élők fogyasztási kiadásait meghaladó, „teljes” kiadást mutatjuk be.

3.1. A háztartások fogyasztási kiadásai, nagysága és szerkezete

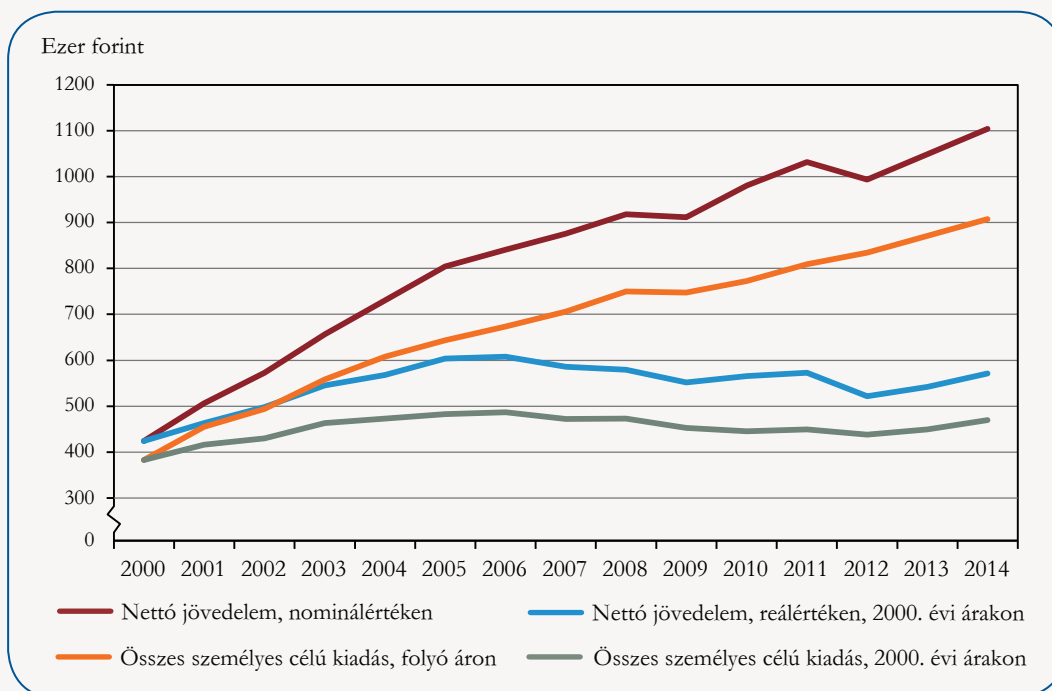
A háztartások kiadásainak nagysága és struktúrája az életszínvonal egyik legfontosabb mutatója, mely számos információval szolgál a lakosság életkörülményeiről. A következőkben a lakosság fogyasztási kiadásait vizsgáljuk az ezredfordulótól napjainkig, a COICOP (a lakossági fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozási rendszere) nomenklatúra szerint számba vett tételek alapján.

3.1.1. A fogyasztás nagyságának, belső szerkezetének időbeni alakulása

Az ezredfordulót követő éveket dinamikus jövedelemkiáramlás és reáljövedelem-emelkedés jellemezte, hatására 2000 és 2006 között a kiadás nagysága 383 ezer forintról 673 ezer forintra emelkedett, az infláció hatását is figyelembe véve a fogyasztás reálértéken 27%-kal bővült. A tendencia ezt követően megtört, 2007-ben az egy főre jutó fogyasztási kiadás folyó áron ugyan 706 ezer forintra emelkedett, de a magas, 8,0%-os infláció elvitte ennek az 5%-os kiadásbővülésnek a hatását. Reálértéken mérve a fogyasztás volumene 2,9%-kal csökkent. 2009-ben már nemcsak reálértéken, hanem folyó áron is – 750 ezerről 748 ezer forintra – mérséklődött a fogyasztás szintje. Ezt követően a gazdasági válság kísérőjelenségei, a fokozódó munkanélküliség, gyorsuló infláció, a lakosság túlzott eladósodása és a devizahitelek törlesztő részleteinek – egyre nehezebben kezelhető – megugrása miatt 2012-ig stagnált, illetve csökkent a háztartások fogyasztása.

3.1. ábra

A háztartások egy főre jutó jövedelmeinek és kiadásainak alakulása

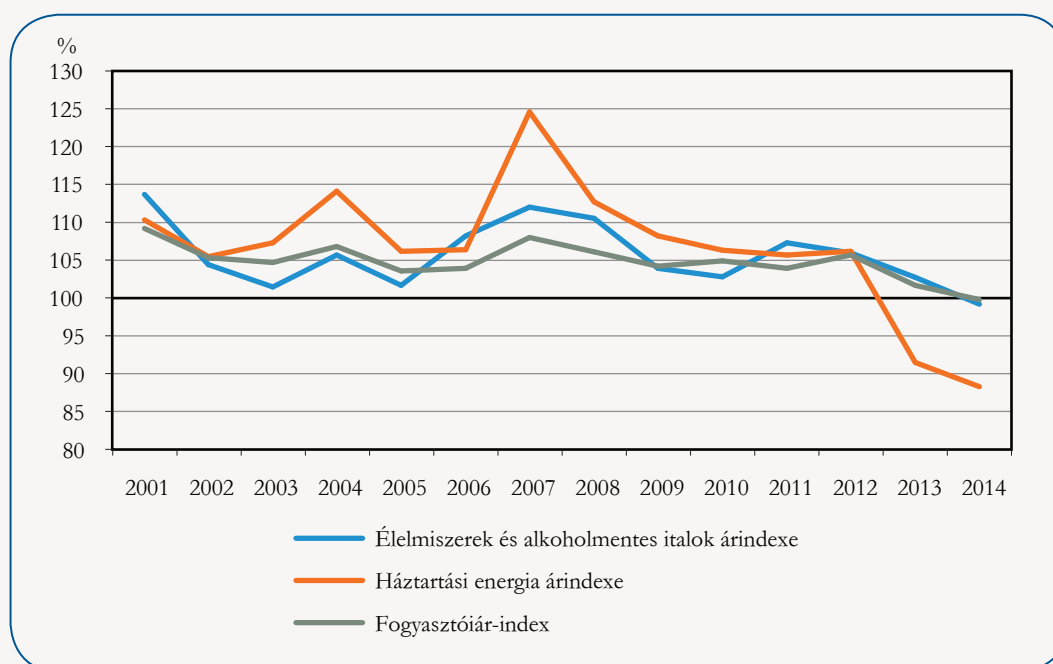

2013-ra javultak a foglalkoztatási kilátások, jelentősen (1,7%-ra) csökkent az infláció, erősödött a fogyasztói bizalom, s ezek hatására újra pozitív irányba mozdult el a fogyasztás szintje. Ugyan a háztartások költségeikben időközben óvatosabbá váltak, és a megtakarítások újból felértékelődtek, a kedvezőbb gazdasági környezet már mérhető volt a fogyasztás színvonalában is, ami 2013-ra, 834 ezer forintról 871 ezerre emelkedett, ez reálértéken 2,6%-os növekedést jelent az előző évhez képest. A kedvező tendencia mérséklődő fogyasztói árak mellett 2014-ben is folytatódott, ekkor az egy főre jutó összes személyes célú kiadás 908 ezer forintot tett ki, ami reálértéken 4,4%-os növekedést jelent az egy évvel korábbihoz képest. Mindezek hatására a reálfogyasztás a 2008-as gazdasági válság előtti szinttől mindössze 0,6%-kal maradt el.

A kiadások nagyságán túl annak belső szerkezeti változása az életszínvonal másik szemléletes mutatója. Az összkiadáson belül az **élelmiszerre fordított költségek** minél alacsonyabb aránya egy ország, egy régió kedvezőbb életszínvonalára utal. Magyarországon az életszínvonal emelkedésével összefüggésben az élelmiszerre és alkoholmentes italokra fordított kiadások aránya hosszú évtizedek távlatában csökkenő tendenciájú. Összkiadásból való részesedése 2000-ben 29,1%-on állt, ami az ezt követő évek során jelentősen csökkent, 2005-ben volt a legalacsonyabb, 22,6%, 2008-ban már 23,7%-on állt. Részaránya bár többször módosult, 2008-ig minden vizsgált évben élelmiszerre költött legnagyobb arányban a lakosság.

3.2. ábra

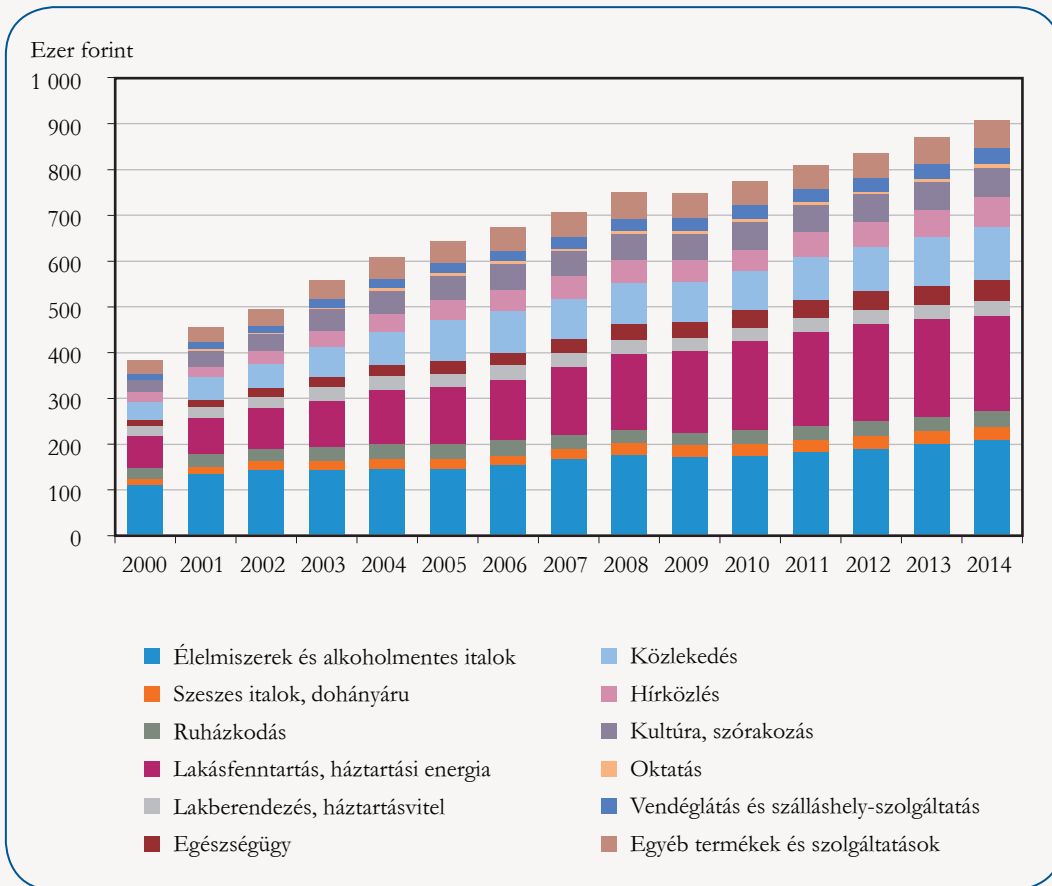
Az élelmiszerek és alkoholmentes italok, valamint a háztartási energia árindexei
(előző év=100%)

2007-ben a **háztartási energiaköltségek** jelentős emelkedésnek indultak, és az átlagos árváltozás jóval meghaladó drágulás mély nyomot hagyott a lakosság fogyasztási szerkezetében. Hatására 2009-től már a lakásfenntartással kapcsolatosak voltak a családok legnagyobb kiadási tételei, megelőzve az élelmiszert. Ez a sorrend 2014-ben, a rezsicsökkentés hatására azonban újból megváltozott. Amikor is az élelmiszerekért átlagosan 0,8%-kal kellett kevesebbet fizetni, mint az előző évben, a lakásfenntartás és háztartási energia ára viszont még ennél is jóval nagyobb mértékben, 8,3%-kal csökkent. Ezen belül a vezeték gázért 14, az elektromos energiáért 12, a távfűtésért 11%-kal kellett kevesebbet fizetni 2013-hoz viszonyítva. A csökkenő árszínvonal hatására a fogyasztásszerkezet is átalakult, legnagyobb szelete 5 év után újból a háztartásban fogyasztott élelmiszereké lett, melynek 23,1%-os aránya, ha minimálisan is, de magasabb, mint a 23%-ot képviselő lakásfenntartási és háztartási energiáé.

3.3. ábra

A háztartások egy főre jutó éves kiadásainak nagysága és megoszlása

A lakásfenntartási és háztartási energia kiadások 2000 és 2012 között megháromszorozódtak, 71 ezer forintról 215 ezer forintra emelkedtek, az ezt követő 2 év alatt viszont már 2,8%-kal csökkent az erre fordított összeg. A háztartásban fogyasztott élelmiszer-kiadás esetében ugyan a növekedés üteme a vizsgált időszak alatt szinte végig folyamatos volt, dinamikája már nem volt ennyire látványos, „csak” kétszer többet költöttünk a vizsgált időszak végén élelmiszere, mint az elején. 2000-ben az egy főre jutó, 112 ezer forintos élelmiszerköltség még közel 60%-kal meghaladta a lakásfenntartását, 2014-ben viszont már a két fő termékcsoporthoz fordított kiadások nagysága közel azonos volt. Mindez több okra is visszavezethető, a következőkben ezeket vesszük röviden számba.

A **fogyasztói magatartás nem minden termék, illetve szolgáltatás esetében egyformán rugalmas**, vannak közöttük könnyebben és nehezebben változtathatók. Egyes **kötött kiadási tételekre** fordított összeg – ilyen például a rezsiköltség – jövedelemcsökkenés vagy a termék árának emelkedése esetén is csak korlátozottan csökkenthető, **a kiadás visszafogásának itt erős alsó korlátja van**. Ezért hiába érte a háztartásokat erős inflációs nyomás a vizsgált időszak alatt az energiakiadások terén, keresletüket nem voltak képesek csökkenteni ennek arányában, így kiadásuk nagysága nőtt meg jelentősen. Ugyan az élelmiszere fordítottakat is a kötött kiadások között tartjuk számon, azonban esetükben lényegesen könnyebben érvényesül a **helyettesítési hatás**, az egyre szélesedő termékpalettáról a szegényebbek egyre több olcsóbb terméket vásároltak.

Ezzel párhuzamosan **a háztartásban fogyasztott élelmiszerek egy főre jutó mennyisége** változó mértékben, de szinte minden termékcsoporthoz **csökkent**. A folyamat nem új keletű, a visszaesés már az 1980-as évek végén elkezdődött, amely a recessziós és prosperáló időszakokat követve némi hullámzást is mutat.

A mennyiségi adatok változásainak számbavételekor, szem előtt kell tartanunk azt is, hogy az alkalmazott COICOP nómenklatúra „élelmiszerek” főcsoportja csak a vásárolt és otthon elfogyasztott élelmiszereket kezeli elkülönítve, és tartja számon mind mennyiségben, mind értékben, a házon kívüli étkezéseket viszont csak értékben figyeli meg. Ez utóbbiak forintösszegeit sem kezeli önállóan, azokat a tevékenység jellege szerinti csoportokban, az igénybe vett más termékekkel és szolgáltatásokkal együtt értékeli. Ez azt jelenti, hogy a munkahelyen, büfében, étteremben, gyorsétteremben stb. étkezésre fordítottakat a „vendéglátás”⁷⁾ főcsoportba sorolja, a nyaralás során élelmiszerekre fordítottakat a „szervezett utazás”⁸⁾, a bölcsődei ellátásért vagy szociális ellátó hálózaton keresztül, főképp időseket érintő étkezéseket a „szociális ellátás”,⁹⁾ a fizetett kórházi ápolás étkezési költségei a „kórházi szolgáltatás”¹⁰⁾ sorokon, az egyéb tételektől nem elkülöníthető módon veszik számba.

Amennyiben a házon kívüli étkezések, konvencionális szóhasználatban a klasszikus vendéglátásban elköltött összegek nőnek, vele párhuzamosan kisebb lehet a háztartásban fogyasztott élelmiszerek mennyisége anélkül, hogy a tényleges ételkészítés mennyisége lényegesen változna. Az életszínvonal javulásával összefüggésben mára egy új típusú fogyasztói magatartás elterjedésének vagyunk tanúi, melynek jelei egyre markánsabban megmutatkoznak. A változó fogyasztói szokások egyik látványos megnyilvánulása, hogy a lakosság körében felértékelődött a „házon kívüli” étkezés szerepe. Az emberek egyre inkább megengedhetik maguknak, hogy étteremben fogyasszanak, a munkabédek, a családi ünnepek, partik házon kívüli megrendezése növekvő körben válnak az életforma részévé. Több mint 4-szer többet költött a lakosság egy főre jutóan ezekre a tételekre, mint az ezredfordulón, az egy előfordulásra jutó érték pedig azok körében, akik ténylegesen étkeztek is vendéglőben, 9-szer több volt 2014-ben, mint 2000-ben. Ugrásszerűen megnőtt – a szintén ebbe a csoportba sorolt – a házhoz szállított ételekre fordított kiadások nagysága is, amit 2006-ban mértünk először, és azóta több, mint 11-szeresre emelkedett az erre fordított egy főre jutó összeg.

3.1. tábla

Egyes házon kívül fogyasztott étkezés – italfogyasztás nélküli –
egy főre jutó éves értékei

Megnevezés	(forint)		
	2000	2006	2014
Büféárak	1 436	3 181	4 268
Vendéglői étkezés	1 876	4 881	7 665
Munkahelyi étkezés	3 580	5 617	4 949
Ételek házhozszállítása	nincs adat	545	5 988

3.1.2. A háztartások fogyasztási kiadásai, 2014

Eddig az elmúlt 15 év fogyasztási szerkezetét érintő főbb tendenciákat tekintettük át, a következőkben pedig áttérünk a 2014-es év adatainak bemutatására.

2014-ben a háztartások 908 ezer forintos egy főre jutó éves, átlagos fogyasztási kiadása 4,2%-kal, a deflációs hatást figyelembe véve 4,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A háztartások **három legnagyobb kiadási tétele az élelmiszerek és alkoholmentes italok**, amelyre éves szinten egy főre vetítve átlagosan 210 ezer forintot költöttek, a **lakásfenntartás és háztartási energia**, melyre fejenként átlagosan 209 ezer forintot fizettek ki, valamint a **közlekedés és szállítás**, amelyre fejenként átlagosan 114 ezer forintot fordítottak.

⁷⁾ COICOP 11-es, „Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás” főcsoportja

⁸⁾ COICOP 09-es, „Kultúra, szórakozás” főcsoportja

⁹⁾ COICOP 12-es, „Egyéb termékek és szolgáltatások” főcsoportja

¹⁰⁾ COICOP 06-os, „Egészségügy” főcsoportja

3.2. tábla

A háztartások egy főre jutó kiadásai fogyasztási főcsoportok szerint¹⁾

COICOP fogyasztási főcsoportok	2013	2014	Változás az előző év százalékában		Fogyasztóiár-index, 2014,
	évi kiadás, forint		folyó áron	2013. évi áron	
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	202 644	209 898	103,6	104,4	99,2
Szeszes italok, dohányárúk	26 562	28 355	106,8	99,9	106,9
Ruházat és lábbeli	32 465	33 776	104,0	104,7	99,4
Lakásfenntartás és háztartási energia	211 968	208 665	98,4	107,4	91,7
Lakberendezés, háztartásvitel	31 530	33 618	106,6	106,7	99,9
Egészségügy	41 889	44 771	106,9	103,5	103,3
Közlekedés	106 226	114 350	107,6	108,1	99,6
Hírközlés	58 106	67 594	116,3	115,4	100,8
Kultúra, szórakozás	62 195	64 036	103,0	102,8	100,2
Oktatás	7 147	7 716	108,0	104,2	103,6
Vendéglátás, szálláshelyszolgáltatás	31 985	34 422	107,6	105,1	102,4
Egyéb termékek és szolgáltatások	58 067	60 474	104,1	100,0	104,1
Mindösszesen	870 785	907 675	104,2	104,4	99,8

A kiadás nagysága úgy változott 2014-ben, hogy a lakásfenntartás és háztartási energián kívül szinte minden fogyasztási csoportban bővült a lakossági fogyasztás, ami arra enged következtetni, hogy a lakosság az energiaköltségen megtakarítottakat eddig elhalasztott, egyéb szükségletei kielégítésére fordította. Legnagyobb mértékben, egy főre vetítve 9487 forinttal a hírközlési kiadások nőttek, melyet a közlekedési kiadások 8123 forintos emelkedése követett.

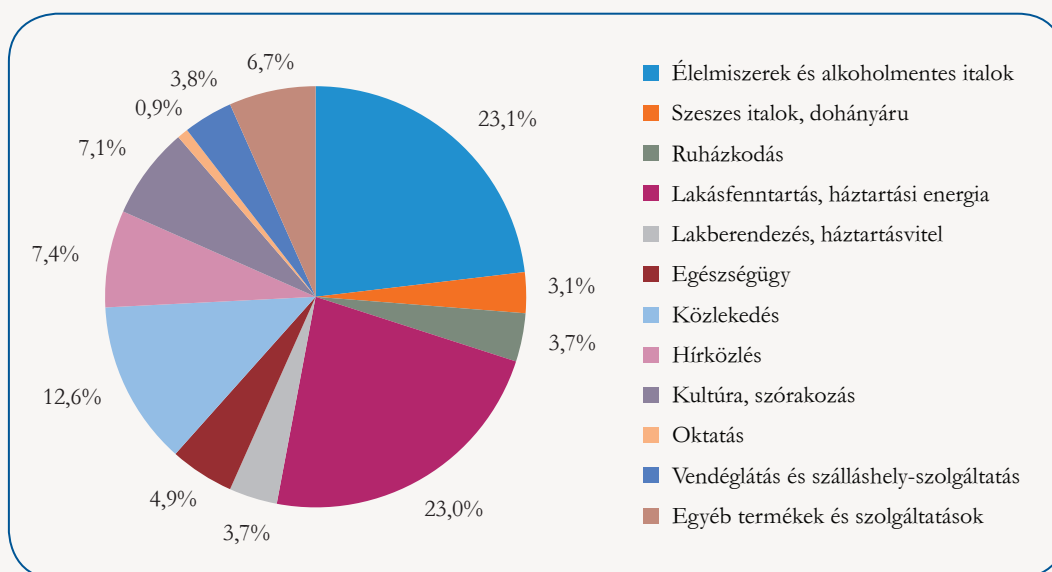
Élelmiszere és alkoholmentes italokra 210 ezer forintot, 7255 forinttal (3,6%-kal) költött többet a lakosság, mint 2013-ban. Az erre fordított kiadás nagysága reálértéken 4,4%-kal volt magasabb, mint az előző évi.

Némi arányeltolódást tapasztaltunk a főbb élelmiszercsoportok megoszlásában az élelmiszer-kiadások belül. Cereáliákra összességében hasonlóan költöttek a háztartások, mint az előző évben, ezen belül viszont 10,1%-kal kevesebbet költöttek kenyérre, viszont 14,6%-kal többet péksüteményekre. Tejre, tejtermékekre, tojásra 6,0, húsféleségre 5,8%-kal többet, míg gyümölcsre 1,2%-kal kevesebbet fordítottak a háztartások, mint 2013-ban.

¹⁾ Az egyes főcsoportok árindexével számolva.

3.4. ábra

A COICOP fogyasztási főcsoportok megoszlása az összkiadáson belül, 2014

A húsfélék közül 1,2 kilogrammal (8,1%-kal) nőtt a sertéshús egy főre jutó elfogyasztott mennyisége, a csirkéé viszont némileg (0,2 kg) visszaesett. Hiába csökkent az átlagot meghaladó mértékben, 3,5%-kal a gyümölcsök ára, mégis 1,4 kilogrammal kevesebbet vásárolt belőle a lakosság 2014-ben, mint az előző évben. 20,6%-kal esett vissza a cukorfogyasztás értéke, vele párhuzamosan viszont 25%-kal megnőtt a mesterséges édesítőszerre fordított kiadás nagysága.

3.3. tábla

Az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztás mennyisége

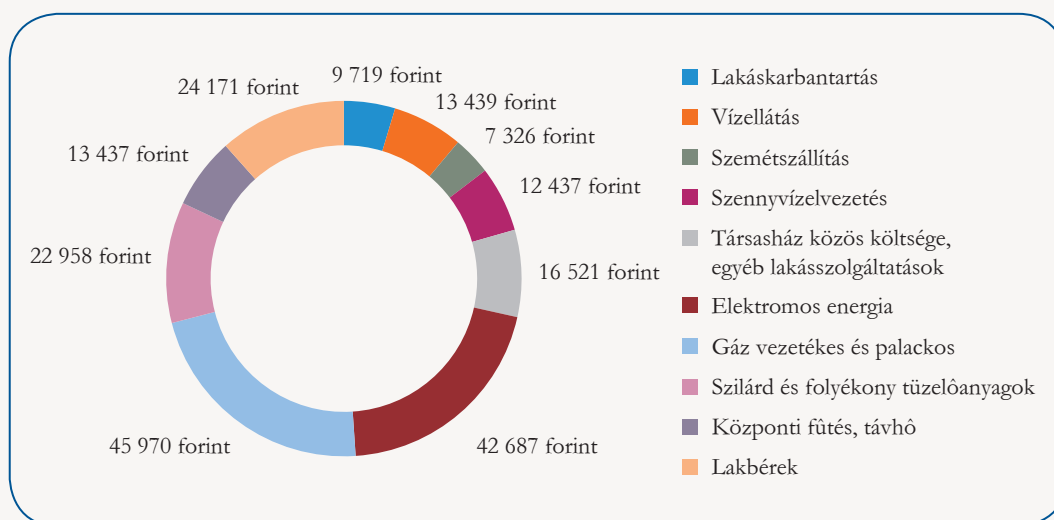
(mennyiség/fő/év)

Megnevezés	2013	2014
Cereáliák, kilogramm	82,0	78,1
ebből: kenyér, kilogramm	40,9	36,9
péksütemény, kilogramm	10,4	11,3
Húsfélék, kilogramm	52,6	53,6
ebből: sertéshús, kilogramm	14,8	16,0
baromfi, kilogramm	17,1	16,9
Tojás, darab	139	133
Tej, liter	48,6	46,5
Olaj és zsiradék, kilogramm	16,4	15,6
Gyümölcs, kilogramm	40,2	38,8
Burgonya, kilogramm	27,5	26,4
Zöldség (burgonyán kívül), kilogramm	47,9	48,9
Cukor, kilogramm	14,2	13,6

A második legnagyobb kiadási főcsoport a **lakásfenntartás és háztartási energia**. A 2014-es átlagos 209 ezer forint összegű kiadás folyó áron 1,6%-kal volt alacsonyabb, mint az egy évvel korábbi. A háztartásienergia-kiadáson belül egy főre vetítve átlagosan vezetékes gázra 42,0 ezer forintot, elektromos energiára 42,7 ezer forintot, meleg vízre és távhőre 13,4 ezer forintot, vízellátásra pedig 13,4 ezer forintot költöttek a háztartások 2014-ben. Az év folyamán az energiahordozók és fűtőanyagok ára átlagosan 11,7%-kal csökkent, legnagyobb mértékben, 14%-kal a gázé.

3.5. ábra

A háztartások egy főre jutó éves lakásfenntartási és háztartási energia kiadásai, 2014

A harmadik legnagyobb kiadási tétel a **közlekedés és szállítás**. Erre egy főre vetítve átlagosan 114 ezer forintot költöttek a háztartások, ami az összes fogyasztási kiadás 12,6%-át tette ki 2014-ben. A közlekedési kiadások közel 46,5%-át üzemanyag-vásárlásra fordították, átlagosan 53 ezer forintot. Helyi tömegközlekedésre 6891 forintot költött a lakosság egy főre vetítve, ami a kombinált személyszállítás 6,8%-os árcsökkenése mellett 23,7%-os reálérték-növekedést jelent 2013-hoz képest.

3.1.3. A háztartások fogyasztása a különböző társadalmi csoportokban

Legmarkánsabban a jövedelmi helyzettel függ össze a fogyasztás: minél több egy háztartás jövedelme, annál többet költ. 2013-ban a legfelső jövedelmi ötödben élők 3,1-szer annyit adtak ki egyéni fogyasztásukra, mint a legalsó ötödben, 2014-ben ez az érték 3,4-ra változott, ami azt jelenti, hogy némileg **nőtt a kiadások egyenlőtlensége**. Az éves fogyasztási kiadást tekintve a legszegényebbek kiadásai 2013-ban az országos átlag 52,7%-át, 2014-ben már csak a felét (49,8%) tették ki. A legfelső ötödben élők 1,7-szeresét költötték az átlagnak 2014-ben, 0,1 százalékponttal többet, mint az azt megelőző évben. A kiadás nagysága 2014-ben az alsó jövedelmi ötödben 1,6%-kal csökkent, míg a legfelső jövedelmi ötödben 4,2%-kal nőtt.

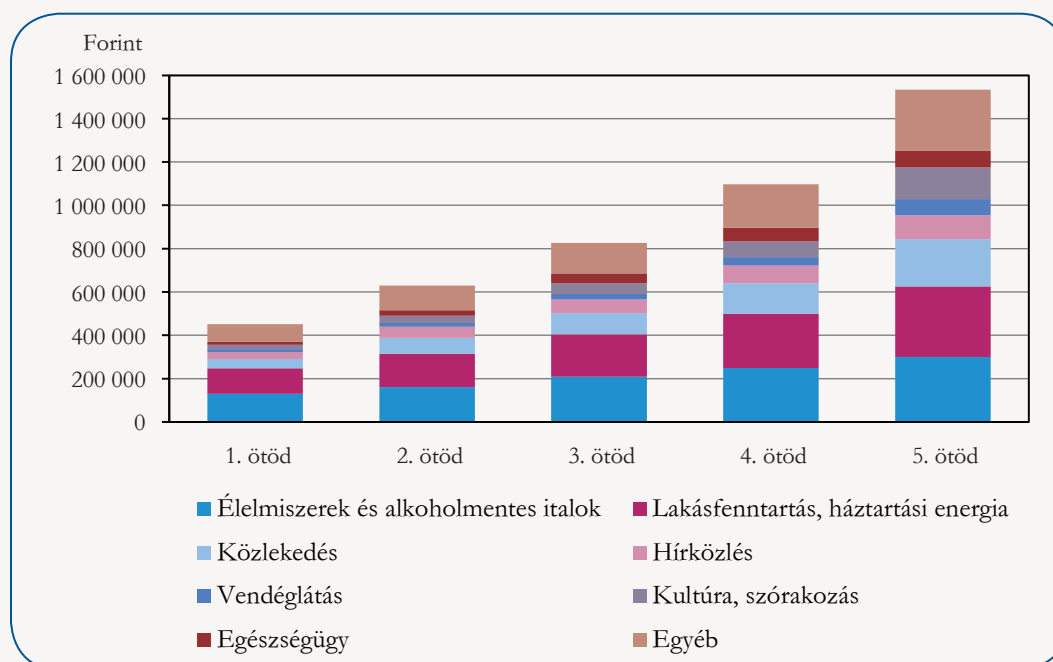
Élelmiszerre a legszegényebbek 130 ezer forintot, 3,7%-kal kevesebbet költöttek 2014-ben, ugyanakkor ők növelték legdinamikusabban munkahelyi és iskolai étkezéseiket (24,6, illetve 30,9%-kal), és némileg nőtt körükben az egy előfordulásra jutó szociális szolgáltatás keretében kapott étkezés összege is. A leggazdagabbak egy főre jutó éves élelmiszer-kiadása 300 ezer forintot tett ki, ami 9%-kal haladta meg az előző évit.

Háztartási energiára egy főre jutóan a legszegényebb réteg folyó áron közel 5 ezer, a leggazdagabbak 7 ezer forinttal kevesebbet költöttek 2014-ben. Az energiahordozók közül az **elektromos energia, gáz és távfűtés költsége** – csökkenő árak mellett – **minden jövedelmi kategóriában mérséklődött**. Jóval **többet költött** ugyanakkor a **lakosság szilárd tüzelőanyagokra**, az erre fordított összeg átlagosan 9,1%-kal emelkedett, ezen belül a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók 22,8%-kal, a legalsó ötödbe tartozók 12,1%-kal növelték ilyen típusú kiadásait.

3.6. ábra

Egy főre jutó éves kiadás nagysága jövedelmi ötödök szerint, 2014

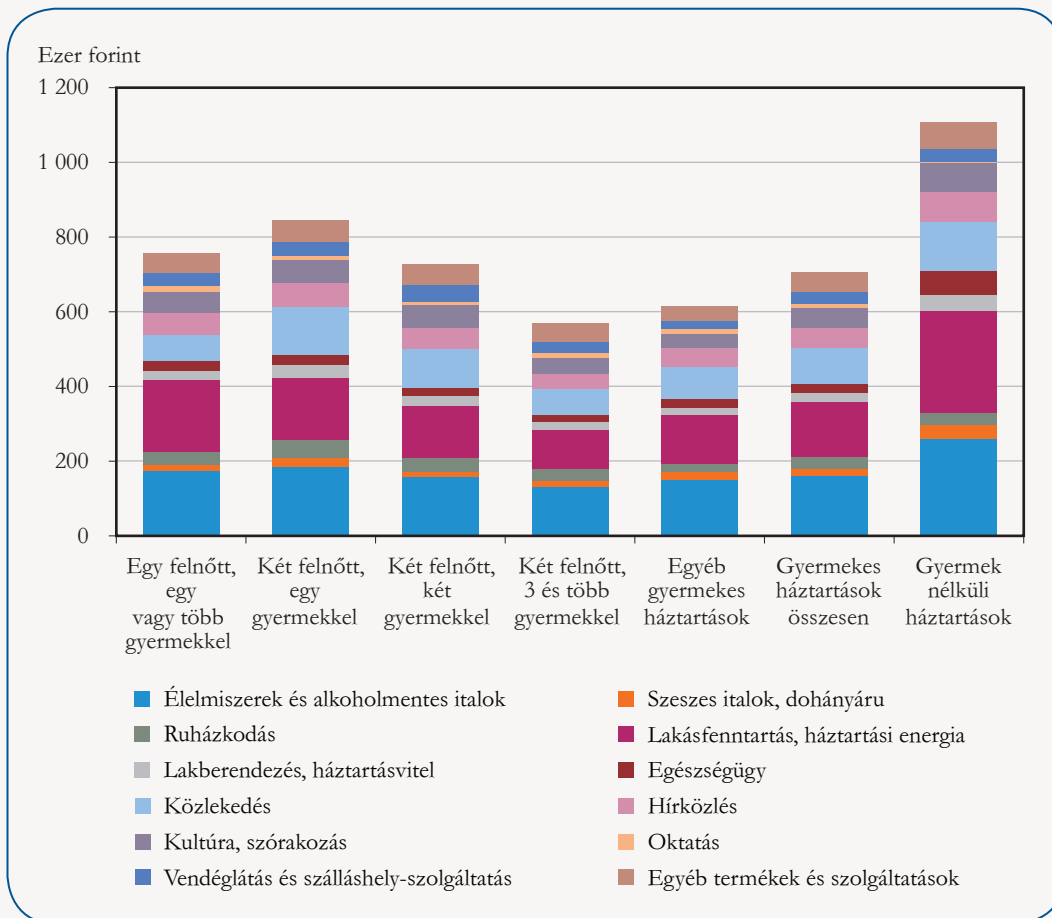
2013-hoz képest minden jövedelmi ötöd fogyasztási szerkezte némileg javult, mert csökkent a létfenntartási kiadások (az élelmiszer és lakásfenntartás) **súlya az összfogyasztáson belül.** Országos szinten az élelmiszerre és lakásfenntartásra fordított kiadások együttes aránya az összes kiadásból 1,5 százalékponttal volt kevesebb, mint az előző évben, a legszegényebbeknél 1,1, a leggazdagabbaknál 1,0 százalékponttal. Ezzel az alapvető kiadások arányában mutatkozó különbség a két szélső réteg között érdemben nem változott, még mindig jelentős maradt. Minél szegényebb egy háztartás, annál nagyobb súlyt képvisel fogyasztásának szerkezetében az élelmiszerre és lakásfenntartásra fordított ráfordítás, mert annál kevesebb szabadon elkölthető jövedelem áll ezek kiegyenlítése után rendelkezésre. A markáns életszínvonalbeli különbséget a két szélső jövedelmi ötöd között jól mutatja, hogy míg a legalsó ötödben a fogyasztási kiadások 55%-át tették ki az alapvető szükségletekre fordított összegek (élelmiszerkiadások és háztartási energia) az összes kiadásnak, addig a legfelső ötödben 40,8%-ot.

A **gyermekes háztartások** aránya Magyarországon 2014-ben 30,4% volt. Háztartásaik egy főre jutó átlagos éves fogyasztása 705 ezer forint volt, ami folyó áron 5,4%-kal, reálértéken 5,6%-kal magasabb, mint az előző évi. Mivel a gyermekes háztartások átlagos taglétszáma (3,8 fő) meghaladja az országos átlagot (2,4 fő), ezért egy főre jutó kiadásaik is rendre alacsonyabbak az átlagnál. Különösen igaz ez olyan kiadási tételeknél, mint például a lakásfenntartás, melynek nagysága a méretgazdaságosság elve alapján nem követi arányosan a taglétszám növekedését. Ezért egy főre jutó lakásfenntartási kiadásaik 69,4%-a volt az átlagosnak, az egy háztartásra jutó érték viszont 13,4%-kal haladta meg azt. Ruházkodásra és lábbelire egy főre jutóan, éves szinten az átlagoshoz hasonlóan költöttek, az oktatásra fordított kiadásaik pedig 43,1%-kal haladták meg azt.

A **gyermekes háztartások helyzete az előző évhez képest kedvezően változott**, fogyasztásukat a lakásfenntartási kiadásokat kivéve minden csoportban jelentősen tudták növelni, kiemelten bővültek hírközlési és lakberendezési kiadásaik, reálértéken 16,8, illetve 12,7%-kal.

3.7. ábra

A gyermekes és gyermektelen háztartások egy főre jutó éves átlagos fogyasztási kiadásainak nagysága és megoszlása folyó áron, 2014

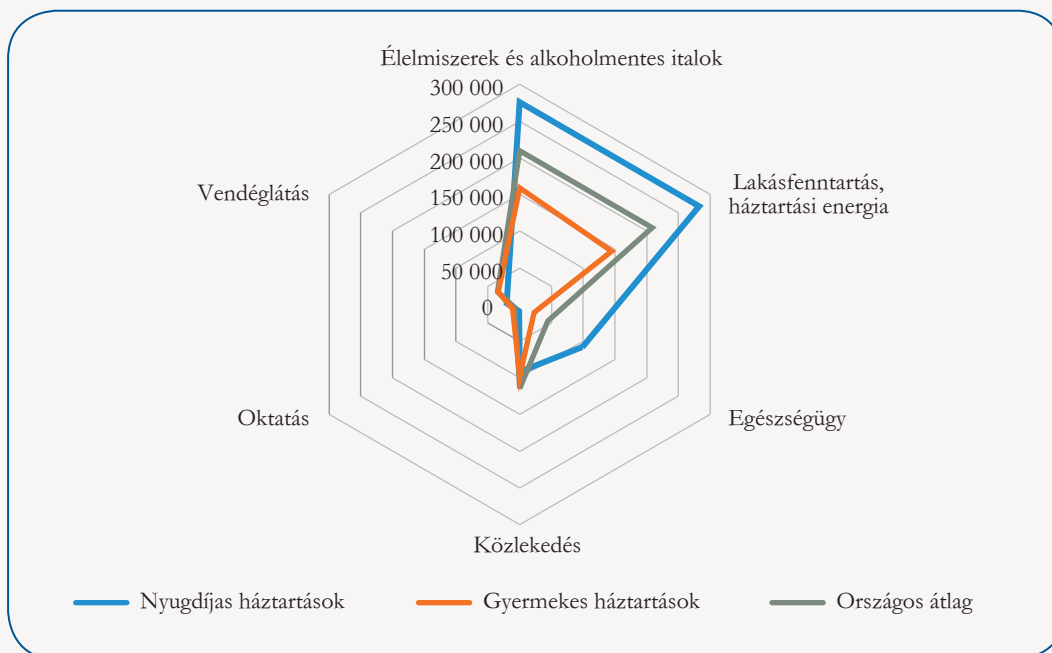
A gyermekesekkel szemben, a **gyermektelen háztartások az átlagosnál magasabb életszínvonalon élnek**. Egy főre jutó személyes célú kiadásuk összege 2014-ben 1 millió 108 ezer forint volt, ez 22,1%-kal (200 ezer forinttal) haladta meg az országos átlagot. 63 ezer forinttal (30,2%-kal) költöttek többet az átlagosnál lakásuk fenntartására, 50 ezer forinttal (23,8%-kal) többet pedig háztartásaikban elfogyasztott élelmiszereire. Egészségügyre 22, közlekedésre pedig 16 ezer forinttal magasabb összeget fordítottak, mint az átlag.

A **nyugdíjas háztartások** aránya az összes háztartáson belül 31,2% volt 2014-ben. Egy főre jutó személyes célú kiadásuk 1 millió 53 ezer forintot tett ki, ami folyó áron 31 ezer forinttal, reálértéken 3,2%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. E háztartástípusban élők **fogyasztási kiadásai évről évre meghaladják az országos átlagot**, 2014-ben 16%-kal. Ez egyrészt a **nyugdíj értékállóságával**, másrészt azzal függött össze, hogy az idősebbek még napjainkban is gyakrabban látják vendégül rokonaikat, gyermekeiket, mint fordítva, és az ilyen alkalmakon fogyasztottak is az ő háztartásaikban jelennek meg kiadásként.

A nyugdíjasok fogyasztási szerkezetének további sajátossága, hogy **az átlagosnál magasabb értéket képvisel háztartásaikban a lakásfenntartás** (3,5 százalékponttal), valamint az életkor sajátosságaiból adódó magasabb gyógyszerköltségek miatt **az egészségügyi kiadások súlya** (4,4 százalékponttal). Mivel háztartásaikban az átlagosnál többnyire kevesebb személy él, gyakran mindössze egy fő, így a fix költségek nem oszlanak meg. Egészségügyre az átlagosnál 2,2-szer többet (99 ezer forintot), ezen belül gyógyszerekre 75 ezer forintot adtak ki, ami az átlag 238%-a. A számukra biztosított ingyenes, illetve kedvezményes tömegközlekedés miatt, valamint azért, mert körükben alacsonyabb a gépkocsi-használók aránya – amiért járműfenntartási kiadásai is kisebbek – az átlagosnál 27,6%-kal kevesebbet költöttek összességében közlekedésre.

3.8. ábra

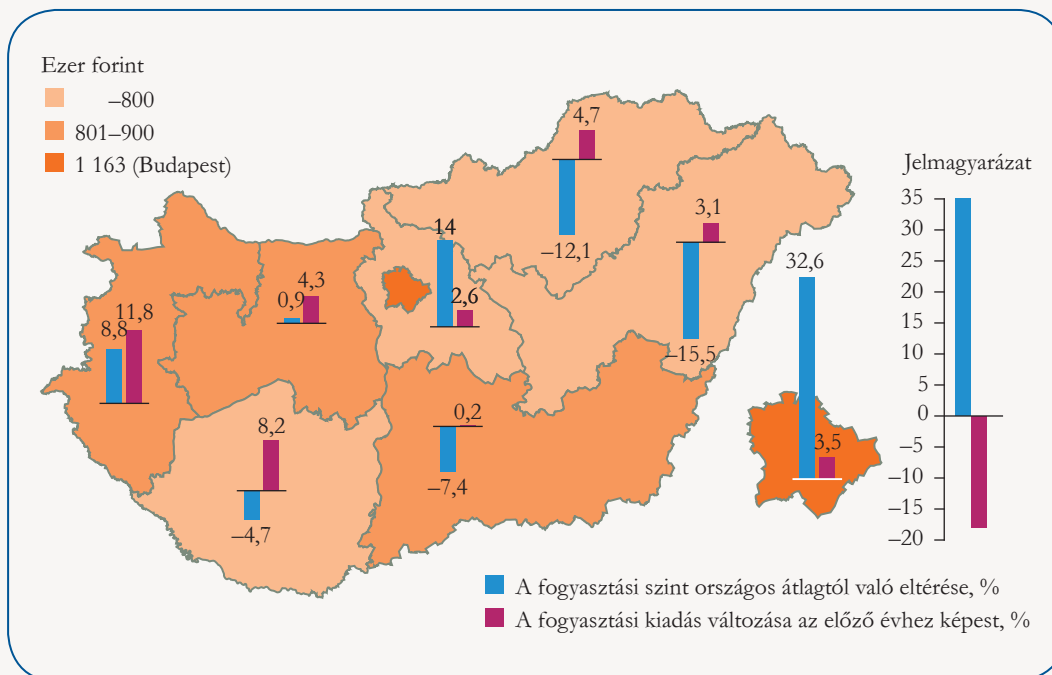
A gyermekes, a nyugdíjas valamint az összes háztartás néhány egy főre jutó kiadásának nagysága (forint), 2014

Régióinként vizsgálva, a háztartások egy főre jutó éves fogyasztási kiadása a legmarkánsabban Közép-Magyarországon haladta meg az országos átlagot (14%-kal). A régió fogyasztása azonban nem homogén, azt Budapest átlaga húzza fel, ahol személyes célú kiadásokra fejenként 1 millió 203 ezer forintot fordítottak. Ez harmadával haladta meg az országos átlagot, míg Pest megye fogyasztása az átlagtól 12,4%-kal maradt el. Az előző évhez képest Nyugat-Dunántúlon emelkedett legnagyobb mértékben – 11,8%-kal – a kiadási szintje, Dél-Alföldön pedig mindössze 0,2%-kal bővült a kiadás.

3.9. ábra

Az egy főre jutó éves átlagos fogyasztás alakulása régióinként, 2014

A kiadási főcsoportok közül a háztartásban fogyasztott élelmiszerek súlya Budapesten (18%) és Közép-Magyarországon (19,8%) a legalacsonyabb, legmagasabb Észak-Alföldön és Dél-Dunántúlon volt, ahol a kiadások mintegy 26%-át tette ki.

A lakásfenntartás költségei Budapesten a legmagasabbak (292 ezer forint) és Észak-Alföldön a legalacsonyabbak (176 ezer forint).

3.1.4. A háztartások tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottsága

A háztartások tulajdonában lévő tartós fogyasztási cikkek állománya évről évre bővül. Néhány alapvető cikk esetében – mint például a televízió és a mosógép – megközelíti a teljes ellátottságot. A szélesedő infokommunikációs és szórakoztató elektronikai eszköz kínálat hatására gyorsuló ütemben változnak a legkeresettebb termékek, ugrásszerűen emelkedik például a plazma, illetve LCD-televíziók száma. 2014-ben a háztartások 36,8%-a rendelkezett ezzel a termékkel. Napjainkban szinte minden háztartásban (92,5%) van mobiltelefon, jellemzően több is. Számítógép valamelyik fajtája a háztartások 64,3%-nak tulajdonában található, legelterjedtebb közülük az asztali számítógép, mely a háztartások közel felében (47,5%) volt. Laptoppal, illetve notebookkal a háztartások több mint harmada (34,6%) rendelkezett, a netbookok, illetve tabletek használata még kevésbé népszerű, előfordulási arányuk 7,5%-os. 2014-ben először mértük az e-book olvasók számosságát, ekkor 165 ezer háztartás (4,0%) rendelkezett vele.

Az infokommunikációs és szórakoztató elektronikai cikkek robbanásszerű elterjedésével szemben az új típusú, addig még nem használt tartós háztartási berendezés széles körben való megjelenése – mint például egykoron az automata mosógépé –, lassabb folyamat. Ugyanakkor ezek a háztartási nagygépek megszerzett pozíciójukat az évek során rendre növelni tudták, illetve tartósan megőrizték, mert gyakorlati hasznuk látványos, és nem érinti őket annyira a divat hullámszáma sem. Egy mosógépet, ha elromlik vagy elavul, ugyanúgy mosógépre cserélnek, míg például az egykor oly népszerű szalagos magnót a CD, majd MP4 stb. váltotta, mert a technikai fejlődés kiszorította az előzőeket a használatból. Lassan, de évről évre határozottabban mutatható ki napjainkban a mosogatógép használatának elterjedése. 2001-ben mértük először állományát, ekkor a háztartások mindössze 2,4%-a, 2014-ben pedig már 16,8%-a használt ilyet.

3.2. Az egy háztartásra jutó kiadások nagysága és szerkezete az Európai Unió országaiban

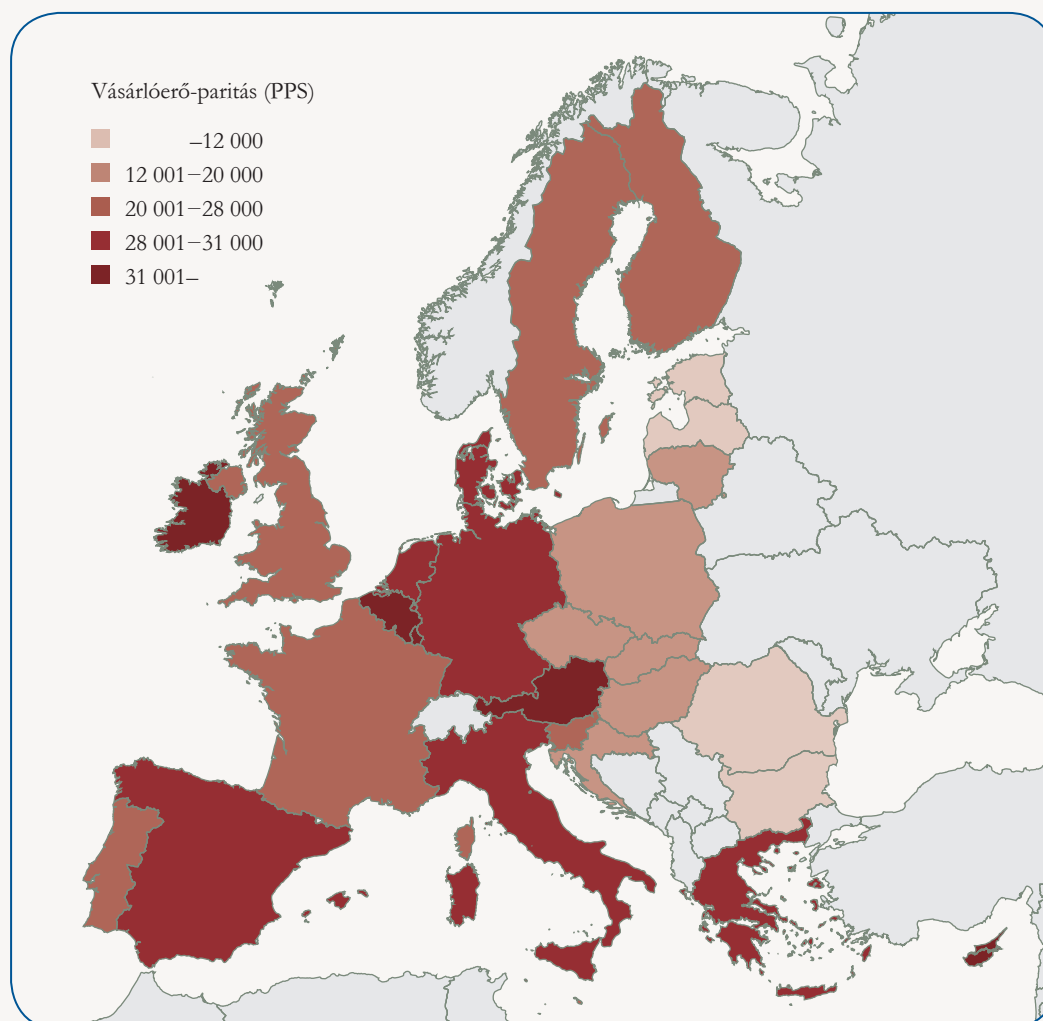
A háztartások fogyasztási kiadásairól az Európai Unió 5 éves gyakorisággal gyűjt összehasonlítható adatokat. Az ilyen, legutóbbi harmonizált felvétel a csatlakozásra váró országok részvételével együtt 2010-ben zajlott, a tagországok által közösen elfogadott módszertan alapján. A 2010. évi adatok természetesen még nem tükrözik az árak csökkenéséből adódó, azóta bekövetkezett magyarországi változásokat, melynek hatására kedvező irányba mozdult el a fogyasztás szintje. Nincs információnk továbbá az EU többi országában azóta zajló folyamatok hatásairól sem.

Az összehasonlíthatóság érdekében a nemzeti valutákban megadott adatok átszámítása nem keresztárfolyamon, hanem a vásárlóerő-paritás (PPS – Purchasing Power Standard) alapján történt. A mutató azt méri, hogy mennyi terméket és szolgáltatást lehet vásárolni egy valutában egy másik valutához mérve, kiszűrve az árszínvonal- és az árfolyamkülönbségek okozta hatásokat. Ebben a fejezetben az Európai Unió tagországaira vonatkozó összehasonlítás valamennyi adata PPS szerint számított érték.

Az Európai Unió 28 tagországában 2010-ben a háztartási kiadások átlagos nagysága vásárlóerő-paritáson számolva 25 016 PPS, **Magyarországon 14 017 PPS volt, ami az uniós átlag 56, az unió régi tagországai (EU-15) átlagának 50%-a.** A rangsort Luxemburg vezeti 45 171 PPS-sel, végén Bulgária áll, ahol a kiadás nagysága 9334 PPS. A luxemburgi érték még az unió régi tagállamai között is kiemelkedően magasnak számít, az EU-15 átlagos kiadásának mintegy 1,6-szorosa. A kelet-közép-európai tagországok átlagos fogyasztási kiadása zömmel meghaladta az EU régi 15 tagállamában mért kiadás felét, Lengyelországban 4,5, Szlovákiában 3,7, Magyarországon 0,1%-kal. Egyedül Csehországban maradt el attól a fogyasztás szintje, 3,0%-kal.

3.10. ábra

Az egy háztartásra jutó fogyasztási kiadások nagysága az Európai Unió országaiban, 2010

A kiadás szerkezetében is jelentősek a tagországok közötti különbségek, melyek az eltérő gazdasági fejlettségből, kultúrából, illetve életmódbeli sajátosságokból következnek. Az unió (EU-28) átlagában a háztartási kiadásokon belül a legjelentősebb tételt a lakásfenntartásra és háztartási energiára fordított kiadások jelentik (28,4%), ezt követően az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordított kiadások (15,1%) állnak, a harmadik legjelentősebb kiadási csoport 12,8%-kal a közlekedésé. Ugyanez a három főcsoport teszi ki a magyarországi háztartások legjelentősebb kiadását is, de attól eltérő súllyal. Hazánkban a lakásfenntartásra és háztartási energiára fordított kiadások aránya 39% volt 2010-ben, ami az Európai Unióban mért legmagasabb érték, az EU-15 átlagát 11 százalékponttal haladta meg. A 2010-es adatokban még nem érvényesült az energia árának időközben Magyarországon tapasztalt csökkenése, ami a lakásfenntartási és háztartási energia főcsoportjának összkiadásból való csökkenő részesedésével is járt. Ezt követték az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordítottak 18,7%-kal, a harmadik helyen a közlekedési kiadások álltak (9%).

Az **élelmiszerekre és alkoholmentes italokra szánt kiadásoknál az EU-15 országokban a 10 és 16% közötti arány a jellemző**, az újonnan csatlakozó országok közül pedig két országban, Cipruson (12,3%) és Szlovéniában (14,5%) volt csak alacsonyabb az élelmiszer-kiadások összkiadásból való részesedése, mint hazánkban (18,7%).

A két legjelentősebb kiadási főcsoport, az **élelmiszer, és a lakásfenntartás összessége a régi tagországokban (EU-15) 41,9%, hazánkban a kiadás 57,6%-át tette ki**. Némileg nagyobb arányban költünk az EU-15-re jellemzőnél dohányra és alkoholos italokra, továbbá egészségügyre, viszont minden más csoportból kevesebbet, így ruházkodásra, lakberendezésre és háztartásvitelre, valamint vendéglátás

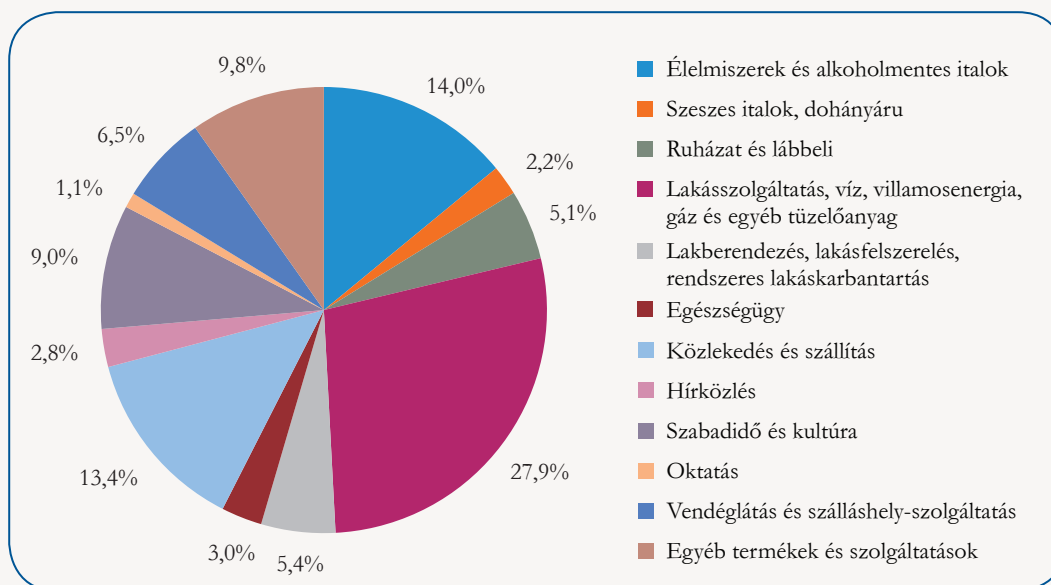
és szálláshely-szolgáltatásra is. A művelődési és szabadidős kiadások a szabadon elkölthető pénzforrásokról árulkodnak, így ez a magasabb életszínvonalú országokban a legjelentősebb. Ausztriában ezekre 12,8, hazánkban 6,4%-ot költöttek.

A kötött élelmiszer- és lakásfenntartási kiadások együttes aránya Máltán (30,3%), az Egyesült Királyságban (30,7%) és Ausztriában (35,9%) voltak a legalacsonyabbak, vagyis ezekben az országokban volt a legnagyobb arányú a szabadon elkölthető jövedelem. Legkisebb mozgásteret az alapvetőnek tekintett tételek kifizetése után a lakosságnak Bulgáriában és Romániában volt, melyekre mindkét országban kiadásaik több mint kétharmadát (66,5, illetve 67,5%-át) fordították.

Vannak olyan kiadások, melyek nemcsak a gazdasági fejlettség függvényében lesznek nagyobbak vagy kisebbek, hanem az egyes országok finanszírozási rendszerének sajátosságait is tükrözik. Példa erre az oktatás, ami Svédországban teljes mértékben ingyenes, így a háztartások ott erre gyakorlatilag nem is költenek, míg Cipruson az erre fordított kiadások aránya 3,4%, ami az uniós átlag (EU-28) több mint háromszorosa. Ehhez hasonlóan az egészségügyi kiadásokban jelentkező különbségek is jórészt a finanszírozási és biztosítási rendszer különbségeivel magyarázhatók. Magyarországon erre az EU átlagának 73%-a fordítódott.

3.11. ábra

Az egy háztartásra jutó éves kiadások szerkezete az Európai Unió régi tagállamaiban (EU-15), 2010

3.3. A háztartások kiadásainak új megközelítése: a teljes kiadás számbavétele

A lakosság eladósodása 2008 után többször az érdeklődés középpontjába került, melynek oka, hogy a pénzügyi-gazdasági válságban számos család egyre nehezebben volt képes hiteleit törleszteni. A következő elemzésnek az a fő célja, hogy rávilágítson a háztartási kiadások jelenleg elfogadott, EU-standardok szerinti számbavételének bizonyos jellemzőire, s első alkalommal bemutassa a kiadásoknak ettől eltérő csoportosításából adódó előnyöket és hátrányokat.

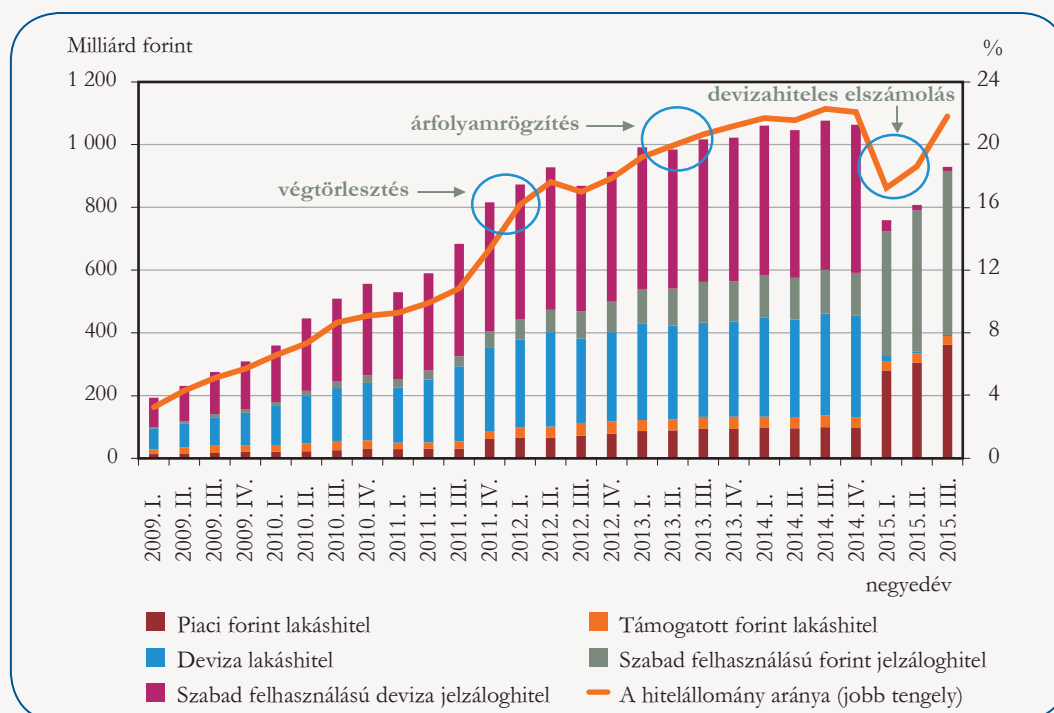
Jelenleg az Európai Unió országaiban, így hazánkban is az ún. COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose), vagyis a lakossági fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozási rendszere képezi a hivatalos statisztika alapját. Az adatfelhasználók többsége előtt a nomenklatúra szerint definiált kiadás, fogyasztás fogalmainak valódi tartalma vélhetően nem ismert, és azokat inkább köznyelvi értelemben használják. Módszertani ismeretek híján újszerű lehet az információ, hogy a COICOP egyes felhalmozási jellegűnek tekintett lakossági „kiadások” összegeit nem tekinti fogyasztásnak, így azokat nem is veszi figyelembe, amiért a **háztartások fogyasztási kiadása és a családok tényleges költségei közé nem tehetünk egyenlőségjelet.**

Ahhoz, hogy az eddigiekhez képest sokoldalúbban mutathassuk be a magyar háztartások kiadásszerkezetét, érdemes számolnunk egyes havi rendszerességgel jelentkező, tipikusan havi jövedelemből fizetendő, merev, de nem COICOP besorolású tételekkel is. Ilyennek tekintjük, és a továbbiakban megfigyelésünk körébe vonjuk a **lakáshitelek törlesztésére, valamint azok kamataira kifizetett összegeket**. Ezek számbavétele különösen fontosnak tűnik egy olyan időszakban, amikor súlyuk a családi költségvetést erősen befolyásolja, esetenként pedig torzítja a folyó fogyasztási kiadások nagyságát és szerkezetét. Az Európai Unióban elsőként az Egyesült Királyságban¹²⁾ kísérelték meg a teljes kiadás megragadását, és a nemzetközi példát követve célszerűnek és időszerűnek tűnik a hazai gyakorlat és fogalomhasználat bővítése. A lakhatással kapcsolatos kiadások között a következőkben már számolunk ezekkel a további tételekkel is, megalkotva a háztartások „teljes kiadásának” hazai fogalmát. Ez az új típusú megközelítés rávilágíthat arra, hogy mely háztartástípusok azok, melyek költségeire a nagy hitelek torzítóan hatnak, illetve hogy kik azok, akik bevételeik egy részét nem tudják COICOP szerinti számbavétel szerint „elfogyasztani”, így COICOP kiadásaik és bevételeik között – egyre növekvő – távolság keletkezik. Vélhetően ez a távolság nem megta- karításra fordítódik, hanem döntően lakástörlesztésre, vagyis nem szabadon felhasználható tartalék, hanem „kötött” kiadás, ami számos esetben kockáztatja a folyó fogyasztási kiadásokra fordítható összegeket is.

A Magyar Nemzeti Bank adatai¹³⁾ szerint 2014 III. negyedév végére a lakosság jelentős része jelzáloghi- teleinek törlesztésével elmaradásban volt, az öt évvel azelőtti 3,0%-ról 20,4%-ra, vagyis hétszeresére emel- kedett a 90 napon túli késedelemben lévő jelzáloghitelek aránya, a 90 napnál rövidebb késedelemben lévő hitelek aránya pedig 12,2%-ról 14,2%-ra emelkedett. 2015 márciusára a devizahiteles elszámolás már eltün- tette a hátralékok egy részét, a 90 napon túli késedelmes tartozások aránya 15,8%-ra, a kilencven napon belüliek aránya 9,2%-ra esett vissza, de ez az állapot nem tartott sokáig, mert azóta a nem teljesítő hitelek aránya újra növekedésnek indult, immár nem a deviza, hanem a forintalapú lakás- és jelzáloghiteleknél. A legnagyobb problémát a jelentős, 1 évnél is régebben megcsúszott jelzáloghitelek jelentik, arányuk 2015 szeptember végére a 90 napnál hosszabb késedelemben lévők körében kiugróan magas, 73,7%-os volt.

3.12. ábra

A 90 napon túl nem teljesítő lakossági jelzáloghitelek állomány nagyságának és arányának alakulása

Forrás: MNB, KSH.

¹²⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BF-03-003/DE/KS-BF-03-003-DE.PDF

¹³⁾ <http://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/iii-penzugyi-stabilitasi-statisztikak/a-haztartasi-szektor-reszere-nyujtott-hitelallomany-osszetetele>

Ezek az adatok is arra hívják fel a figyelmet, hogy szükséges a háztartások életkörülményeinek mélyebb feltárása, amivel pontosabb képet kaphatunk azokról a viszonyokról, melyek felerősítették ezt a negatív trendet. Először képet alkotunk a COICOP és a teljes kiadásnál figyelembe vett lakhatással kapcsolatos kiadásokról, majd a háztartások szélesebben értelmezett fogyasztásának szerkezetét feltérképezve megismerkedhetünk a terhek valódi nagyságával is.

3.3.1. A háztartások fogyasztási kiadásai, a COICOP és a „teljes kiadás”

A Központi Statisztikai Hivatal 2000. január 1-jétől alkalmazza a COICOP nómenklatúrát, amely a lakossági fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása. Struktúráját tekintve a vásárolt fogyasztási javak rendeltetés szerint felépített, decimális szerkezetű, négy szintű rendszere, amely tartalmában harmonizált nemzetközi nómenklatúra. A COICOP jelenleg 14 fő kategóriából áll, melyből az első tizenkét kategória a háztartások teljes egyéni fogyasztási kiadásait tartalmazza, az utolsó kettő pedig a háztartásokat segítő nonprofit intézmények és az államháztartás által nyújtott természetbeni társadalmi transzfereket foglalja magában. A Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvétel eddig az első 12 kategóriáról szolgáltatott adatokat.

A következő táblában az egyértelműség kedvéért összefoglaljuk, hogy milyen tételeket tartalmaznak a COICOP szerinti lakásfenntartási és háztartási energiakiadások, és melyek azok a tételek, amelyekkel a következőkben kiegészítjük azokat, komplexen értelmezve a háztartások lakhatással kapcsolatos kiadásait¹⁴⁾.

3.4. tábla

A lakhatással kapcsolatos kiadások definíciója

Lakhatással kapcsolatos kiadások, melyeket a lakásfenntartási kiadások közé sorol a COICOP	
Tényleges lakbér	<ul style="list-style-type: none"> – Állandóan lakott lakás fő-, társ-, albérlési díja, valamint diák-, és munkásszálló bérlési díja – Második lakásként funkcionáló lakás és bútorok bérlési díja
Lakáskarbantartáshoz, javításhoz anyagok és szolgáltatások díja	<ul style="list-style-type: none"> – Festékek, tapeták, a javításhoz vásárolt, egyéb szerelési és építőanyagok. – Kisebb javításhoz, folyamatos működéshez, valamint állagmegóváshoz szükséges karbantartó és javító szolgáltatások. Ilyenek például: parketta javítása, szaniter csere, karbantartás, tető, csatorna javítása, központi fűtés éves karbantartása, vakolatkisebb javítása stb.
Vízellátás és egyéb szolgáltatások	<ul style="list-style-type: none"> – Vízdíj, szennyvízelvezetés – Szemétszállítás – Lakásszolgáltatások Ilyenek például: közös költség, biztonsági felügyeleti szolgáltatások, kéményseprés stb.
Elektromos energia, gáz és egyéb tüzelőanyagok	<ul style="list-style-type: none"> – Elektromos energia – Gáz – Folyékony tüzelőanyagok – Szilárd tüzelőanyagok – Központi fűtés, távhő
Tételek, melyeket a lakhatással kapcsolatos kiadások között figyelembe veszünk, és amelyeket kizár a COICOP	
Lakáscélú jelzáloghitelek és azok kamatai	<ul style="list-style-type: none"> – Állandóan lakott lakás jelzáloghiteleinek törlesztőrészei – Állandóan lakott lakás jelzáloghiteleinek kamatai

¹⁴⁾ Fentiekén túl lehetnek még a háztartásoknak olyan megfizetett költségei is, melyeket sem a COICOP csoportosításnál, sem pedig ebben az elemzésben nem veszünk figyelembe. Ennek oka, hogy ezek a tételek nem csak felhalmozási jellegűek, hanem azokat jellemzően nem is a folyó jövedelemből, hanem tipikusan megtakarításból, illetve nagy értékű ajándékból, örökségből stb. fizetik ki, vagy közvetlenül nem a lakhatás biztosítását szolgálják. Ezért a csoportosításból ki marad az építkezésre és ingatlanvásárlásra, vagyis a lakás, ház, föld, telek stb. vásárlására fordított készpénz, az építkezések és korszerűsítések költsége is. Nem vontuk vizsgálatunk körébe a második vagy további ingatlanok után fizetendő jelzáloghitelek törlesztőrészeit sem, mivel azok nem szolgálják közvetlenül a lakhatást.

3.3.2. A teljes kiadás időbeli alakulása, szerkezete

Az egy főre jutó „teljes kiadás” átlagos értéke 942 ezer forint volt 2014-ben. Ez az összeg 34 ezer forinttal haladta meg a COICOP szerint számba vett fogyasztási kiadást, mintegy 3,8%-kal megemelve azt. A növekmény a gazdasági válság kitörése utáni években volt a legmagasabb (közel 5%-os), 2012-től csökkenő tendenciát mutat, értéke 2014-re 3,8%-ra esett vissza. **A teljes kiadás nagysága 2014-ben a lakáshitel törlesztő háztartásokban 986 ezer forint volt, a hitellel nem rendelkezőké ettől 5,5%-al maradt el.**

3.5. tábla

A háztartások éves, egy főre jutó „teljes kiadásainak” megoszlása

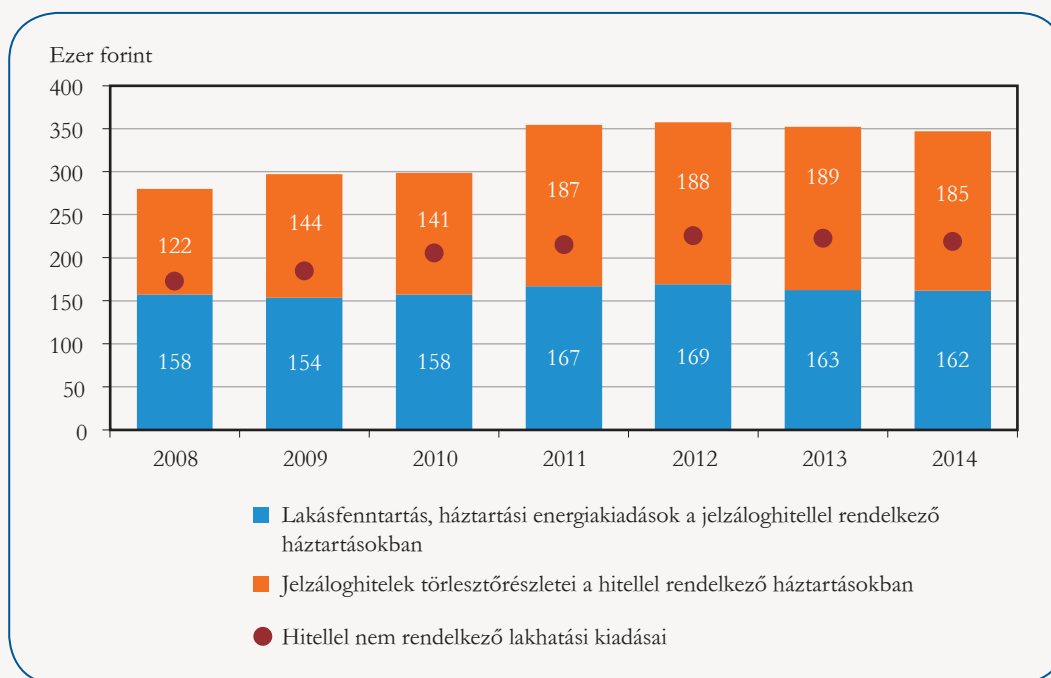
(%)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Teljes kiadás, ezer forint	774,1	782,7	804,7	848,2	872,0	905,2	941,9
Élelmiszerek és							
alkoholmentes italok	22,9	22,0	21,9	21,7	22,0	22,4	22,3
Szeszes italok, dohányáru	3,2	3,2	3,1	2,9	3,0	2,9	3,0
Ruházat és lábbeli	3,8	3,7	3,8	3,7	3,6	3,6	3,6
Lakhatási kiadások	24,7	27,0	28,2	28,9	28,9	27,2	25,8
ebből: jelzáloghitel							
törlesztés	3,1	4,5	4,0	4,6	4,3	3,8	3,6
Lakberendezés,							
háztartásvitel	4,0	3,8	3,7	3,6	3,5	3,5	3,6
Egészségügy	4,3	4,5	4,7	4,5	4,6	4,6	4,8
Közlekedés	11,8	11,3	10,6	11,3	11,2	11,7	12,1
Hírközlés	6,4	5,9	5,7	6,2	6,2	6,4	7,2
Kultúra, szórakozás	7,3	7,4	7,5	7,0	6,9	6,9	6,8
Oktatás	0,8	0,8	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8
Vendéglátás és szálláshely-							
szolgáltatás	3,5	3,5	3,8	3,3	3,3	3,5	3,7
Egyéb termékek és							
szolgáltatások	7,4	6,9	6,2	6,0	6,0	6,4	6,4
Teljes kiadás	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Növekmény a COICOP							
kiadáshoz képest	103,2	104,7	104,2	104,9	104,5	104,0	103,8

2008 és 2014 között a teljes kiadás legnagyobb részét a lakhatással kapcsolatosak tették ki, 2014-ben erre 243 ezer forint fordítódott. Ennek több mint felét (51,5%-át) a háztartásienergia-költség tette ki, amit sorban a vízellátás és egyéb lakásslolgáltatásokra fordítottak (20,5%-kal), amit a lakáshitel törlesztések (14,1%-kal) követtek. A lakhatással kapcsolatos költségek magas arányát a teljes kiadásból – a korábban már említett –, a háztartási energia 2012-ig tartó, átlagos árváltozást meghaladó növekedése, valamint a jelzáloghitelek törlesztőrészeinek megugrása okozta. Az erre kifizetett egy főre jutó éves összegek dinamikusan nőttek, 2008-ról 2014-re országosan 191 ezer forintról 243 ezer forintra, a lakáshittel rendelkezőknél 280 ezer forintról 347 ezer forintra. Ez azt jelenti, hogy 2014-ben a jelzáloghitelt törlesztőknél a teljes kiadás 35,2%-át a lakhatással kapcsolatos költségek tették már ki, ami 3,1 százalékpontos növekedést jelent a vizsgált időszakban. A következőkben arra keressük a választ, hogyan módosítja ez a tétel a többi szükséglet kielégítését, miképp változik meg a fogyasztás szerkezete, ha számba vesszük ezeket az összegeket.

3.13. ábra

A lakhatással kapcsolatos egy főre jutó éves kiadások nagysága a jelzáloghitelt törlesztő, illetve azzal nem rendelkező háztartásokban

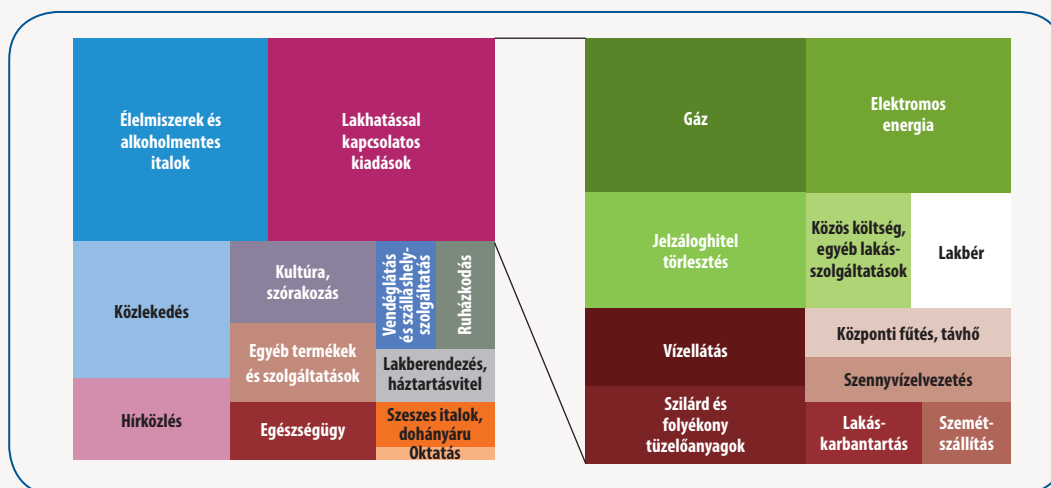

Ha az ingatlanokra felvett hitelek visszafizetésére fordított kiadásokat elosztanánk a teljes magyar lakosság között, akkor minden egyes háztartásra 80 ezer forint „tartozás jutna”. Ténylegesen 579 ezer háztartásnak, benne 1,8 millió személynek volt ilyen hitele, melyek átlagos nagysága 4,5 millió forintot tett ki, és e háztartások 571 ezer forintot fizettek vissza kölcsönük után egy év alatt háztartásonként.

A lakhatási kiadások mellett minden háztartástípusban a második legnagyobb tétel az élelmiszerre fordítottak, arányuk 2014-ben a jelzáloghiteleseknél 18,1%, a lakáshittel nem rendelkezőknél 23,3%-os volt. Ha a kiadások forintösszegeit vizsgáljuk, a különbségek még szembetűnőbbek, mivel a hiteltörlesztők feszebb költségvetése a növekvő törlesztőrészek kényszerű fizetése után az egyéb kiadások visszafogásához vezetett. Az élelmiszerre fordított egy főre jutó 179 ezer forintos költségük a törlesztés terheivel nem szembesülőkénél mindössze 82,5%-át tette ki. Hasonlóan spóroltak az energián is, erre 107 ezer forintot adtak ki, ami a hitellel nem rendelkezők kiadásának 82,6%-a. Közlekedésre és szállításra ugyanakkor a két háztartástípusban nagyságrendileg hasonlóan költöttek, a lakáshitelesek némileg többet, 117 ezer forintot.

3.14. ábra

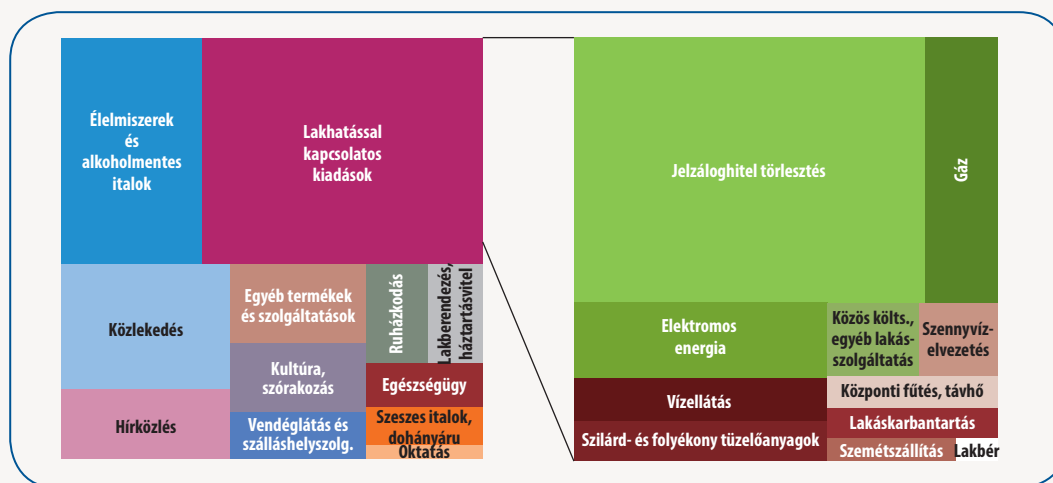
A háztartások teljes kiadásának szerkezete, 2014

Bár 2014-ben a rezsicsökkentés hatására a lakáshitellel rendelkező háztartások energiakiadásai is visszaestek, a 2012. évnek ekkor már csak 91%-át tették ki, és a jelzáloghitelek törlesztőrészei is mérséklődtek 2013–2014-ben, a terhek még így is jelentősek. Ha a jelzáloghitelt törlesztő háztartásoknál a lakhatással kapcsolatos kiadásokhoz hozzávesszük az étkezés (179 ezer forint), az egészségügy (29 ezer forint), valamint a közlekedés (117 ezer forint) költségeit, akkor együttesen a teljes kiadás több, mint kétharmadát (68,1%-át) tették ki 2014-ben. Ez 1,8 százalékpontos emelkedést jelent 2008-hoz képest, ami a hiteltörlesztők szabadon felhasználható jövedelmének rendkívül alacsony összegére enged következtetni.

3.15. ábra

A jelzáloghitellel rendelkező háztartások teljes kiadásának szerkezete, 2014

3.3.3. A háztartások lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelmei

A lakosság fogyasztására az egyik legerősebb hatással jövedelmeinek nagysága van. A háztartások kedvezőtlenebb jövedelmi viszonyok esetén, amikor aktuális kiadásai meghaladják jövedelmeiket, tartalékaikból vagy hitel felvételével képesek fedezni a hiányt, azonban ha magas hiteltörlesztései is vannak, akkor az szűkíti a fogyasztásra szánt jövedelmi hányadot. 2014-ben a jelzáloghitellel rendelkező háztartások 16,3%-a az 1. jövedelmi ötödbe, 21,8%-uk a 2. jövedelmi ötödbe tartozott. Ezekben a háztartásokban összesen 819 ezer személy élt, vagyis közel minden második lakáshiteles az alsó két jövedelmi ötödbe tartozott. A jelzáloghitelesek közül 120 ezer háztartás ugyan a felső jövedelmi ötödbe tartozott, de itt élt a legkevesebb személy, 266 ezer fő.

Azért, hogy a lakosság életviszonyairól ennél némileg árnyaltabban jellemezhessük, új mutatót vettünk be, és megvizsgáltuk a nettó jövedelem és a legszűkebben vett megélhetési költség, a lakhatással kapcsolatos kiadások különbségét. A kapott érték nagysága választ adhat arra a kérdésre is, hogy a nem teljesítő adósok alacsony fizetési hajlandóságuk vagy inkább jövedelmük alacsony szintje miatt nem teljesítik fizetési kötelezettségüket.

2008 és 2014 között a lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelmek a lakáshitelt törlesztők, illetve hitellel nem rendelkezők háztartásaiban nemcsak nagyságrendjükben tértek el egymástól, hanem ellentétes irányba is mozdultak el. 2008-ban a hiteltörlesztők lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelme a hitellel nem rendelkezőkének 81,3%-át tette ki, 2014-re ez az arány 75,6%-ra csökkent, a jelzáloghitelesek jövedelmi pozíciója közel 6 százalékponttal romlott a hitel nem törlesztőkkel szemben. A két háztartástípus között a jövedelmi olló tágult, a hiteltörlesztő háztartások jövedelmeit jórészt felemészti a rendszeres megélhetési költségek. A terhek nagyságával kapcsolatban erre a következtetésre jutott a Magyar Nemzeti Bank tanulmánya is, miszerint a törlesztőrészzel rendelkező és hiányosan teljesítő adósok túlnyomó többsége relatíve alacsony jövedelemmel rendelkezik a törlesztőtétel nagyságához képest, esetükben így vélhetően főként fizetőképességi problémák vannak¹⁵⁾.

¹⁵⁾ A nemteljesítő lakossági jelzáloghitel-portfólió átfogó elemzése mikroszintű adatok segítségével, Dancsik Bálint, Fábíán Gergely, Fellner Zita, Horváth Gábor, Lang Péter, Nagy Gábor, Oláh Zsolt, Winkler Sándor – MNB tanulmányok különszám, 2015

3.6. tábla

Lakhatási kiadások, illetve a lakhatási kiadásokkal csökkentett* jövedelmek aránya

(%)

Évek	Lakhatási kiadások az átlagos lakhatási kiadás százalékában		Lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelem az átlagi jövedelem százalékában		A lakáshitelt törlesztők jövedelme, % (hitellel nem rendelkezők =100,0%)
	a lakáshitelt törlesztőknél	lakáshitellel nem rendelkezőknél	a lakáshitelt törlesztőknél	lakáshitellel nem rendelkezőknél	
2008	139,6	90,4	84,3	103,8	81,3
2009	139,1	87,4	81,7	105,9	77,1
2010	131,7	90,6	83,7	104,9	79,8
2011	144,9	88,1	78,7	105,7	74,5
2012	141,7	89,6	76,1	105,9	71,8
2013	142,8	90,5	74,4	105,7	70,4
2014	142,9	90,3	79,1	104,7	75,6

* A lakásfenntartási, háztartási energia, valamint a jelzáloghitelek törlesztőrészeinek összessége.

3.3.4. Teljes kiadás az eltérő társadalmi csoportokban

Az összes jelzáloghitelt törlesztő háztartás több mint fele (57,2%-a) gyermekes, ami az összes gyermekes család több mint negyedét jelentette (331 ezer családot). A gyermekes háztartásokban az egy főre jutó éves teljes kiadás átlagosan 745 ezer forint volt, ami a COICOP szerint számba vett fogyasztási kiadást 5,6%-kal haladta meg. Ennél lényegesen nagyobb volt a növekmény a hitelt ténylegesen törlesztőknél, 20,9%-os. Ezekben a családokban a teljes kiadás 33,2%-át tették ki a lakhatással kapcsolatos tételek, 7,4 százalékponttal többet, mint az országos átlag, és 9,7 százalékponttal többet, mint a lakáshitellel nem rendelkezőké. Fogyasztásuk szerkezetében a lényegi változást az elmúlt években az jelentette, hogy a lakáshitelekre kifizetett összegek részaránya időben előrehaladva emelkedett, a 2008-as 14-ről 2014-re 17,5%-ra, amivel párhuzamosan csökkent szinte minden további kiadási csoport részesedése.

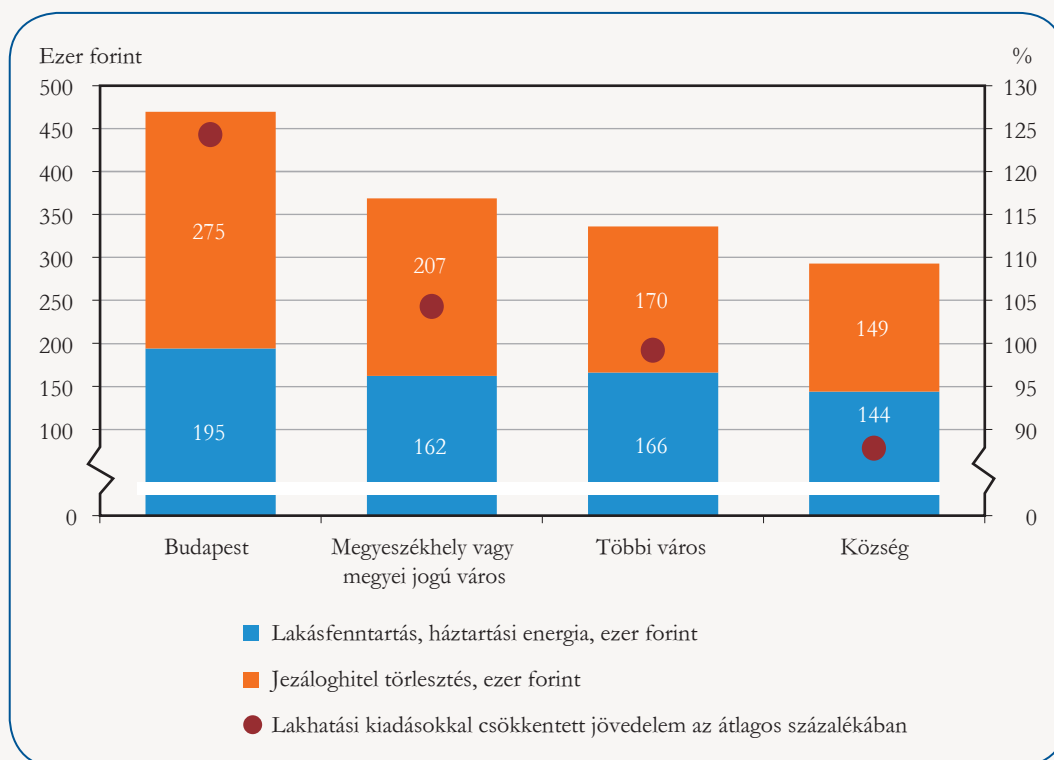
A csak fiatalokból álló háztartások¹⁶⁾ arányukhoz képest is viszonylag kis számban vettek fel jelzáloghitelt, mindössze 4,4 ezer háztartás törlesztett közülük ilyet. A 30 alatti fiatalok és középkorú személyek vegyes típusú háztartásainak több mint negyedében (26,7%) törlesztettek jelzáloghitelt arra a lakásra, amelyben éltek. COICOP fogyasztási kiadásukat a hiteltörlesztés összege 20,3%-al emelte meg.

A települési lejtőn lefelé haladva nemcsak a jövedelmi helyzetben mutatkozó előnyök csökkentek, hanem a lakhatással kapcsolatos kiadások nagysága is. Mind a jelzáloghitelekre, mind a lakásfenntartásra, háztartási energiára kifizetett összegek a fővárosban voltak a legmagasabbak, és a községekben a legalacsonyabbak. Budapesten az átlagosnál jóval magasabbak a törlesztőrészek (148,9%) és a lakásfenntartási kiadások (119,9%), de itt az egy főre jutó jövedelem is kiemelkedő, az országos átlag 128%-a. A jelzáloghitelek körében a lakhatással kapcsolatos kiadásokkal csökkentett jövedelem Budapesten az országos átlag 124,3%-a, a megyeszékhelyeken és a vidéki nagyvárosokban 104,3%-a volt, a községekben és a kisebb településeken viszont már elmaradt tőle (99,2% illetve 87,8%). Bár a fővárosban élők mind lakásfenntartásra, mind jelzáloghitel-törlesztésre többet költöttek, mint az ország többi részén élők, kedvezőbb jövedelmi helyzetükből adódóan ezek kifizetése után nagyobb összegű „szabadon elkölthető” jövedelemmel, így szélesebb mozgástérrel rendelkeztek.

¹⁶⁾ A csak fiatalokból álló háztartások közé azok a háztartások tartoznak, melyeknek csak 30 évnél fiatalabb tagjai vannak.

3.16. ábra

A lakhatással kapcsolatos egy főre jutó kiadások nagysága a hiteltörlesztők háztartásaiban, valamint a lakhatási kiadásokkal csökkentett jövedelem aránya, 2014

4. SZUBJEKTÍV JÓLLÉT

A szubjektív jóllét mutatói az egyén megélt életminőségét, az életére, valamint annak meghatározó területeire vonatkozó elégedettségét, egyéni értékelését méri társadalomstatistikai módszerekkel. A szubjektív jóllét vizsgálatok az egyén mentális egészségét, jellemző érzelmi állapotát, életelégedettségét mérjük kvantitatív, önbevallásos adatfelvétellel. Az OECD definíciója szerint a szubjektív jóllét az embereknek a velük történt eseményekkel, a testükkel, a gondolataikkal és az életkörülményeikkel, összességében az életükkel kapcsolatos különböző értékelések gyűjtőfogalma. A szubjektív jóllét területének kulcsváltozója az étellel való elégedettség, valamint a jellemző érzelmi állapotok, mely változók segítségével az egyén mentális közérzetét jellemezhetjük.

A jóllét, azon belül is a szubjektív jóllét mérésével kapcsolatban a 2009-ben megjelent Stiglitz-jelentés javaslatokat fogalmazott meg a statisztikai hivatalok számára. Emellett az Európai Unió „GDP and beyond” előirányzata szintén előtérbe helyezte a társadalom „rejtett közérzetére” vonatkozó mutatók vizsgálatát. Az új kihívásoknak eleget téve az Eurostat a 2013-as, minden tagállamra kötelező EU-SILC¹⁷⁾ lakossági adatfelvételébe beépített egy, az egyének szubjektív jóllétére vonatkozó, 23 kérdésből álló modult. A kérdőívre 16 éves vagy idősebb lakosok válaszoltak, Magyarországon 17 412 fő. Ehhez hasonló mintamérettel hazánkban eddig nem volt adatfelvétel a témában. Felismerve a jóllét, azon belül is a szubjektív jóllét vizsgálatának fontosságát az életszínvonal, az életminőség jellemzésében a KSH saját hatáskörében 2015-ben megismételte az adatfelvételt. A szubjektív jóllétet mérő kérdőívet 14 235 lakos töltötte ki. A felmérés ugyanazokra a kérdésekre kereste a választ, mint 2013-ban: az étellel, a jövedelmi helyzettel, a munkával, a személyes kapcsolatokkal és a lakókörnyezettel való elégedettségre. Emellett információkat tárt fel az egyén önbecsüléséről, társadalmi hasznosságérzetéről, mentális egészségéről, az egyén személyes és társadalmi beágyazottságáról, valamint jellemző emocionális állapotáról.

A 2013-as és a 2015-ös rendelkezésre álló összehasonlítható adatok lehetőséget adnak a vizsgált két év alatt történt társadalmi szintű változások beazonosítására. Ebben a fejezetben a magyar lakosság szubjektív jóllétéről rendelkezésre álló, hivatalos statisztikai eljárással mért legfrissebb, 2015-ös eredményeinek közlése mellett kitérünk a 2013 és 2015 között mérhető változásokra is.

4.1. Az étellel való elégedettség

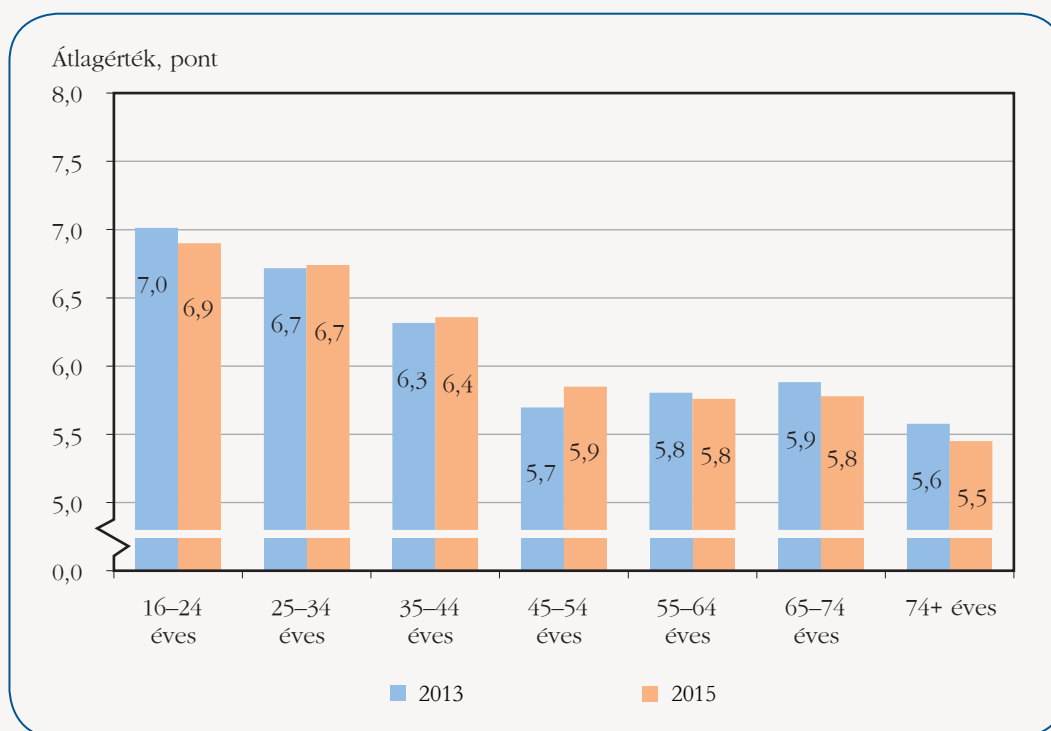
Az étellel való általános elégedettségre vonatkozó kérdés a szubjektív jóllét vizsgálatának kulcsváltozója. A megkérdezettek egy 0–10-es skálán értékelték, hogy összességében mennyire elégedettek az életükkel (0 = egyáltalán nem elégedett, 10 = teljes mértékben elégedett). A válaszok átlagértéke 2015-ben a felnőtt lakosságra 6,1 pont volt, ami lényegében megegyezik a 2013-ban mért átlagértékkel. A 2015-ös eredmények szerint az emberek 28%-a nagyon elégedett az életével (8, 9 vagy 10 pontot választók), míg 5,2% volt a nagyon elégedetlenek (0, 1 vagy 2 pontot választók) aránya.

A 2013. évi és a 2015. évi mérés eredményei azt mutatják, hogy az étellel való elégedettség a fiatal felnőttek körében a legmagasabb, ami a 45–54 éves korcsoportig – az életkor előrehaladtával – jelentősen csökken. A 2013-as adatok az 55–74 éves korcsoportra enyhe növekedést, míg a 2015-ös adatok inkább stagnálást mutattak ki. Mindkét mérés azt jelezte, hogy a 74 éves vagy idősebb korosztály a legkevésbé elégedett az életével. A 16–24 év közötti magyar fiatalok 44%-a számolt be arról 2015-ben, hogy nagyon elégedett az életével. Az életükkel nagyon elégedettek aránya az idősebb generációkban folyamatosan csökken, a legidősebb korcsoportban 17% volt. A 16–64 évesek körében átlagosan a nők elégedettebbek az életükkel, ez időskorban megfordul, és a 65 évesek és idősebbek körében már a férfiak az elégedettebbek.

¹⁷⁾ EU-SILC: Statistics on Income and Living Condition: éves rendszerességgel lekérdezőként nagy mintás, nemzetközileg összehangolt adatfelvétel, mely széles körű információkat szolgáltat az EU-tagállamokban élő lakosság társadalmi, jövedelmi, demográfiai jellemzőiről, munkaerő-piaci helyzetéről, lakás- és életkörülményéről.

4.1. ábra

Az étellel való elégedettség átlagértékei korcsoport szerint

A legmagasabb iskolai végzettség növekedésével párhuzamosan fokozatos emelkedés figyelhető meg az étellel való általános elégedettség terén. A 2013. évi eredményekhez hasonlóan a legkevesbé elégedettek a legfeljebb alapfokú végzettségűek (5,3 pontos átlagérték), míg a legelégedettebbek a felsőfokú végzettséggel bírók (7,0 pontos átlagérték). A legnagyobb „lépcső” az érettségivel nem rendelkezők (5,8 pontos átlagérték és az érettségizettek között van (6,4 pontos átlagérték).

A munkaerő-piaci helyzet szempontjából a munkahellyel rendelkezők közül a teljes munkaidőben dolgozók elégedettebbek az életükkel (6,6 pontos átlagérték). A munkahellyel nem rendelkező csoportokból a tanulók elégedettsége – életkori és életviteli sajátosságok miatt – kimagasló, ők minden más csoportnál elégedettebbek (7,3 pontos átlagérték). A teljes népesség 6,1 pontos átlagát a nem dolgozó csoportok közül kizárólag a háztartásbeliek elégedettsége éri el (6,1), míg a többi, munkahellyel nem rendelkező csoport elégedettsége a lakossági átlag alatt marad. Legkevesbé a munkanélküliek elégedettek (4,6), ami felhívja a figyelmet arra, hogy a munkanélküliség nemcsak gazdasági probléma, hanem az egyén pszichés, mentális állapotát is jelentősen megterheli.

2013 és 2015 között az étellel való elégedettség településtípus szerint megváltozott. A nagyobb városokban, megyeszékhelyeken vagy megyei jogú városokban élők esetén a 2013-ban is magas, 6,3 pontos átlagértéke 6,4 pontra változott. Budapesten (6,2 pontos átlagérték) és a kisebb városokban (6,1 pontos átlagérték) nem változott az átlagos életelelégedettség. A községekben élők esetén a 2013-ban mért legalacsonyabb érték tovább csökkent, 2015-ben átlagosan 5,9 pont volt.

A régiók szintjén, míg 2013-ban Nyugat-Dunántúl volt a legelégedettebb, addig 2015-ben Nyugat-Dunántúl (6,4) a második helyre csúszott vissza, és a Közép-Dunántúlon élők elégedettsége volt a legmagasabb (6,5). Az országos átlagnál nagyobb elégedettség jellemzi továbbá a Dél-Alföldön (6,3) élőket. Az életével a több szempontból is hátrányos helyzetű Dél-Dunántúlon (5,8) és Észak-Magyarországon elégedett legkevesbé a lakosság (5,8).

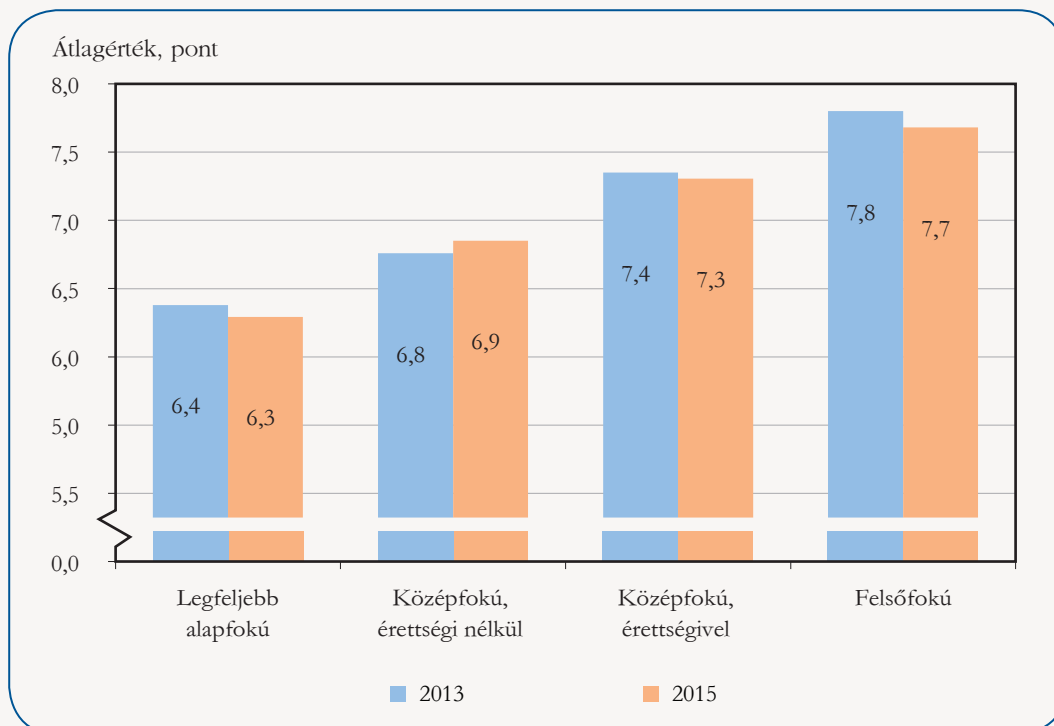
4.2. Az élet tartalmassága

Az általános közérzet, az étellel való elégedettség egyik meghatározó faktora a kompetenciaszükséglet kielégítése, a munkában, a magánéletben vagy egy hobbitban, sportban való sikeresség, hasznosságérzet. Ezt mérte az egyén által végzett tevékenységek tartalmasságának megítélésére vonatkozó kérdés (0 = „egyáltalán nem tartalmaz”, 10 = „kifejezetten tartalmaz”).

Az országos átlagérték 2013-ban és 2015-ben egyaránt 7,0 pont volt. Életkor szerint a 16–34 éves fiatalok esetén a legmagasabb az átlagérték (7,4 pont), ami az életkor előrehaladtával folyamatosan csökken. A mutató értéke az országos átlagérték alá az 55–64 évesek esetén csökken (6,9 pont) és a legidősebb korosztályban, a 75 éves vagy idősebbek esetén a legalacsonyabb (6,2 pont).

4.2. ábra

Az élet tartalmasságának átlagértékei legmagasabb iskolai végzettség szerint

Az iskolai végzettség meghatározóan befolyásolja a végzett tevékenységek tartalmasságának, hasznosságának megítélését. Minél magasabb az egyén iskolai végzettsége, várhatóan annál tartalmasabbnak érzi azokat a dolgokat, amikkel foglalkozik. Tehát az oktatási rendszer társadalomban betöltött közvetlen jelentősége mellett, közvetett módon is kihat az egyének sikeresség- és hasznosságérzetére. A különböző iskolai végzettségű csoportok átlagértékeit összehasonlítva a 2013-as és a 2015-ös eredmények között nincsenek jelentős eltérések. Az érettségi nélkül középfokú végzettségű csoportja esetén minimálisan nőtt, míg a többi csoport esetén kismértékben csökkent az élet tartalmasságának megélt szintje.

A településtípus szerinti bontásban mutatkozó különbségek megfelelnek a 2013. évi adatoknak. A megyeszékhelyen vagy a megyei jogú városban élők érzik a legtartalmasabbnak a tevékenységeiket (7,2 pont). A kisebb városban élők átlagértéke (7,2 pont) meghaladja az országos átlagot, a Budapesten (6,9 pont) és a községekben (6,8 pont) élők esetén egyaránt elmarad attól. A településszerkezettel magyarázható, hogy Észak-Alföldön a legmagasabb (7,3 pont) a saját tevékenységek hasznosságának megítélése, míg Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb (6,5 pont).

4.3. Bizalom

Az egyén tágabb társas környezetével való kapcsolatát befolyásolja az emberekbe vetett bizalom. A személyes kapcsolatrendszer építéséhez, új ismeretségek létrejöttéhez elengedhetetlen a nyílt, bizalmi alapú hozzáállás.

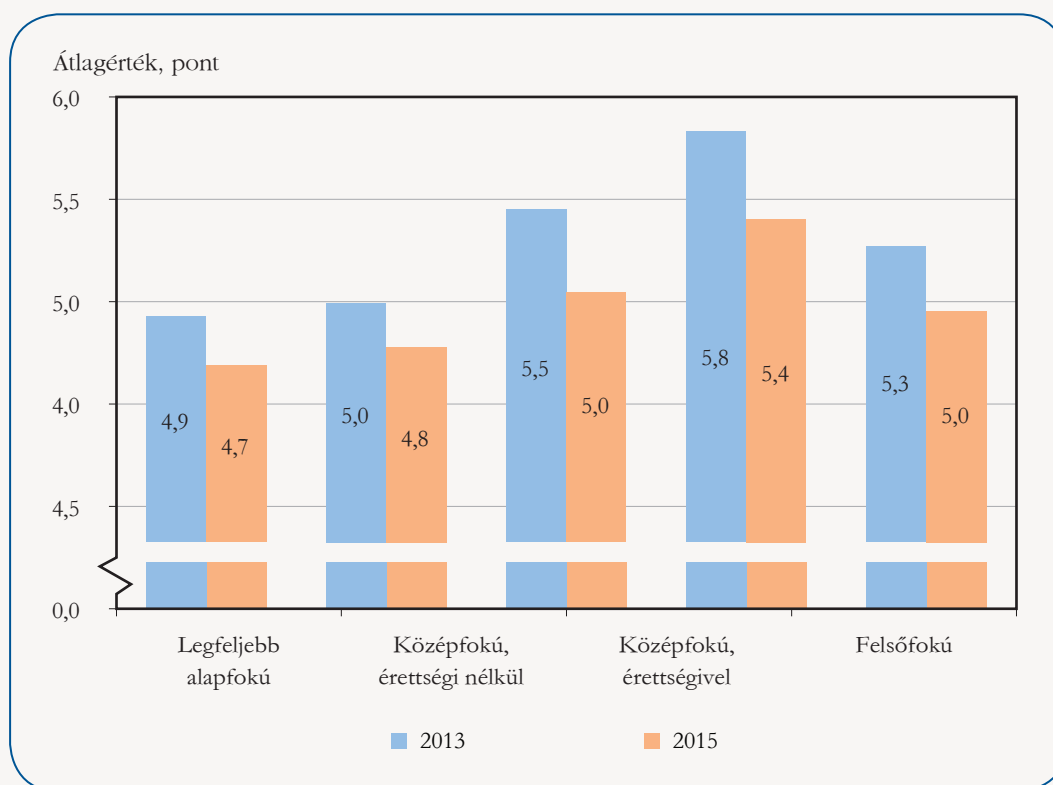
Az emberekbe vetett bizalom az összes szubjektív változó közül a legalacsonyabb átlagértéket mutatja. A teljes lakosságra számított átlag 2015-ben 5,0, ami jelentős csökkenést mutat a 2013-ban mért 5,3 átlagértékhez képest. Az emberekbe vetett bizalom mérése – a többi kérdéshez hasonlóan – 0–10 skálán történt, ahol 0 a legalacsonyabb, 10 a legmagasabb bizalmi szintet jelölte.

Az emberekbe vetett általános bizalom életkor függvényében történő vizsgálatának eredménye eltér a más változók esetében megfigyelt folyamatos életkori lejtőtől. A fiatalokra valamivel magasabb bizalmi átlagérték jellemző (5,4 pont), ami a 30-as életévek végére visszaesik (4,9 pont), lényegében az idősebb korcsoportokkal azonos átlagértékre.

A legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti vizsgálat azt mutatja, hogy minél magasabb az egyén iskolai végzettsége, annál nagyobb bizalom jellemzi. A legfeljebb általános iskolai végzettségűek átlagosan a legbizalmatlanabbak (4,7 pont), míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetén a legmagasabb az átlagérték (5,4 pont).

4.3. ábra

Bizalom az emberekben iskolai végzettség szerint

Az emberekbe vetett bizalom területi különbségei közül szembetűnő, hogy a nagyvárosokban élők nagyobb bizalom jellemzi Budapesten, a megyeszékhelyeken és a megye jogú városokban egyaránt 5,1 pontos az átlagérték. Ezzel szemben a kisvárosokban (4,9 pont) és a községekben (5,0 pont) élők bizalmi átlagértéke alacsonyabb.

4.4. Biztonságérzet közterületen

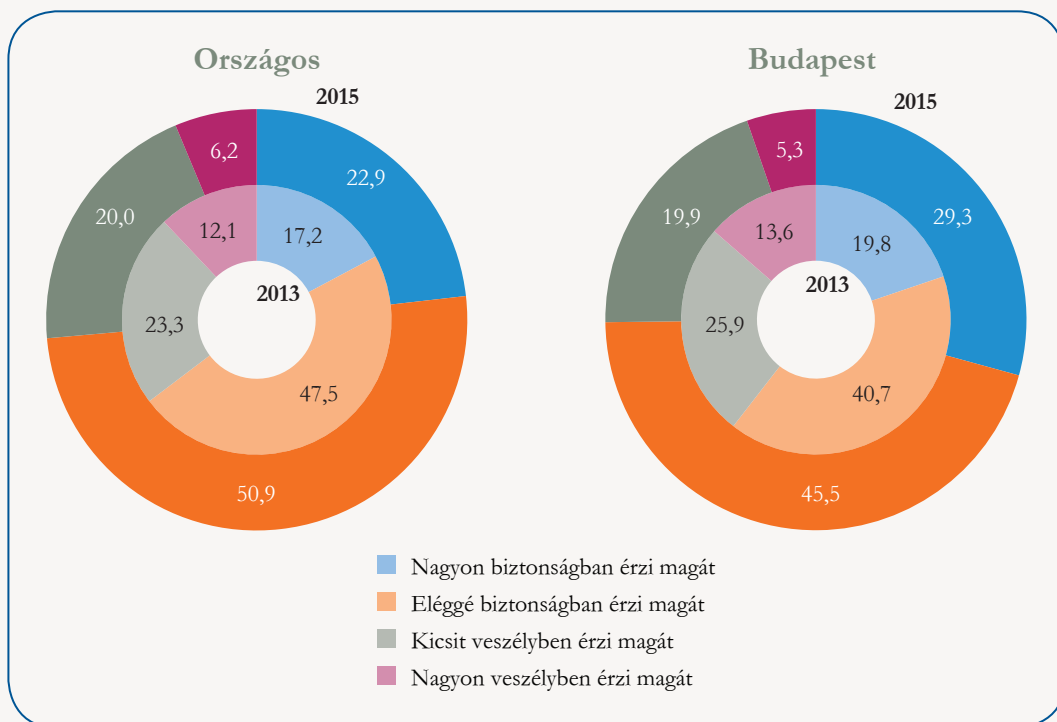
A lakóhely környéki közterületen való biztonságérzetet az egyén szűkebb környezetében való általános bizalma, illetve a lakóhely állapota befolyásolja. A félelem és a szorongás negatív hatása a közérzetre egyértelmű. Emellett az életminőségre áttételes befolyása is van, hiszen sötétedés után az utcán való közlekedéstől való félelem erős visszatartó hatás lehet társas, kulturális rendezvények látogatásától, esti szabadidős programokon, sporttevékenységeken való részvételtől.

A felmérésben a „mennyire érzi magát biztonságban sötétedés után, ha a lakhelye környékén sétál” kérdésre a következő négy válaszlehetőséget kínáltuk fel: nagyon biztonságban érzem magam, eléggé biztonságban érzem magam, egy kicsit veszélyben érzem magam, nagyon veszélyben érzem magam.

A lakosság biztonságérzete a 2013-as eredményekhez képest nőtt Magyarországon. Míg 2013-ban a válaszadók 65%-a számolt be arról, hogy biztonságban érzi magát sötétedés után az utcán, a 2015-ös felmérésben arányuk 74%-ra emelkedett. Bár településtípus szerinti bontásban a községekben élők esetén a legmagasabb (79%) azok aránya, akik biztonságban érzik magukat, a 2013 és 2015 között kimutatható pozitív változás mértéke Budapesten a legerőteljesebb: 15 százalékponttal nőtt azok aránya, akik biztonságban érzik magukat.

4.4. ábra

Biztonságérzet közterületen, %

Nyugat-Dunántúlon kiugróan magas (82%) az ott élők közül azok aránya, akik biztonságban érzik magukat a közterületen. Észak-Magyarországon viszont a megkérdezettek 35%-a válaszolta azt, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben, de veszélyben érzi magát sötétedés után egyedül az utcán.

5. AZ ANYAGI DEPRIVÁCIÓ MÉRÉSÉNEK KIEGÉSZÍTŐ JELZŐSZÁMAI

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés egyik tényezője, az anyagi deprivációs indikátor 2009 óta része a háztartások költségvetését és életkörülményeit vizsgáló felvételnek.

2014-ben egy olyan tematikus modult építettek be az EU-SILC alapjául szolgáló adatfelvételekbe, amely kiegészítő változókat tartalmaz az anyagi depriváció mérésére. A tematikus modult, módosított változókészlettel, 2014-ben és 2015-ben is felvettük. E fejezetben ismertetjük az anyagi deprivációs tematikus modul kiegészítő változóit és összehasonlítón elemizzük azokat.

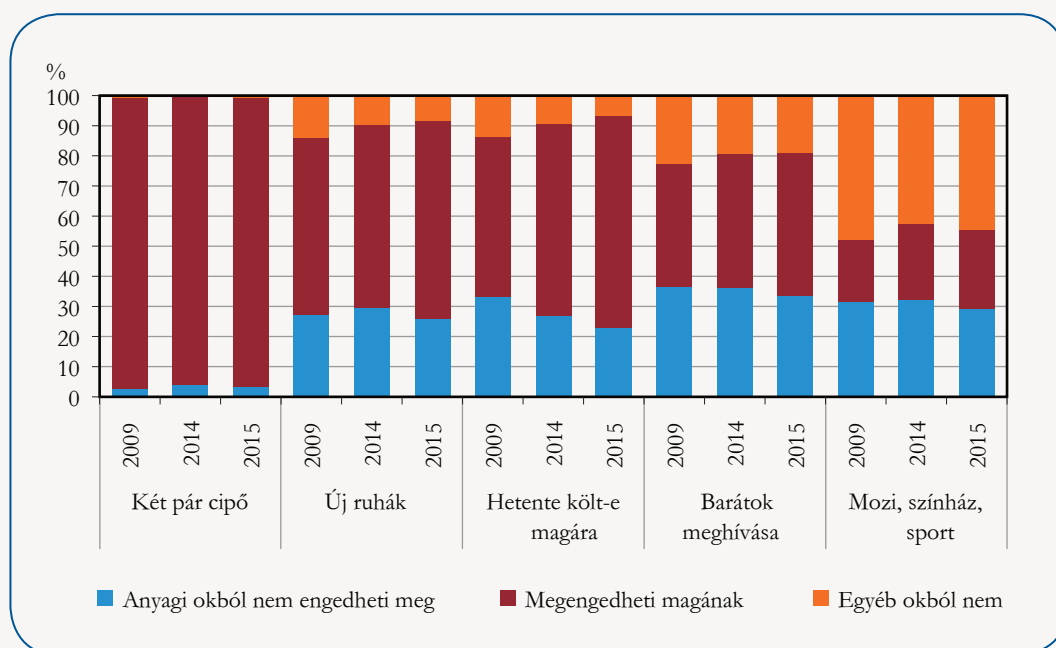
A 2015. évi modul tematikáját összeállító Eurostat az adatszolgáltatás teljesítéséhez szükséges kérdések összeállításakor azt tartotta szem előtt, hogy azok lehetőleg egyezzenek meg a 2009-es és a 2014-es modul hasonló kérdéseivel. Így összehasonlítható adatokat eredményezzenek a három időpontra. A három modulban hét azonos kérdés szerepel. A háztartás egészét egy kérdés érintette: van-e lehetőségük lecserélni megromlott, elhasználódott bútordarabjaikat, valamint az otthoni internet-hozzáférést 2009-ben a háztartásoktól, míg 2014-ben és 2015-ben már személyektől kérdeztük. A következő változókat a háztartások minden 16 éven felüli tagjától megkérdeztük:

- van-e lehetősége arra, hogy az elhasználódott ruháit újra cserélje,
- rendelkezésére áll-e két pár cipő,
- van-e alkalma a barátaival találkozni (ez a meghívásra vonatkozó kérdés otthoni vendéglátást vagy vendéglőbe, cukrászdába való invitálást is jelent),
- végez-e rendszeresen szabadidős tevékenységet (mozi, színház látogatását, valamint a sportolást foglalta magában a kérdés),
- tud-e a válaszadó hetente egy kisebb összeget magára költeni.

Az anyagi deprivációs modul minden változójának tekintetében a következő kategóriákba sorolhatták be magukat a válaszadók: igen, megengedhetik maguknak, nem, anyagi okokból nem engedhetik meg maguknak és nem, más okból nem élnek ezekkel a lehetőségekkel, illetve nem áll rendelkezésükre az említett tárgy. Az 5.1. ábrán 2009, 2014 és 2015-re vonatkozóan mutatjuk be az anyagi deprivációt mérő változók időbeli változását Magyarországon. Az elemzés során az igen, megengedhetem magamnak és a nem, anyagi okokból nem engedhetem meg magamnak válaszkategóriák relatív gyakoriságát alkalmaztuk.

5.1. ábra

Kiegészítő anyagi deprivációs tételek Magyarországon

A rendelkezésére áll-e két pár cipőre vonatkozó kérdésnél a legalacsonyabb az „anyagi okból nem engedheti meg” válaszok aránya a deprivációs tételek között a 2009-es 2,6-ről 4,2%-ra nőtt ugyan 2014-ben, de a 2015-ös év javulást hozott: ekkor mindössze a válaszadók 3,2%-a nem engedhette meg magának, hogy anyagi okokból rendelkezésére álljon két pár cipő.

Az új ruhák vásárlása esetén a kirekesztettség aránya szintén némileg nőtt 2014-re: 27,3-ról 29,6%-ra, de 2015-re a 2009-esnél kisebb azok aránya, akiknek nincs lehetőségük elhasználadott ruháik lecserélésére (25,9%). Ennél a kérdésnél viszonylag magas az egyéb okból nem vásárlók aránya, például azért, mert a felnőttek esetében a ruhák pótlását használt ruhák beszerzésével oldják meg.

Arra a kérdésre, hogy tudnak-e hetente egy kisebb összeget magukra költeni a háztartástagok, kevesebben mondták 2014-ben, hogy nem engedhetik meg maguknak (26,9%), mint 2009-ben (33,1%) és arányuk 2015-re tovább csökkent. A felnőtt népesség 22,8%-a nyilatkozta azt, hogy nem tud magára költeni egy kisebb összeget sem hetente. Figyelembe kell venni, hogy ez az anyagi deprivációs tétel több szempontból is szubjektív mutató: nem egy konkrét összeget emel ki a kérdőív és a magukra költés is absztraktnak értelmezhető. Tehát a kérdés szövege teljesen megegyezett a három felvételben, de korántsem biztos, hogy a „kisebb összeg” és a „magára költeni” ugyanazt jelentette a válaszadók körében, így az összehasonlíthatósága korlátozott.

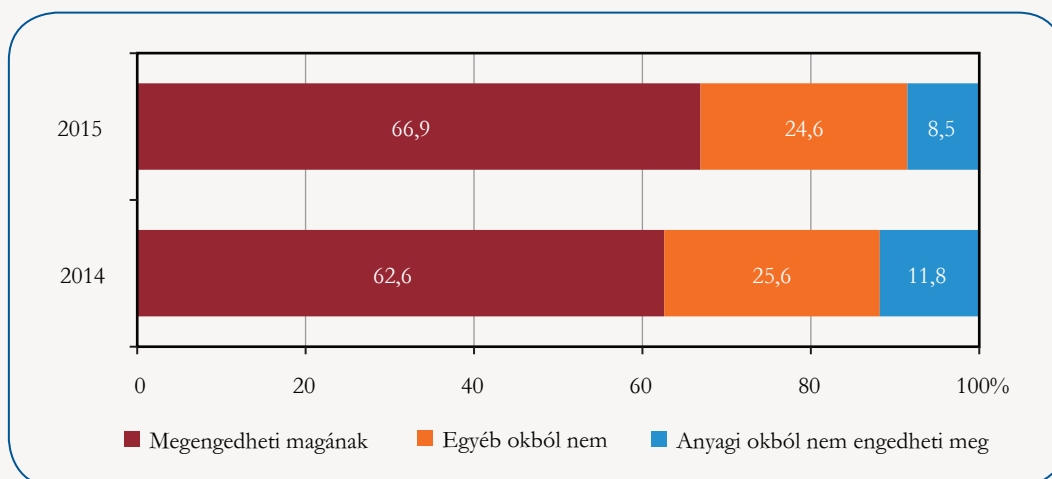
A társas kapcsolatok fenntartására vonatkozó változó azt mutatja, hogy a megkérdezettek hány százaléka engedheti meg magának, hogy barátaival találkozzon. A változó ugyan kismértékben, de folyamatosan emelkedik. Míg 2009-ben 36,6%, addig 2015-ben a megkérdezettek 33,5%-a nyilatkozta azt, hogy anyagi okokból nem engedheti meg magának, hogy meghívja magához barátait, vagy elmenjen velük vendéglőbe, cukrászdába.

A rendszeres szabadidős tevékenység esetében mért anyagi depriváció ugyan enyhén emelkedett a 2009-es 31,4%-ról 2014-re 32,4%-ra. Ez a változó ismételt egy olyan jelzőszám, amelynek értéke 2015-ben a 2009-es alá csökkent, amikor is a megkérdezettek 29,2%-a nyilatkozta azt, hogy anyagi okokból nem engedheti meg magának, hogy részt vegyen szabadidős tevékenységeken. Ez az egyetlen olyan anyagi deprivációs tétel, amelynek esetében a megkérdezettek nagyobb aránya mondta azt, hogy anyagi okból nem engedheti meg magának, mint aki igen.

2009-ben a háztartásokat kérdeztük arról, hogy rendelkezésükre áll-e otthoni használat céljából internet-hozzáférés, a háztartások 15,1%-a nyilatkozta azt, hogy anyagi okokból nem engedheti meg magának. 2014-ben már személyenként kérdeztük, hogy rendelkeznek-e a háztartástagok személyes, otthoni internet-hozzáféréssel, 2014-ben a válaszadók 11,8%-a nem engedheti ezt meg magának. 2015-re arányuk 8,5%-ra csökkent, a deprivációs tételek közül a hetente költ-e magára kérdés mellett e mutató esetében a legnagyobb a csökkenés. Ez magyarázható az információs-kommunikációs technológiák gyors terjedésével.

5.2. ábra

Személyes otthoni internet-hozzáférés

A felvételben egy anyagi deprivációs tétel vonatkozik a háztartás egészére, amiben azt kérdeztük, hogy van-e lehetőségük arra, hogy lecseréljék az elhasználódott bútoraikat. Ez esetben javuló tendencia mutatkozott, 2009-ben még a háztartások 53,6%-a nem engedhette ezt meg magának, 2014-ben és 2015-ben 45,4, illetve 45,3%-a. Ebben az esetben meg kell azonban jegyezni, hogy a kérdés nem volt teljesen azonos a két időpontban. Az Eurostat a tagországok felvetései nyomán a kérdés értelmezését némileg megváltoztatta, s 2014-ben a csere már nem feltétlenül új bútorokra vonatkozott.

A vizsgált három év (2009, 2014, 2015) anyagi deprivációs adatai azt mutatják, hogy míg 2009 és 2014 között nőtt a kirekesztődés (kevesebb háztartás, háztartástag engedhette meg magának anyagi okokból, hogy különböző tételekhez jusson), addig a 2015-ben a kirekesztődés csökkenését mértük, egyes tételek esetében még a 2009-es szintnél is alacsonyabb volt a kirekesztődés.

FOGALOMTÁR

A jelen kötetben megjelenő elemzések a Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Felvétel (HKÉF) 2015. évi **előzetes adatain** alapulnak. Az adatfelvételre 2015. március 16-a és 2015. május 15-e között került sor, amelynek során 7774 sikeres háztartási kérdőívet töltöttek ki a válaszadók, illetve 15 698 személyi szintű interjú készült e háztartások 16 éves és idősebb tagjaira vonatkozóan.

A felvétel eszmei időpontja 2015. március 1-e. A korábbi gyakorlatnak megfelelően a kérdések egy része erre az időpontra vonatkozik, néhány esetben azonban – amikor valamilyen periódusra vonatkozik a kérdés – a referenciaidő eltér ettől. Erre a legfontosabb példát a jövedelmi, illetve fogyasztási adatok jelentik, amelyek mindig a kikérdezést megelőző teljes évrre vonatkoznak, jelen esetben 2014 egészére.

Háztartás: olyan személyek összessége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól – egy jövedelmi, illetve fogyasztói közösséget képeznek, folyamatos életviteli költségeiket részben, vagy egészben közösen viselik. A háztartás fogalma nem azonos a családdal, nem jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást (szülők vagy szülő egy vagy több gyermekkel, házaspár gyermek nélkül), de háztartást alkothatnak oldalági, le- vagy felmenő rokoni kapcsolatban álló személyek is (testvérek, nagyszülő unokával stb.). Élhetnek közös háztartásban rokoni kapcsolatban nem álló személyek (például két barátnő), de egy személy is háztartásnak tekintendő, ha egyedül gazdálkodik. A háztartáshoz tartozónak tekintjük az ideiglenesen távol élő diákokat, munkavállalás miatt távollévőket azokban az esetekben, mikor ellátásukról döntően a megfigyelt háztartás gondoskodik, illetve utóbbiak esetében, ha jövedelmükkel alapvetően hozzájárulnak a háztartási kiadásokhoz. (Az alkalmazott definíció eltér a népszámlálásban használatos meghatározástól.)

Referenciaszemély (főkereső): A háztartás tagjai közül a legmagasabb jövedelemmel rendelkező személy.

Aktív háztartások, amelynek tagjai között van legalább egy aktív kereső (alkalmazásban álló, szövetkezeti tag, egyéni vállalkozók, társas vállalkozások tagjai, alkalmi munkások, napszámosok, segítő családtagok, kivéve, ha ezt a tevékenységet nyugdíjasként végzik.)

Inaktív háztartások, amelyek tagjai között nincs egyetlen aktív kereső tevékenységet folytató személy sem. (például munkanélküli-ellátásban részesülők, gyeden, gyesen lévők, öregségi vagy rokkantsági nyugdíjasok, járadékosok, szociális segélyezettek, stb.). Ezen belül a háztartás összetétele alapján megkülönböztethető csoportok:

- nyugdíjas (ahol a háztartásban van nyugdíjas),
- egyéb inaktív háztartások (ahol a háztartásban nincs nyugdíjas).

Nyugdíjas háztartások, amelyeknek van nyugdíjas tagja, de nem él közöttük egyetlen aktív kereső sem.

Jövedelmi tizedek: a felvétel népességének az egy főre jutó éves nettó jövedelem alapján sorba rendezett tizedei.

Jövedelmi ötödök: a felvétel népességének az egy főre jutó éves nettó jövedelem alapján sorba rendezett ötödei.

Medián ekvivalens jövedelem: a teljes népesség OECD 2 fogyasztási egységre jutó jövedelem alapján történő sorba rendezése után a sor közepén lévő jövedelem jelenti a mediánt, vagyis hozzá képest pontosan ugyanannyinak van kevesebb, illetve több jövedelme.

OECD 2 fogyasztási egység-kulcs: az első felnőtt 1 egységet, minden további felnőtt 0,5 egységet, a 14 év alattiak pedig 0,3 egységet képviselnek.

Relatív szegénységi küszöb: a medián ekvivalens jövedelem 60%-a nemzeti valutában, euróban, továbbá vásárlóerő-egységen (PPS) kifejezve az egyszemélyes háztartásokra, valamint a két felnőttet és két gyermeket tartalmazó háztartásokra vetítve.

Relatív jövedelmi szegénységi arány: a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek aránya.

Anyagi depriváció: azon személyekre vonatkozik az anyagi nélkülözés, akikre az alábbi kilenc problémából legalább három jellemző: 1) hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos fizetési hátralékuk van; 2) a lakás megfelelő fűtésének hiánya; 3) váratlan kiadások fedezetének hiánya; 4) kétnaponta hús, hal, vagy azzal egyenértékű tápanyag fogyasztásának hiánya; 5) évi egyhetes, nem otthon töltött üdülés hiánya; 6) anyagi okból nem rendelkezik személygépkocsival; 7) anyagi okból nem rendelkezik mosógéppel; 8) anyagi okból nem rendelkezik színes televízióval; 9) anyagi okból nem rendelkezik telefonnal.

Súlyos anyagi depriváció: azon személyekre vonatkozik a súlyos anyagi depriváció, akikre a fenti kilenc problémából legalább négy jellemző.

Munkaintenzitás: a háztartásban élő összes munkaképes korú személy referenciaév során munkával töltött idejét viszonyítja az elméletileg munkával tölthető összes időhöz. Értéke 0 és 1 között lehet. A 0 érték jelentése, hogy senki sem dolgozott, míg az 1 jelentése, hogy mindenki teljes munkaidőben dolgozott az egész év során.

Nagyon alacsony munkaintenzitás: a 0 és 59 év közötti népességben belül azon személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a munkaképes korú (18 és 59 év közötti) felnőttek az előző évben teljes munkapotenciáljuk kevesebb, mint 20%-át töltötték munkával. Ez esetben a munkaintenzitás értéke 0,2-nél nem nagyobb.

Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya: azon személyek aránya a teljes népességben, akik vagy a relatív jövedelmi szegénység vagy a súlyos anyagi depriváció vagy a nagyon alacsony munkaintenzitás közül egyben vagy többen érintettek.

Szegénységi rés: a szegények medián ekvivalens jövedelmének és a szegénységi küszöbnek a különbsége a relatív szegénységi küszöb százalékában kifejezve.

Gini-mutató: a jövedelemkoncentráció egyik lehetséges aggregát statisztikai mutatószáma, ami 0 és 1 közötti értéket vehet fel. Ha a Gini-koefficiens értéke 0, akkor mindenki egyenlő összeggel rendelkezik a sokaságban, azaz teljes az egyenlőség. Ha viszont értéke 1, akkor a sokaságban egyetlen személy kezében koncentrálódik az összes jövedelem, ekkor teljes egyenlőtlenségről beszélünk. A Gini-mutató szemléletesen a Lorenz-görbe grafikus ábrázolásával jeleníthető meg. Ha a kumulált népességet és az általuk birtokolt kumulált jövedelmeket Lorenz-görbéként ábrázoljuk, akkor a Gini-koefficiens a Lorenz-görbe és a teljes egyenlőséget szimbolizáló 45 fokos egyenes közötti területtel arányos. (A 0,4-0,5 körüli Gini-érték az egyenlőtlenség viszonylag magas szintjét jelenti, a 0,2 körüli érték pedig viszonylag egyenletes jövedelemeloszlást mutat.)

S80/S20 (jövedelmi ötödök aránya): az ekvivalens jövedelmek eloszlásában a felső 20% és az alsó 20% jövedelemátlagának hányadosa.

Jövedelmi rétegek: a medián ekvivalens jövedelem százalékában meghatározott csoportok. Alsó réteg: a mediánjövedelem 50%-ánál kevesebb jövedelmük van, alsó-közép réteg: a mediánjövedelem 50–80%-a közötti jövedelmük van, középréteg: a mediánjövedelem 80–120%-a közötti jövedelmük van, felső-közép réteg: a mediánjövedelem 120–200%-a közötti jövedelmük van, felső réteg: a mediánjövedelem 200%-nál több jövedelmük van.

Robin-Hood index: Az index két mennyiségi ismerv területi megoszlásának eltérését mérő Hoover-index „speciális” fajtája, mely kifejezetten a jövedelem és népesség megoszlásának egyenlőtlenségeit méri. Konkrétabban azt fejezi ki, hogy a „gazdagabbak” jövedelmének hány százalékát kellene átcsoportosítani a „szegényekhez”, hogy a jövedelemkülönbségek kiegyenlítődjének a vizsgált terület egységek között, vagyis az egy lakosra jutó jövedelem minden terület egységben azonos, az átlaggal egyenlő legyen. Minél magasabb az értéke, a két ismerv közötti eltérések annál nagyobbak egy bizonyos területi szinten.

Tartós szegénységi arány: Azon személyek aránya, amelyek az adott évben és a korábbi három év során legalább kétfőben az ekvivalens rendelkezésre álló háztartási jövedelem alapján a szegénységi küszöb alá esnek.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6789